

**ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

**ΤΜΗΜΑ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»**

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ & ΔΙΟΙΚΗΣΗ

**Ξέπλυμα βρόμικου χρήματος και Τραπεζικό Σύστημα.
Οι υποχρεώσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων στο πλαίσιο
καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από
εγκληματικές δραστηριότητες.**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Σοφίας Κ. Γκέκα

(ΑΜ: 7114Μ067)

Τριμελής Επιτροπή

Δ. Ζιούβας, Λέκτορας (επιβλέπων)

Α. Μπώλος, Επίκ. Καθηγητής

Δ. Ρούσσης, Ειδ. Επιστήμων

ΑΘΗΝΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Συντομογραφίες.....	7
Εισαγωγή.....	11

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το Διεθνές, Ενωσιακό και Εθνικό Νομικό Πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.....	15
--	-----------

I. Το Διεθνές Νομικό Πλαίσιο.....	15
--	-----------

1. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1988 - «Σύμβαση της Βιέννης».....	15
---	----

2. Οι 40 Συστάσεις της F.A.T.F. (Financial Action Task Force).....	16
--	----

3. Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία.....	18
--	----

4. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος του 1990 - «Σύμβαση Στρασβούργου 1990».....	19
---	----

5. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη διεθνή οργανωμένη εγκληματικότητα του 2000 - «Σύμβαση του Παλέρμο».....	20
--	----

6. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος του 2005 - «Σύμβαση της Βαρσοβίας».....	21
---	----

II. Το Ενωσιακό Νομικό Πλαίσιο.....	23
--	-----------

1. Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 10 ^{ης} Ιουνίου 1991 (πρώτη κοινοτική οδηγία).....	23
--	----

2. Η Κοινή Δράση 98/699/ΔΕΥ της 3 ^{ης} Δεκεμβρίου 1998.....	24
--	----

3. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ της 26 ^{ης} Ιουνίου 2001.....	24
4. Η οδηγία 2001/97/ΕΚ της 4 ^{ης} Δεκεμβρίου 1991 (δεύτερη κοινοτική οδηγία).....	25
5. Η Οδηγία 2005/60/ΕΚ της 26 ^{ης} Οκτωβρίου 2005 (τρίτη κοινοτική οδηγία).....	26
6. Η Οδηγία 2006/70/ΕΚ.....	27
7. Η Οδηγία 2008/20/ΕΚ.....	27
8. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ της 22 ^{ας} Ιουλίου 2003.....	27
9. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ της 24 ^{ης} Φεβρουαρίου 2005.....	28
10. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ της 6 ^{ης} Οκτωβρίου 2006.....	28
11. Ο Κανονισμός 1889/2005 της 26 ^{ης} Οκτωβρίου 2005.....	28
12. Ο Κανονισμός 1781/2006 της 15 ^{ης} Νοεμβρίου 2006.....	29
III. Το Εθνικό Νομικό Πλαίσιο.....	30
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	30
2. Επισκόπηση βασικών διατάξεων του ν. 3691/2008, με στόχο την ουσιαστική κατανόηση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.....	31
2.1. Άρθρο 2.....	31
2.2. Άρθρο 3.....	34
2.3. Άρθρο 4.....	36
2.4. Άρθρο 5.....	38
2.5. Άρθρα 7 και 7Α.....	39
2.6. Άρθρο 45.....	42
2.7. Άρθρο 51.....	44
2.8. Άρθρο 52.....	46

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

I. Τραπεζικό σύστημα και «ξέπλυμα» - Οι υποχρεώσεις των Τραπεζών για την καταπολέμηση του φαινομένου.....	48
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	48
2. Υποχρέωση πιστοποίησης και επαλήθευσης της ταυτότητας του πελάτη (Know your Customer) - Κατηγοριοποίηση του πελάτη (Risk-Based Approach) - Μέτρα «Δέουσας Επιμέλειας» (Due Diligence).....	49
2.1.Μέτρα συνήθους δέουσας επιμέλειας.....	52
2.2.Μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας.....	55
2.3.Μέτρα απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας.....	57
3.Υποχρέωση τήρησης αρχείου.....	58
4.Υποχρέωση εντοπισμού, χειρισμού και αναφοράς ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών.....	59
4.1.Τυπολογία ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών.....	60
4.2.Απαγόρευση γνωστοποίησης – “καθήκον εχεμύθειας”.....	62
4.3. Άρνηση συναλλαγής.....	63
5.Υποχρέωση εκπαίδευσης και επιμόρφωσης προσωπικού.....	64
6.Κυρώσεις που προβλέπονται βάσει του νόμου 3691/2008 για τον υπαίτιο τέλεσης του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες - Πλημμελής εκπλήρωση των υποχρεώσεων εκ μέρους των υπόχρεων προσώπων και δη των Τραπεζών- Τιθέμενα ζητήματα.....	65
7.Παρατηρήσεις επί του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος - Σύγκριση αυτού με προϊσχύοντες νόμους - Κρίσιμα νομικά ζητήματα.....	66
8.Η υπόθεση της Bank Gibraltar. Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ έννομων τάξεων.....	73

9. Έσοδα από το οργανωμένο έγκλημα στην Ευρώπη	75
10. Εικονικά τιμολόγια και φοροδιαφυγή	76
11. Εικονικές Τράπεζες	78
12. Περιπτώσεις ξεπλύματος.....	78
12.1. Η υπόθεση της B.C.I.I.	78
12.2. Η υπόθεση της HSBC	79
12.3. Η υπόθεση της Brown Brothers Harriman.....	81
12.4. Η υπόθεση του Άκη Τσοχατζόπουλου.....	82
12.5. Η υπόθεση του Ανδρέα Μαρτίνη.....	83
II. Φορολογικοί παράδεισοι και τραπεζικό σύστημα - Οι υποχρεώσεις των τραπεζών σε συναλλαγές με offshore εταιρικά σχήματα.....	85
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	85
2. Προσδιορισμός εννοιών «φορολογικός παράδεισος» - «υπεράκτια εταιρεία»....	86
3. Ιστορική ανασκόπηση υπεράκτιων εταιρειών.....	87
4. Προσδιορισμός βασικών πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι offshore εταιρείες.....	89
5. Ο ρόλος των υπεράκτιων εταιρειών στο ξέπλυμα χρήματος.....	90
6. Οι υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά τη διενέργεια συναλλαγών με offshore εταιρείες.....	92
III. Δικαιοσυγκριτική επισκόπηση – Λατινική Αμερική, Ηνωμένες Πολιτείες και Ελβετία.....	94
1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις.....	94

2. Λατινική Αμερική.....	95
2.1.Αργεντινή.....	96
2.2.Βραζιλία	97
3. Ηνωμένες Πολιτείες.....	98
4. Ελβετία.....	101
Συμπεράσματα.....	105
Βιβλιογραφία.....	107
I. Ελληνική.....	107
II. Ξενόγλωσση.....	111
III. Γνωμοδοτήσεις ΝΣΚ.....	112
Νομολογία.....	113
Λημματικό Ευρετήριο.....	114
Ιστοσελίδες	117

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

I. Ελληνικές

ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
απόφ.	Απόφαση
αρ.	Αριθμός
Αρμ	Αρμενόπουλος
Βλ. ή βλ.	Βλέπε
ΔΕΚ	Δικαστήριο Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων
Δελτ.ΕΕΤ	Δελτίο Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών
ΔΕΥ	Συμβούλιο Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
διατ.	διάταξη
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΣΑ	Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών
εδ.	εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕΔ	Ελληνική Επιθεώρηση Ευρωπαϊκού Δικαίου
ΕΕΠ	Ένωση Ελλήνων Ποινολόγων
ΕΕΠΑ	Ελληνική Εταιρεία Ποινικού Δικαίου
ΕΚ	Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο
εκδ.	Εκδόσεις
ΕΚΠΑ	Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
ΕλλΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
επ.	επόμενα
ΕΤΠΘ	Επιτροπή Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων
ΗΕ	Ηνωμένα Έθνη

ηλ. διευθ.	ηλεκτρονική διεύθυνση
ΗΠΑ	Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
κ.α.	και άλλα
κεφ.	κεφάλαιο
κλπ	και λοιπά
λ.χ.	λόγου χάρη
ΜΧΠ	Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών
Ν. ή ν.	Νόμος
ν.δ.	νομοθετικό διάταγμα
ΝΣΚ	Νομικό Συμβούλιο του Κράτους
Ο.Η.Ε.	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
Ο.Ο.Σ.Α.	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
ό.π.	όπως παραπάνω
παρ.	παράγραφος
ΠΔ	ποινικό δίκαιο
ΠΔΤΕ	Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος
περ.	περίπτωση
ΠΚ	ποινικός κώδικας
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
ΠΛογ	Ποινικός Λόγος
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά
πρβλ	παραβάλε
σελ.	σελίδα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης
σχετ.	σχετικά
τεύχ.	τεύχος
τ.	τόμος
ΤτΕ	Τράπεζα της Ελλάδος
Υπερ.	Υπεράσπιση
υποσημ.	υποσημείωση
υποστ.	υποστοιχείο

II. Ξενόγλωσσες

ACC	Argentine Criminal Code
AMLA	Anti-Money Laundering Act
ATM	Automated Teller Machine
BSA	Bank Secrecy Act
BNDES	National Bank for Economic and Social Development
CBB	Central Bank of Brazil
CMN	National Monetary Council
FATF	Financial Action Task Force
FCPA	Forreign Corrupt Practises Act
FGC	Credit Guarantee Fund
FI	Financial Institution
FINMA	Financial Markets
F.I.U.	Financial Intelligence Unit
HCMC	Hellenic Capital Market Commission
IMF	International Monetary Fund
KYC	Know Your Customer (Know Your Client)
MLCA	Money Laundering Control Act
OECD	Organisation for Economic Cooperation and Development
OFAC	Office of Financial Assets Control
PC	Penal Code
PEPs	Politically Exposed Persons
RBA	Risk Based Approach
SBA	Swiss Banker's Association's
SPV	Special Purpose Vehicle

SROs	Self Regulatory Organisations
SSRN	Social Science Research Network
UIF	Financial Information Unit
SUAs	Specified Unlawful Activities

Εισαγωγή

Στην εποχή μας, η αρχή της ελεύθερης διακίνησης ανθρώπων, αγαθών, κεφαλαίων και υπηρεσιών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και πέραν αυτής δημιουργεί κινδύνους. Στην πραγματικότητα, η ελεύθερη εν γένει μεταφορά καθίσταται ιδιαίτερος ελκυστική για τους εν δυνάμει εγκληματίες, οι οποίοι συχνότατα δράττονται της ευκαιρίας να εκμεταλλευτούν το υφιστάμενο καθεστώς. Έρευνες και μελέτες διεθνών φορέων και οργανισμών καταδεικνύουν ότι το οργανωμένο έγκλημα συνιστά παγκοσμίως ένα από τα σοβαρότερα φαινόμενα εγκληματικότητας¹. Το οργανωμένο έγκλημα εκμεταλλεύεται τη διαδικασία παγκοσμιοποίησης² της οικονομίας.

Προσέτι, ο διεθνής πλέον χαρακτήρας του χρηματοπιστωτικού συστήματος, η κατάργηση των περιορισμών και τινών απαγορεύσεων στο κοινοτικό και διεθνές εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών, η κατά μεγάλο μέρος άρση των συναλλαγματικών περιορισμών, οι ηλεκτρονικές μεταφορές κεφαλαίων, η πληθώρα των επενδυτικών και χρηματοπιστωτικών μέσων και δραστηριοτήτων και η ενίσχυση των διασυνοριακών συναλλαγών, διευκολύνουν το οργανωμένο έγκλημα στο να προσδίδει την απαιτούμενη νομιμοφάνεια στα τεράστια έσοδα που συγκεντρώνει από τις παράνομες δραστηριότητές του³.

Διαχρονικά, το βρόμικο⁴ χρήμα είναι συνδεδεμένο με παράνομες δραστηριότητες και δη με το οργανωμένο έγκλημα. Ο όρος «βρόμικο χρήμα» δηλώνει τα πάσης φύσεως έσοδα που προέρχονται από την παραγωγή και

¹ *Hoyer/Klos, Regelungen zur Bekämpfung der Geldwäsche und ihre Anwendung in der Praxis, 1998², V.*

² Η ραγδαία εξάπλωση της διεθνούς εγκληματικότητας στην εποχή μας εμφανίζεται σύμφυτη με τη βιούμενη οικονομική παγκοσμιοποίηση. Το οργανωμένο έγκλημα συμπορεύεται οιονεί αυτόματα με την παράνομη νομιμοποίηση των εσόδων από αυτό, βλ. σχετ. *Δούβλης, Ο έλεγχος για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος στους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους εντός και εκτός Ε.Ε., ΕλλΔνη 2011, 1285.*

³ *Τραγάκης, Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα βρόμικου χρήματος –Money Laundering, 1998, 38.*

⁴ Βρόμα ή βρώμα, βρομώ ή βρωμώ; Το ουσ. βρόμα είναι παράγωγο του ρ. βρομώ, το οποίο παράγεται από το βρόμος (ο) και αυτό από το αρχ. ρ. βρέμω. Και τα τρία (βρέμω-βρόμος-βρομώ) δήλωναν κρότο, θόρυβο και είναι ομόρριζα του βροντή-βροντώ. Όπως φαίνεται από την ετυμολογική προέλευση των λέξεων, η σωστή τους γραφή είναι με -ο- (βρόμα, βρομώ). Το -ω- εμφανίστηκε πρώτα στο ουσ. βρώμα από παρετυμολογική σύγχυση της λ. βρόμα με το ουσ. βρώμα "φάγωμα, η βρώση" (<βιβρώσκω) εξαιτίας της εκκλησιαστικής φράσης "σκωλήκων βρώμα και δισωδία" (νεκρώσιμη ακολουθία). Από το βρώμα (η) γράφτηκε και βρωμώ. Άρα η ορθή γραφή είναι η βρόμα και ρ. βρομώ, που καμία σχέση δεν έχουν με τη λ. το (το) βρώμα (<βιβρώσκω). → παρώνυμο, βλ. σχετ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας, Με Σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων, Β' έκδοση, Γ' ανατύπωση 2006 εμπλουτισμένη.

διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, αλλά και από τη διάπραξη πολλών ακόμη σοβαρών αδικημάτων, όπως για παράδειγμα οι δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων. Ως «μαύρο χρήμα⁵», εΐθισται να αποκαλείται το χρήμα που προέρχεται από οικονομικά κυρίως εγκλήματα, όπως είναι λόγου χάρη η φοροδιαφυγή, η διαφθορά και η δωροδοκία.

Ως εκ τούτου, υφίσταται ανάγκη απόκρυψης της πραγματική πηγής του βρώμικου χρήματος, καθιστώντας το νομιμοφανές. Στη διεθνή πρακτική αποδίδεται στο ξέπλυμα χρήματος ο ακόλουθος ορισμός⁶: «Ως νομιμοποίηση εσόδων⁷ από εγκληματικές δραστηριότητες περιγράφεται η διαδικασία μέσω της οποίας αποκρύπτεται η ύπαρξη, η παράνομη πηγή ή η παράνομη χρήση εσόδων, τα οποία στη συνέχεια μεταμφιέζονται με τέτοιο τρόπο, ώστε η προέλευσή τους να εμφανίζεται νόμιμη».

Η προσπάθεια εμφάνισης⁸ ή μετατροπής εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σε νόμιμα περιουσιακά στοιχεία, δεν αποτελεί αυτό καθαυτό νέο φαινόμενο. Η απόφαση να εξετασθεί και να αντιμετωπισθεί η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες στα πλαίσια του διεθνούς οικονομικού δικαίου, ως αυτοτελές φαινόμενο, βασίστηκε στη διαπίστωση: α] της γιγαντιαίας διόγκωσης των κερδών του οργανωμένου εγκλήματος, β] των νέων μεθόδων που μετέρχεται το οργανωμένο έγκλημα, αντιμέτωπο με τη συνεχή ροή ενός πακτωλού χρημάτων, και γ] της παρουσίας και της συμμετοχής του στο καθημερινό οικονομικό, πολιτικό και κοινωνικό γίνεσθαι.

Όπως ήδη ειπώθηκε, το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες δε συνιστά σύγχρονη πρακτική. Η ιστορία⁹ καταγράφει ως τον πρώτο που εφήρμοσε, τρόπον τινά, μεθόδους «ξεπλύματος» χρήματος τον

⁵ Εν τοις πράγμασι χρησιμοποιείται ως ταυτόσημος με τον όρο «βρώμικο χρήμα».

⁶ Ο ορισμός αυτός της «Προεδρικής Επιτροπής για το Οργανωμένο Έγκλημα» των ΗΠΑ, θεωρείται ότι αποτέλεσε τη βάση για τους ορισμούς που ακολούθησαν, βλ. σχετ. *Κάτσιος*, Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος: Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, 1998, 27 επ-*Τραγάκης*, (1998), 198· *Ναμίας*, Ο ρόλος και η ευθύνη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, σε Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Ποινικολόγων «Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος: "Καθαρή" ή ελεύθερη κοινωνία;», 2007, 382.

⁷ Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι το σύνολο των μεθόδων και τεχνικών μέσω των οποίων το οργανωμένο έγκλημα μεταμφιέζει τα κέρδη που προέρχονται από τις εγκληματικές πράξεις του και τα διοχετεύει στο νόμιμο χρηματοπιστωτικό σύστημα απειλώντας με αυτόν τον τρόπο την υπόσταση, και τον τρόπο λειτουργίας αυτού του οικονομικού συστήματος, βλ. σχετ. *Κάτσιος* (1998), 38.

⁸ *Κάτσιος* (1998), 36-37.

⁹ *Χλούπης*, Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: περιγραφή του φαινομένου και τρόποι αντιμετώπισης, ΠοινΔικ 2000, 373.

Ρωμαίο αυτοκράτορα Βεσπασιανό (7-79 μ.Χ.), που επί των ημερών του άρχισε να κατασκευάζεται το Κολοσσαίο. Όταν ένας συγκλητικός του απηύθυνε την ερώτηση «εάν το χρήμα μυρίζει» κατηγορώντας τον ότι σκόπευε να σφετερισθεί τα έσοδα από την καταβολή ενός τέλους για κάθε χρήση τουαλέτας από τους πολίτες, ο Ρωμαίος αυτοκράτορας του απήντησε χαρακτηριστικά: “*Pecunia non olet*” (το χρήμα δεν μυρίζει)¹⁰. Στη σημερινή εποχή φαίνεται ότι αυτό δεν ισχύει, το χρήμα από τις παράνομες δραστηριότητες είναι «ακάθαρτο» και χρειάζεται να «ξεπλυθεί» για να μην τραβήξει την προσοχή των οικονομικών και εν γένει κατασταλακτικών αρχών.

Αναγκαία προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος αποτελεί η ύπαρξη ενός ενδιάμεσου κρίκου στην «εγκληματική αλυσίδα», συγκεκριμένα ενός ειδικού «λευκαντικού» παράγοντα¹¹, που θα χρησιμοποιηθεί ως «κόφτης» ανάμεσα στις πηγές προέλευσης των παράνομων εσόδων και στις απενοχοποιημένες και δη ανεξάρτητες, εν συνεχεία, οικονομικές απολαβές. Στο σημείο τούτο εμφανίζεται ο χρηματοπιστωτικός τομέας, ως ο πιο κατάλληλος, να διαδραματίσει τον εν λόγω ρόλο, εξαιτίας και της συνεχώς επεκτεινόμενης διεθνούς του διάστασης, σε συνδυασμό βέβαια με άλλους «απορρυπαντικούς» μηχανισμούς, όπως είναι τα τυχερά παιχνίδια, οι περιστασιακές και βραχυπρόθεσμες, ως επί το πλείστον, χρηματιστηριακές συναλλαγές, η συχνή και τακτική αγοραπωλησία λοιπών επενδυτικών προϊόντων, οι στοχευμένες αγοραπωλησίες ακινήτων, οι δήθεν επενδύσεις στην τέχνη και τον αθλητισμό, διάφορες περιέργες «φιλανθρωπικές» δραστηριότητες, η εικονική εν γένει επιχειρηματικότητα.

Επισημαίνεται ότι σε μια οικονομία που τα μετρητά είθισται να αποτελούν μέσο συναλλαγής κοινώς αναγνωρισμένο και ευρέως αποδεκτό, αυξάνεται συγχρόνως και ο κίνδυνος ξεπλύματος. Είναι, εξάλλου, σύνηθες οι εγκληματίες να αποκτούν τα «κέρδη» τους σε μετρητά, μέσω για παράδειγμα της πώλησης ναρκωτικών ουσιών στο δρόμο. Μια, εκ παλαιωτάτων χρόνων, μέθοδος ξεπλύματος αποτελεί η ανάμιξη¹² των εσόδων, ήτοι νόμιμων και παράνομων.

Το φαινόμενο του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος εξελίσσεται διαρκώς προς διάφορες κατευθύνσεις. Είναι ένα εξαιρετικά δυναμικό¹³ φαινόμενο, συνεχώς

¹⁰Όπως έλεγαν και οι Ρωμαίοι “*Pecunia non olet*” (τα λεφτά δεν έχουν οσμή), βλ. σχετ. *Wojciech Filipkowski*, Νέες τάσεις στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ΠοινΔικ 2005, 885.

¹¹Δούβλης Β., ΕλλΔνη 2011, 1285-1286.

¹²“Blending-Merging”, βλ. σχετ. *Wojciech Filipkowski*, ΠοινΔικ 2005, 890. Ο περιβόητος εγκληματίας Αλ Καπόνε χρησιμοποιούσε την αλυσίδα πλυντηρίων που είχε για να νομιμοποιήσει τα έσοδα από το λαθρεμπόριο αλκοόλ (ως γνωστόν, από εκεί πήρε το όνομά της και όλη η διαδικασία).

¹³*Wojciech Filipkowski*, ΠοινΔικ 2005, 891, 883.

μεταβαλλόμενο και προσαρμοζόμενο στις οικονομικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες. Γι' αυτό, απαιτείται συνεχής έρευνα και ανάλυση. Οι αρμόδιες αρχές επιβολής των νόμων, όπως και τα εμπλεκόμενα ιδρύματα πρέπει να εμπλουτίζουν τις γνώσεις τους για το φαινόμενο αυτό. Αξίζει να επισημανθεί, όπως θα αναλυθεί διεξοδικά στο δεύτερο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας ότι τα πιστωτικά ιδρύματα, που τελούν υπό την εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος, λειτουργούν υπό αυστηρότερο κανονιστικό πλαίσιο ¹⁴, προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα και να καταστείλουν, κατά το δυνατόν, το φαινόμενο της νομιμοποίησης παρανόμως κτηθέντων εσόδων.

Βραχυπρόθεσμα, η προσέλκυση προσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι δυνατόν να προκαλεί την εντύπωση ότι είναι όχι μόνο αβλαβής, αλλά και ευεργετική. Ωστόσο, παρά τη δημιουργηθείσα πρώτη αυτή εντύπωση, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η μείωση ¹⁵ του ελέγχου των αρμοδίων εποπτικών αρχών στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, οδηγεί τις περισσότερες φορές σε κλονισμό της εμπιστοσύνης σε αυτό, σε οικονομικά σκάνδαλα, καθώς και σε απώλεση του κύρους, της φερεγγυότητας και της αξιοπιστίας των τραπεζών και των άλλων χρηματοπιστωτικών φορέων.

¹⁴ Δεν είναι επαρκές πλέον να γνωρίζεις τον πελάτη σου, αλλά πρέπει να γνωρίζεις και την προέλευση των χρημάτων που χρησιμοποιεί για τις πληρωμές του, βλ. σχετ. *Wojciech Filipkowski*, ΠοινΔικ 2005, 887.

¹⁵ *Χλούπης*, ΠοινΔικ 2000, 370.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ, ΕΝΩΣΙΑΚΟ ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΗΣ ΝΟΜΙΜΟΠΟΙΗΣΗΣ ΕΣΟΔΩΝ ΑΠΟ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

I. Το Διεθνές Νομικό Πλαίσιο

1. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1988 - «Σύμβαση της Βιέννης»

Το Δεκέμβριο του 1988 υπεγράφη στη Βιέννη από 67 κράτη η Διεθνής Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών¹⁶, γνωστή ως Σύμβαση της Βιέννης¹⁷, για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών. Η Σύμβαση της Βιέννης δέχεται ότι η παράνομη διακίνηση ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών αποτελεί διεθνή εγκληματική δραστηριότητα και στο πλαίσιο της προβλέπεται η υποχρέωση λήψης όλων των αναγκαίων διοικητικών μέτρων για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, τη διεθνή συνεργασία¹⁸, την άρση του τραπεζικού απορρήτου, καθώς και την υποχρέωση ποινικοποίησης πράξεων που στοχεύσουν στη νομιμοποίηση των παράνομων εσόδων από το εμπόριο ναρκωτικών. Καθιερώνονται κανόνες ενδυνάμωσης και αύξησης των νομικών μέσων διεθνούς συνεργασίας σε ποινικά θέματα για την καταστολή αυτών

¹⁶ *Brown*, *Proceeds of crime – Money Laundering, Confiscation&Forfeiture*, 1996, 37 επ-
Werner, *Bekämpfung der Geldwäsche in der Kreditwirtschaft*, 1996, 40επ.

¹⁷ Στις μέρες μας η έννοια του ξεπλύματος κεφαλαίων ορίζεται νομικά από τα διεθνή κείμενα, πρωτοπόρος των οποίων είναι η Σύμβαση της Βιέννης του 1988, η οποία υποχρέωσε τα κράτη μέλη να ποινικοποιήσουν στο εσωτερικό τους δίκαιο το ξέπλυμα κεφαλαίων προερχόμενων από το εμπόριο ναρκωτικών, βλ. σχετ. *Ζέρβα*, *Εξωχώριες εταιρίες και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες ενέργειες*, *ΠοινΔικ* 2001, 1047.

¹⁸ Κύριος σκοπός της συμβάσεως της Βιέννης είναι η ουσιαστική προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των αρμοδίων δικαστικών και διοικητικών αρχών σε παγκόσμιο επίπεδο, με βάση τους κανόνες του διεθνούς δικαίου περί σεβασμού της κυριαρχικής ισότητας και της εδαφικής ακεραιότητάς τους. Συνοπτικά, η Σύμβαση της Βιέννης υποχρέωσε όλες τις χώρες – μέλη του ΟΗΕ να ποινικοποιήσουν τη νομιμοποίηση των εσόδων από την παραγωγή και διακίνηση των ναρκωτικών φαρμάκων και των ψυχοτρόπων ουσιών, καθώς και από άλλες σοβαρές παράνομες πράξεις, διευκολύνοντας παράλληλα τη δικαστική αρωγή και την έκδοση των απευθύνων παραβατών του νόμου. Δίνει έτσι έμφαση και στη διεθνή συνεργασία μεταξύ των αρμοδίων διοικητικών, διοικητικών και δικαστικών αρχών, ενώ ταυτόχρονα καθιερώνει την αρχή της άρσεως του τραπεζικού απορρήτου προς διευκόλυνση του ανακριτικού έργου και για το συμφέρον της ποινικής δικαιοσύνης, στο πλαίσιο της διεθνούς συνεργασίας. Η θεσπισθείσα ποινική νομοθεσία μέσω της Συμβάσεως της Βιέννης θέτει ως προαπαιτούμενο την υποχρεωτική συνεργασία του χρηματοπιστωτικού κόσμου που αναλαμβάνει πλέον το έργο της προλήψεως και της αποφασιστικής συνδρομής στην καταπολέμηση του εγκλήματος, βλ. σχετ. *Τραγάκης* (1998), 208-213.

των εγκληματικών δραστηριοτήτων. Η σύμβαση αυτή κυρώθηκε¹⁹ από την Ελλάδα με το ν. 1990/1991²⁰.

Μελετώντας την ως άνω σύμβαση, που υπεγράφη στα πλαίσια του ΟΗΕ, γίνεται αντιληπτό ότι προτεινόταν με αυτή μεταξύ άλλων μέτρων και η ποινική τυποποίηση: α) της μετατροπής ή μεταβίβασης περιουσίας, που προέρχεται από κάποια από τα υποδεικνυόμενα προς τυποποίηση εγκλήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά, εν γνώσει ότι προέρχεται από τα «αδικήματα» αυτά και με σκοπό την απόκρυψη ή συγκάλυψη της παράνομης προέλευσης της περιουσίας ή την υποβοήθηση οποιουδήποτε προσώπου που είναι αναμειγμένο στη διάπραξη ενός τέτοιου εγκλήματος να αποφύγει τις έννομες συνέπειες των πράξεών του, β) της απόκρυψης ή της συγκάλυψης της πραγματικής φύσης, της πηγής, του τόπου όπου βρίσκεται, της διάθεσης, της διακίνησης δικαιωμάτων επί περιουσίας ή κυριότητας της περιουσίας, εν γνώσει ότι η περιουσία προέρχεται από τέτοιο «έγκλημα σχετιζόμενο με τα ναρκωτικά» ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιο έγκλημα, και γ) με την επιφύλαξη των συνταγματικών αρχών και των βασικών εννοιών του συστήματος, της απόκτησης, κατοχής ή χρήσης περιουσίας, εν γνώσει κατά το χρόνο της κτήσης ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από έγκλημα ή εγκλήματα κατά των ναρκωτικών «από τα υποδεικνυόμενα προς τυποποίηση» ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιο έγκλημα ή εγκλήματα²¹.

2. Οι 40 Συστάσεις της F.A.T.F. (Financial Action Task Force)

Η Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (“Financial Action Task Force”– FATF) αποτελεί τον κατ’ εξοχήν φορέα από τον οποίο εκπορεύονται οι κανόνες του διεθνούς δικαίου για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες²².

Η Ειδική Ομάδα Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) είναι ένας διακυβερνητικός οργανισμός²³, μια ανεξάρτητη ομάδα δράσης, που δημιουργήθηκε τον Ιούλιο του 1989 από τους αρχηγούς των κρατών και των κυβερνήσεων των 7 κυριότερων βιομηχανικών κρατών του G-7 και από τον Πρόεδρο της Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που συνήλθαν στο Παρίσι στις 14-15.7.1989, και

¹⁹ ΦΕΚ/Α/193/16.12.1991.

²⁰ Δημήτραινας, Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος – Ζητήματα εφαρμογής του ν. 2331/1995, 2002, 26· <http://www.hba.gr/Xrimatopistotiko/3xrimatDetails.asp?Mpage=14&Id=24>

²¹ Δημήτραινας (2002), 29 επ.

²² Τσιρίδης, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν 3691/2008), 2009, 3 επ.

²³ <http://www.fatf-gafi.org/home/>.

εξυπηρετείται γραμματειακά από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ). Η νομιμοποιητική της βάση στηρίζεται στην πολιτική δέσμευση των κυβερνήσεων των κρατών μελών που μετέχουν σε αυτή. Οι στόχοι της FATF είναι ο καθορισμός διεθνών προτύπων²⁴, η ανάπτυξη και προώθηση της αποτελεσματικής εφαρμογής του νομικού και κανονιστικού πλαισίου για την αντιμετώπιση του ξεπλύματος χρήματος, της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας και άλλων σχετικών απειλών, ώστε να διατηρηθεί ακέραιο το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, με την παράλληλη εφαρμογή των προτύπων αυτών από τα κράτη μέλη, την εφαρμογή των οποίων ελέγχει η FATF, όπως επίσης προωθεί την υιοθέτηση και εφαρμογή τους σε παγκόσμιο επίπεδο.

Αναφορικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησής²⁵ εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η FATF εξέδωσε²⁶ 40 Συστάσεις²⁷ το έτος 1990, οι οποίες ισχύουν σήμερα όπως διαμορφώθηκαν, μετά την τροποποίησή τους το 1996, το 2003 και το 2012, ενώ για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας η FATF εξέδωσε 8 συμπληρωματικές Ειδικές Συστάσεις το 2001, καθώς και μία ένατη²⁸ για τη διασυνοριακή μεταφορά κεφαλαίων. Το 2004 αναθεωρήθηκαν οι 25 από τις 40 Συστάσεις για το ξέπλυμα και σήμερα ισχύουν οι 40 και 9 αναθεωρημένες Συστάσεις. Πάντως, θα πρέπει να επισημανθεί ότι στο βαθμό που οι επιμέρους χώρες διαθέτουν διαφορετικά νομικά και οικονομικά συστήματα με συνέπεια να καθίσταται δυσχερής η λήψη όμοιων μέτρων, οι Συστάσεις αυτές συνιστούν «αρχές

²⁴ Γκόρτσος, Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 17-18, 31·Ο ίδιος, Το νέο πλαίσιο αρχών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας: μια συστηματική επισκόπηση, Δελ.ΕΕΤ Δ' Τρίμηνο, τευχ. 47/2006, 13-14.

²⁵ Η Επιτροπή Οικονομικής Δράσης εξήγησε ότι η διαδικασία του ξεπλύματος εκτυλίσσεται σε τρία τυπικά στάδια, που μπορούν να παραχθούν αυτοτελώς ή και παράλληλα. Πρόκειται για την «τοποθέτηση» ή «πρόπλυση» (**placementstage**), την πιο εμφανή φάση, που συνίσταται στον υλικό αποχωρισμό μεγάλων χρηματικών ποσών από τον δράστη είτε με την τοποθέτησή τους στα διάφορα πιστωτικά ιδρύματα, είτε με τη μεταφορά τους έξω από τη χώρα. Ακολουθεί η φάση του «στοιβάγματος» ή «πλυσίματος» (**layeringstage**), όπου ο δράστης κάνει πολλαπλές καταθέσεις από έναν τραπεζικό λογαριασμό σε έναν άλλο, ο οποίος με τη σειρά του μπορεί να διαμελίζεται σε περισσότερους υπολογαριασμούς, εντείνοντας έτσι τη νεφελότητα και βοηθώντας στον αποσυσχετισμό των κεφαλαίων από την αρχική προέλευσή τους. Η τρίτη φάση που απορρέει λογικά από τις δύο προηγούμενες και αποτελεί την πεμπουσία της τραχιάς αυτής διαδικασίας, είναι αυτή της «ενσωμάτωσης» ή του «ξεβγάλματος» (**integrationstage**), όταν το «σκοτεινό» χρήμα «εξαγνίζεται» και νομιμοποιείται, καθώς επανεντάσσεται στους υγιείς οικονομικούς κύκλους, βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1048· www.fatf-gafi.org.

²⁶ Ναμίας (2007), 386.

²⁷ "Forty Recommendations on Money Laundering".

²⁸ "Nine Special Recommendations on Terrorist Financing".

δράσης»²⁹ στον τομέα αντιμετώπισης του φαινομένου, γεγονός που αναγνωρίζει και η ίδια η FATF.

Οι βασικότερες κατευθύνσεις³⁰ των Συστάσεων είναι η άρση του τραπεζικού απορρήτου, η εντατικοποίηση της συνεργασίας και της αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής, η ποινικοποίηση του φαινομένου του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, η μη τήρηση ανώνυμων και ψευδών - σχετικά με τα στοιχεία ταυτότητας - τραπεζικών λογαριασμών από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και βεβαίως η αναφορά ύποπτων συναλλαγών.

Προσέτι, οι Συστάσεις της FATF, ως μια μορφή soft-law κυβερνητικής δικαιοθεσίας³¹ λόγω της πολιτικής επίδρασης των κρατών που μετέχουν στο συγκεκριμένο όργανο, απέκτησαν πολύ γρήγορα δεσμευτικό χαρακτήρα και σταθεροποιήθηκαν μέσα από συμβάσεις του ΟΗΕ, του Συμβουλίου της Ευρώπης και της νομοθεσίας της ΕΕ, όπως α) με τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1988 «Σύμβαση της Βιέννης», η οποία επικεντρώνεται εξειδικευμένα στα ζητήματα που σχετίζονται με την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών, β) με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 «Σύμβαση του Στρασβούργου» για τη νομιμοποίηση, την ανίχνευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, με την οποία επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός διεθνούς πλαισίου συνεργασίας σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και γ) με τη Διεθνή Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών του 1999 για την καταστολή της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, η οποία τέθηκε σε ισχύ το 2002 και έχει κυρωθεί από 132 κράτη μεταξύ των οποίων και η Ελλάδα.

3. Το έργο της Επιτροπής της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία

Η Επιτροπή της Βασιλείας για την τραπεζική εποπτεία³² είναι ένας διεθνής φορέας που λειτουργεί³³ στους κόλπους της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών³⁴. Στόχος της είναι ο έλεγχος και η επεξεργασία των κανόνων που συμβάλλουν θετικά στη διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

²⁹ Δημήτρηνας (2002), 32.

³⁰ Χλούπης, ΠοινΔικ 2000, 373.

³¹ Τσιρίδης (2009), 4 επ.

³² Basel Committee on Banking Supervision.

³³ Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1290· Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ Δ' Τρίμηνο, τευχ. 47/2006, 14.

³⁴ Bank for International Settlements.

Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή της Βασιλείας, έχει δημοσιεύσει αρκετές εκθέσεις³⁵ αναφορικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του τραπεζικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, προκειμένου να προωθήσει και εγκαθιδρύσει, μεταξύ των εθνικών εποπτικών αρχών-μελών της, την ομοιόμορφη ερμηνεία και αντιμετώπιση των αναφερόμενων ζητημάτων.

4. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος του 1990 - «Σύμβαση Στρασβούργου 1990»

Με τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης³⁶ που υπεγράφη τον Νοέμβριο του 1990³⁷ στο Στρασβούργο και η οποία αφορά στο ξέπλυμα, την έρευνα, την κατάσχεση και τη δήμευση των προϊόντων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, γνωστή ως «Σύμβαση του Στρασβούργου», επιδιώκεται η διαμόρφωση ενός ικανοποιητικού και αποτελεσματικού πλαισίου διεθνούς συνεργασίας, μέσα από το οποίο παρέχονται στα κράτη που έχουν προσχωρήσει σε αυτήν μηχανισμοί συνεργασίας σε μέτρα ανίχνευσης (π.χ. ειδικές ανακριτικές εξουσίες και πρακτικές, ένδικα βοηθήματα, αμοιβαία συνδρομή) για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Ήδη, από το προοίμιο της Συμβάσεως του Στρασβούργου τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης δηλώνουν πεπεισμένα αναφορικά με την επιτακτική ανάγκη υιοθέτησης μιας ενιαίας ποινικής πολιτικής με στόχο της προστασία της κοινωνίας³⁸ και ταυτόχρονα εκτιμούν ότι μία από τις σύγχρονες και αποτελεσματικές μεθόδους στην προσπάθεια αντιμετώπισης της σοβαρής εγκληματικότητας συνίσταται στο να αποστερηθεί³⁹ ο εγκληματίας των προσόδων του εγκλήματος. Αξίζει να επισημανθεί⁴⁰ ότι η Σύμβαση αυτή δεν περιορίζεται στα εγκλήματα που διαπράττουν οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες· τόσο στο προοίμιο, όσο και στο κείμενο της Σύμβασης απουσιάζει οποιαδήποτε

³⁵ Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤΔ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 18-19.

³⁶ Brown (1996), 67 επ.

³⁷ <http://www.hba.gr/Xrimatopistotiko/3xrimatDetails.asp?Mpage=14&Id=24> Δημήτρινας (2002), 37 επ

³⁸ Το πρωτότυπο κείμενο έχει ως εξής: "The member States of Council of Europe and the other States signatory hereto ... Convinced of the need to pursue a common criminal policy aimed at the protection of society; ...".

³⁹ Το πρωτότυπο κείμενο έχει ως εξής: "The member States of the Council of Europe and the other States signatory hereto...Believing that one of these methods consists in depriving criminals of the proceeds from crime;...".

⁴⁰ Καμπέρου-Ντάλτα, Ο Ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος – Ερμηνευτική προσέγγιση και διεθνές ποινικό πλαίσιο, 2009, 14.

αναφορά στο οργανωμένο έγκλημα, ενώ ρητά αναφέρεται η σοβαρή εγκληματικότητα που αποτελεί διεθνές πρόβλημα και αποφέρει εγκληματικά προϊόντα. Η Σύμβαση του Στρασβούργου τέθηκε σε ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 1993 και έχει κυρωθεί από όλα τα κράτη-μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης⁴¹. Η χώρα μας την κύρωσε με το ν. 2655/1998⁴².

5. Η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για τη διεθνή οργανωμένη εγκληματικότητα του 2000 - «Σύμβαση του Παλέρμο»

Τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών «κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος» υπέγραψαν τα 121 από τα 148 μέλη του ΟΗΕ το Δεκέμβριο του 2000 στο Παλέρμο της Σικελίας. Παρόλο που η συγκεκριμένη Σύμβαση στοχεύει αποκλειστικά και μόνο στην πρόληψη και καταστολή της διεθνικής οργανωμένης εγκληματικότητας, παράλληλα καθιερώνει το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ως διεθνές έγκλημα με ευρεία έννοια και μάλιστα χωρίς να απαιτεί να είναι διεθνικό ή διασυνοριακό ή να τελείται από οργανωμένη εγκληματική ομάδα⁴³. Η ειδική υπόσταση του ξεπλύματος που αναφέρεται στο άρθρο 6 είναι η ίδια με εκείνη που αναφέρεται στην προγενέστερη Σύμβαση του ΟΗΕ του έτους 1988 «κατά του παράνομου εμπορίου των ναρκωτικών και των ψυχοτρόπων ουσιών». Η Ελλάδα την επικύρωσε με το ν. 3875/2010⁴⁴, όπως επίσης και τα τρία συμπληρωματικά Πρωτόκολλα αυτής κατά της Εμπορίας Ανθρώπων, της Λαθραίας Διακίνησης Μεταναστών και της Παράνομης Διακίνησης Όπλων.

Στο άρθρο 2 περ. (α) της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος περιλαμβάνεται η έννοια της οργανωμένης εγκληματικής ομάδας, σύμφωνα με την οποία «οργανωμένη εγκληματική ομάδα» νοείται μια δομημένη ομάδα τριών ή περισσότερων προσώπων που υφίσταται για κάποιο χρονικό διάστημα και ενεργεί με κοινό σκοπό διάπραξης ενός ή περισσότερων σοβαρών εγκλημάτων ή αδικημάτων που θεσπίζονται σύμφωνα με την παρούσα Σύμβαση, με σκοπό κτήσης, άμεσα ή έμμεσα, οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους.

⁴¹ Έχει προσχωρήσει στην εν λόγω Σύμβαση και η Αυστραλία, βλ. σχετ. *Ναμίας*, (2007), 387.

⁴² ΦΕΚ/Α/264/1.12.1998.

⁴³ *Καμπέρου-Ντάλτα* (2009),

17·http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=2481&Itemid=400&lang=

⁴⁴ ΦΕΚ/Α/158/20.9.2010.

Στο άρθρο 3 της σύμβασης, που αφορά στο πεδίο εφαρμογής της, προσδιορίζεται στην παρ. 2 αυτού, τότε ένα αδίκημα που αφορά οργανωμένη εγκληματική ομάδα είναι διεθνικής φύσης. Βάσει του ορισμού αυτού ένα αδίκημα είναι διεθνικής φύσης α] αν τελείται σε περισσότερα του ενός κράτη, β] αν τελείται σε ένα κράτος, αλλά σημαντικό τμήμα της προετοιμασίας, του σχεδιασμού, της καθοδήγησης ή του ελέγχου λαμβάνει χώρα σε άλλο κράτος, γ] αν τελείται σε ένα κράτος από οργανωμένη εγκληματική ομάδα, που συμμετέχει σε εγκληματικές δραστηριότητες σε περισσότερα του ενός κράτη, ή δ] αν τελείται σε ένα κράτος, αλλά έχει σημαντικές επιπτώσεις σε άλλο κράτος.

6. Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με το ξέπλυμα, την έρευνα, το πάγωμα και την κατάσχεση των προϊόντων του εγκλήματος του 2005 - «Σύμβαση της Βαρσοβίας»

Η Σύμβαση αυτή υπογράφηκε στη Βαρσοβία το 2005⁴⁵ και τέθηκε σε ισχύ την 1^η Μαΐου του 2008, ενώ δεν έχει κυρωθεί ακόμη από τη χώρα μας. Στις σχέσεις μεταξύ των κρατών που την επικύρωσαν αντικατέστησε εκείνη του Στρασβούργου του 1990, ενώ ως προς τα υπόλοιπα εξακολουθεί να εφαρμόζεται η Σύμβαση του Στρασβούργου.

Η Σύμβαση του 2005 καθιστά σαφή τη διαφοροποίηση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος από το οργανωμένο έγκλημα και θέτει ως στόχο την καταπολέμηση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, ανεξάρτητα από τη φύση και το είδος της προγενέστερης εγκληματικής δραστηριότητας. Όπως και σε εκείνη του 1990, στο προοίμιό της γίνεται λόγος για την καταπολέμηση του σοβαρού εγκλήματος, που γίνεται διεθνές πρόβλημα και απαιτεί τη χρήση σύγχρονων και αποτελεσματικών μεθόδων σε διεθνές επίπεδο, μεταξύ των οποίων είναι η αποστέρηση των εγκληματιών από τα προϊόντα και τα μέσα του εγκλήματός τους. Στη Σύμβαση ο όρος «προϊόντα του εγκλήματος» καλύπτει ρητά τα άμεσα, όσο και τα έμμεσα προϊόντα του εγκλήματος (άρθρο 1 εδ. α). Κατά τα λοιπά η περιγραφή της νομοτυπικής μορφής του ξεπλύματος είναι όμοια με εκείνη της Σύμβασης του 1990 (άρθρο 6). Κατ' εφαρμογή της Σύμβασης αυτής τα κράτη μπορούν να διατυπώσουν επιφύλαξη και να ορίσουν ως βασικά αδικήματα εκείνα που τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας ανώτατου ύψους μεγαλύτερου του έτους ή κατώτατου ύψους μεγαλύτερου των έξι μηνών ή και να ορίσουν μια λίστα συγκεκριμένων εγκλημάτων ή και μια κατηγορία σοβαρών εγκλημάτων κατά το εθνικό δίκαιο.

⁴⁵ Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 18 επ.

Εντούτοις, τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να θεωρούν ως βασικά αδικήματα τα είκοσι εγκλήματα τα οποία αναφέρονται στο παράρτημα της Σύμβασης. Αυτή η λίστα είναι εκείνη που αναφέρεται στις σαράντα συστάσεις της FATF. Τα εν λόγω εγκλήματα προσβάλλουν διάφορα έννομα αγαθά, αλλά κοινό τους χαρακτηριστικό είναι ότι δύναται από αυτά να πηγάσει ευθέως υψηλό οικονομικό όφελος ή κέρδος⁴⁶.

⁴⁶ Εκ των ανωτέρω, προκύπτει καταφανώς ότι επιθυμία των συντακτών της Σύμβασης της Βαρσοβίας του 2005 και της εν γένει διεθνούς κοινότητας αποτελεί η καταπολέμηση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, όταν η προς νομιμοποίηση περιουσία αφορά σε υπερβολικά εγκληματικά έσοδα, διότι μόνο τότε είναι δυνατό να διακινδυνεύσουν ολόκληρες οικονομίες και αγορές, βλ. σχετ. *Καμπέρου-Ντάλτα* (2009), 19.

II. Το Ενωσιακό Νομικό Πλαίσιο

1. Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 10^{ης} Ιουνίου 1991 (πρώτη κοινοτική οδηγία)

Η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ⁴⁷ του Συμβουλίου της 10^{ης} Ιουνίου 1991⁴⁸ «για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες» αποτελεί το πρώτο κείμενο που αφορά στο ξέπλυμα χρήματος, και το οποίο υιοθετήθηκε στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ήδη, από το προοίμιο της Οδηγίας, επισημαίνεται η αναγκαιότητα λήψης δράσης σε ενωσιακό⁴⁹ επίπεδο, ώστε να καταστεί δυνατή η καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, μιας και το ενδεχόμενο υιοθέτησης μεμονομένων μέτρων προστασίας του χρηματοπιστωτικού συστήματος από τα κράτη μέλη, θα μπορούσε να παρακωλύσει το όραμα επίτευξης της ενιαίας (ενωσιακής) αγοράς⁵⁰.

Η εν λόγω Οδηγία είχε σημαντική επιρροή στα εσωτερικά ποινικά δίκαια των κρατών μελών⁵¹, καθώς τα κράτη μέλη θέσπισαν στην εθνική τους νομοθεσία κυρώσεις ποινικές για τα εγκλήματα τα σχετιζόμενα με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος. Τα κράτη μέλη, αν και δεν ήταν υποχρεωμένα να συμμορφωθούν με το κοινοτικό δίκαιο, το έπραξαν, προκειμένου να προστατεύσουν τη φήμη, σταθερότητα και αξιοπιστία που οφείλει να εμπνέει το χρηματοπιστωτικό σύστημα.

Ο ορισμός της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες που υιοθετήθηκε από την παρούσα οδηγία είναι εκείνος της Σύμβασης της Βιέννης του 1988 κατά του παράνομου εμπορίου ναρκωτικών και ψυχοτροπικών ουσιών. Ωστόσο, η οδηγία ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να επεκτείνουν την ισχύ της και σε άλλες εγκληματικές δραστηριότητες, όπως στο οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία, βασιζόμενη στη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 1990 «Σύμβαση του

⁴⁷ Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 26 επ· Δημήτριάδης (2002), 42 επ.

⁴⁸ Οδηγία 91/308/ΕΟΚ της 10^{ης} Ιουνίου 1991 για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, ΕΕ 28.6.1991, L 166/77.

⁴⁹ Δούβλης, ΕΛΛΔνη 2011, 1289-1290.

⁵⁰ Προσέτι, με την οδηγία αυτή επιδιώχθηκε η εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών στο χρηματοπιστωτικό τομέα και η διεθνής συνεργασία μεταξύ των δικαστικών, αστυνομικών και εν γένει διοικητικών αρχών τους.

⁵¹ Στο προοίμιο της Οδηγίας αναφέρεται ότι «εναπόκειται σε κάθε κράτος-μέλος να λάβει τα κατάλληλα μέτρα και να επιβάλει τις κατάλληλες κυρώσεις για τις παραβάσεις των εν λόγω μέτρων προκειμένου να διασφαλισθεί η πλήρης εφαρμογή των διατάξεων της παρούσας οδηγίας», ενώ στο άρθρο 15 αυτής ορίζεται ότι «Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ στον τομέα που διέπει η παρούσα οδηγία αυστηρότερες διατάξεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες». Από τη συνδυαστική ερμηνεία αυτών προκύπτει ότι η πρώτη κοινοτική οδηγία αναφορικά με το ξέπλυμα είναι ελάχιστης εναρμόνισης, παρέχοντας τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να υιοθετήσουν αυστηρότερα μέτρα ενάντια στο αδίκημα του ξεπλύματος χρήματος.

Στρασβούργου» σχετικά με τη νομιμοποίηση, την ανίχνευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Προσέτι, η οδηγία εναρμονίστηκε με την ανειλημμένη δράση άλλων διεθνών φορέων, και δη με τις 40 Συστάσεις κατά της νομιμοποίησης προσόδων από παράνομες δραστηριότητες της ομάδας διεθνούς χρηματοοικονομικής δράσης για το ξέπλυμα των χρημάτων(FATF), στις οποίες ουσιαστικά έδωσε την ισχύ του ευρωπαϊκού δικαίου.

2. Η Κοινή Δράση 98/699/ΔΕΥ της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1998

Το 1988 θεσπίστηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης δυνάμει του άρθρου Κ.3 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση η Κοινή Δράση 98/699/ΔΕΥ⁵² «για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος»⁵³. Στόχος αυτής ήταν η ενίσχυση της αποτελεσματικής δράσης κατά του οργανωμένου εγκλήματος από τα κράτη μέλη. Για πρώτη φορά στο κείμενο αυτό⁵⁴ ορίζεται ότι το προγενέστερο του ξεπλύματος βασικό έγκλημα πρέπει να είναι σοβαρό έγκλημα, ήτοι αδίκημα το οποίο τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας κράτηση κατ' ανώτατο όριο άνω του ενός έτους ή κατά κατώτατο όριο άνω των έξι μηνών. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο άρθρο 6 προβλέπεται η θέσπιση ρυθμίσεων από τα κράτη μέλη, προκειμένου οι δικαστικές τους αρχές να εξοικειωθούν με την καλύτερη πρακτική στη διεθνή συνεργασία για τον προσδιορισμό, εντοπισμό, δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση των οργάνων και προϊόντων του εγκλήματος.

3. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ της 26^{ης} Ιουνίου 2001

Στην Απόφαση-Πλαίσιο 2001/500/ΔΕΥ της 26^{ης} Ιουνίου 2001⁵⁵ «για το ξέπλυμα χρήματος, τον προσδιορισμό, τον εντοπισμό, τη δέσμευση, την κατάσχεση και τη δήμευση των οργάνων και των προϊόντων του εγκλήματος»⁵⁶, η οποία κατά κύριο λόγο ρυθμίζει ζητήματα⁵⁷ εφαρμογής της Σύμβασης του 1990 του Συμβουλίου της Ευρώπης, υιοθετείται ήδη από το προοίμιο αυτής η υποχρέωση των κρατών μελών παροχής μιας πλήρους αμοιβαίας δικαστικής συνδρομής για τις έρευνες και τις διώξεις που αφορούν στο σοβαρό οικονομικό έγκλημα. Διευκρινίζεται ότι το πεδίο

⁵² Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 27.

⁵³ ΕΕ 9.12.1998, L 333/1.

⁵⁴ Βλ. άρθρο 1.

⁵⁵ ΕΕ 5.7.2001, L182/1· Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 21, 23.

⁵⁶ Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 28.

⁵⁷ Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 23.

των εγκληματικών δραστηριοτήτων, που συνιστούν κύρια εγκλήματα στον τομέα της νομιμοποίησης κτηθέντων προσόδων από παράνομες δραστηριότητες, οφείλει να είναι κοινό και αρκούντως εκτεταμένο σε όλα τα κράτη μέλη. Επιπροσθέτως, καταβάλλεται προσπάθεια, ώστε το εθνικό ποινικό δίκαιο των κρατών μελών να υιοθετήσει κοινούς ορισμούς, κανόνες αξιοποίησης και κυρώσεις αρχικά σε ολιγάριθμους, αλλά ιδιαίτερης σημασίας τομείς, όπως είναι ο τομέας του οικονομικού εγκλήματος. Εξάλλου, κρίθηκε εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου ότι η νομιμοποίηση προσόδων από παράνομες δραστηριότητες αποτελεί τον πυρήνα του οργανωμένου εγκλήματος και πρέπει να εκριζωθεί παντού όπου υπάρχει. Με την απόφαση αυτή καθιερώνεται η δέσμευση των κρατών μελών να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά το ζέπλυμα χρήματος με ποινές αποτρεπτικές⁵⁸.

4. Η οδηγία 2001/97/ΕΚ της 4^{ης} Δεκεμβρίου 2001 (δεύτερη κοινοτική οδηγία)

Το 2001 εκδόθηκε η Οδηγία 2001/97/ΕΚ⁵⁹ «για την τροποποίηση της οδηγίας 91/308/ΕΟΚ του Συμβουλίου για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες»⁶⁰ δυνάμει της οποίας τροποποιήθηκε η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ⁶¹. Βάσει αυτής επεκτάθηκε ο κατάλογος των βασικών ή υποκείμενων αδικημάτων σε όλα τα σοβαρά εγκλήματα. Επίσης, οι υποχρεώσεις που επιβάλλει η Οδηγία στο χρηματοπιστωτικό κλάδο και ιδίως στα πιστωτικά ιδρύματα για εξακρίβωση της ταυτότητας των συναλλασσομένων, την τήρηση στοιχείων και αναφορά των ύποπτων συναλλαγών επεκτείνονται και σε ένα περιορισμένο αριθμό δραστηριοτήτων και επαγγελματιών τα οποία ενδείκνυνται για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, μεταξύ άλλων στους συμβολαιογράφους και τους ανεξάρτητους επαγγελματίες νομικούς.

Στο κείμενο της οδηγίας αναφέρεται ως παράνομη δραστηριότητα η «κάθε είδους παράνομη ανάμειξη στη διάπραξη σοβαρού εγκλήματος». Περαιτέρω, ως σοβαρό έγκλημα νοείται «κάθε αδίκημα που μπορεί να αποφέρει ουσιώδεις προσόδους και το οποίο, σύμφωνα με την ποινική νομοθεσία του κράτους μέλους, τιμωρείται με σοβαρή ποινή φυλάκισης». Εν συνεχεία, η Οδηγία καλεί τα κράτη μέλη

⁵⁸ Πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 2 προβλέπονται ποινές στερητικές της ελευθερίας και η μέγιστη διάρκεια της εκτιθείσας ποινής να μην δύναται να είναι κατώτερη των 4 ετών.

⁵⁹ ΕΕ 28.12.2001, L 344/76·Το άρθρο 15 της Οδηγίας 91/308/ΕΟΚ ισχύει ως έχει, βλ. σχετ. υποσημ. 50.

⁶⁰ Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 22, 31.

⁶¹ Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 28 επ· Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 22-23.

να τροποποιήσουν τον ανωτέρω γενικό ορισμό προκειμένου να ευθυγραμμιστεί ο ορισμός αυτός με τον ορισμό του σοβαρού εγκλήματος στην κοινή δράση 98/699/ΔΕΥ της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1988⁶², και επιπλέον παρέχεται στα κράτη μέλη η ευχέρεια να ορίζουν οποιοδήποτε άλλο αδίκημα ως εγκληματική δραστηριότητα⁶³.

5. Η Οδηγία 2005/60/ΕΚ της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 (τρίτη κοινοτική οδηγία)

Εξαιτίας των σημαντικών αλλαγών που επέφερε η Οδηγία 2005/60/ΕΚ «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας»⁶⁴ καταργήθηκε η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ όπως αυτή ίσχυε μετά την τροποποίησή της από την οδηγία 2001/97ΕΚ.

Με τη νέα αυτή Οδηγία⁶⁵, η οποία ενσωματώθηκε στην ελληνική έννομη τάξη με το ν. 3691/2008, κρίθηκε αναγκαία η εναρμόνιση και ευθυγράμμιση του κοινοτικού δικαίου με τις αναθεωρημένες συστάσεις της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης (FATF), η οποία αποτελεί τον κυριότερο διεθνή φορέα που ενεργοποιείται για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η οδηγία αυτή συμπληρώνει τον ορισμό του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος που πλέον θα περιλαμβάνει και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας με περιουσία που αποκτήθηκε είτε νόμιμα, είτε παράνομα. Αξίζει να επισημανθεί ότι αρχικά η νομιμοποίηση εσόδων περιοριζόταν στα αδικήματα που σχετίζονταν με τη διακίνηση ναρκωτικών. Τα τελευταία, όμως, έτη διακρίνεται η τάση μεγάλης διεύρυνσης του ορισμού της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, που στηρίζεται σε ευρύτερο πλαίσιο κύριων αδικημάτων. Ως σοβαρά εγκλήματα νοούνται οι ρητώς αναφερόμενες πράξεις (άρθρο 3 περ.5) και δη όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας μέγιστης διάρκειας άνω του έτους ή όσον αφορά στα κράτη μέλη που

⁶² Σύμφωνα με την κοινή δράση 98/699/ΔΕΥ της 3^{ης} Δεκεμβρίου 1988 σοβαρό έγκλημα είναι αυτό που τιμωρείται με στέρηση της ελευθερίας ή κράτηση κατ' ανώτατο όριο άνω του ενός έτους ή κατά κατώτατο όριο άνω των έξι μηνών.

⁶³ Άρθρο 1 παράγραφος Ε της Οδηγίας 2001/97/ΕΚ.

⁶⁴ ΕΕ 25.11.2005, L 309/15. Στο άρθρο 5 αναφέρεται ότι «Τα κράτη μέλη μπορούν να θεσπίζουν ή να διατηρούν σε ισχύ αυστηρότερες διατάξεις για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στον τομέα που διέπει η παρούσα οδηγία.». Βάσει της διατύπωσης αυτής εξάγεται το συμπέρασμα ότι και η τρίτη κοινοτική οδηγία είναι ελάχιστης εναρμόνισης. Έτσι παρέχεται στα κράτη-μέλη η δυνατότητα θέσπισης αυστηρότερων διατάξεων και όρων για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, στα πλαίσια της εθνικής τους νομοθεσίας.

⁶⁵ Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 29 επ· Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 24, 31.

έχουν ελάχιστο κατώτατο όριο για τα αδικήματα στο νομικό σύστημά τους, όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή στερητική της ελευθερίας ή μέτρο ασφαλείας ελάχιστης διάρκειας τουλάχιστον έξι μηνών. Επιπρόσθετα, στη νέα αυτή οδηγία, φαίνεται να αποσυνδέεται το ξέπλυμα από το οργανωμένο έγκλημα.

Ήδη από το προοίμιο της οδηγίας γίνεται αντιληπτός ο σκοπός του ευρωπαϊκού νομοθέτη, που δεν είναι άλλος από τη διατήρηση της ακεραιότητας, της φερεγγυότητας, της φήμης και της αξιοπιστίας του εν γένει χρηματοπιστωτικού συστήματος, ήτοι των πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών, καθότι μπορούν να κλονιστούν σημαντικά από τις οργανωμένες και άψογα μελετημένες συμπεριφορές των εγκληματιών και συνεργών τους στις περιπτώσεις συγκάλυψης της προέλευσης των προϊόντων των εγκληματικών δραστηριοτήτων, είτε στις περιπτώσεις που επιθυμούν να διοχετεύσουν νόμιμο ή παράνομο χρήμα με σκοπό την τρομοκρατία.

6. Η Οδηγία 2006/70/EK

Η οδηγία αυτή «για τη θέσπιση μέτρων εφαρμογής της οδηγίας 2005/60/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τον ορισμό του “πολιτικώς εκτεθειμένου προσώπου” και τα τεχνικά κριτήρια για την εφαρμογή της απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και την εφαρμογή της εξαίρεσης σε περιπτώσεις άσκησης χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας σε περιοριστική ή πολύ περιορισμένη βάση»⁶⁶ αποτελεί το εφαρμοστικό και εκτελεστικό μέτρο της τρίτης κοινοτικής οδηγίας.

7. Η Οδηγία 2008/20/EK

Η Οδηγία 2008/20/EK⁶⁷ «για την τροποποίηση της οδηγίας 2005/60/EK σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, όσον αφορά στις εκτελεστικές αρμοδιότητες που ανατίθενται στην Επιτροπή» τροποποιεί εν μέρει την τρίτη κοινοτική οδηγία.

8. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ της 22^{ας} Ιουλίου 2003

⁶⁶ ΕΕ 4.8.2006, L214/29.

⁶⁷ ΕΕ 19.3.2008, L 76/46.

Η Απόφαση-Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ⁶⁸ «σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση»⁶⁹ θέτει ως στόχο, σύμφωνα με το άρθρο 1 αυτής, τη θέσπιση κανόνων σύμφωνα με τους οποίους τα κράτη μέλη αναγνωρίζουν και εκτελούν στο έδαφός τους απόφαση δέσμευσης που εκδίδεται από δικαστική αρχή άλλου κράτους μέλους στα πλαίσια ποινικής διαδικασίας. Προωθεί την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης και προσπαθεί να διευκολύνει την εκτέλεση αποφάσεων δέσμευσης και δήμευσης που προέρχονται από άλλα κράτη μέλη.

9. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ της 24^{ης} Φεβρουαρίου 2005

Με την Απόφαση-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ⁷⁰ «για τη δήμευση προϊόντων, οργάνων και περιουσιακών στοιχείων του εγκλήματος» γίνεται προσπάθεια να διευκολυνθεί η δήμευση με μετρίασμό του βάρους της απόδειξης αναφορικά με την προέλευση των περιουσιακών στοιχείων των προσώπων που έχουν καταδικαστεί για αδικήματα, τα οποία συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα και την τρομοκρατία⁷¹.

10. Η Απόφαση-Πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ της 6^{ης} Οκτωβρίου 2006

Η Απόφαση-Πλαίσιο 2006/783/ΔΕΥ⁷² «σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης στις αποφάσεις δήμευσης», συμπληρώνει⁷³ την Απόφαση-Πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ και συσχετίζεται με την Απόφαση-Πλαίσιο 2005/212/ΔΕΥ. Με αυτήν επιδιώκεται η διευκόλυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών αναφορικά με την αμοιβαία αναγνώριση και εκτέλεση των αποφάσεων δήμευσης περιουσιακών στοιχείων, προκειμένου να αναγκαστούν τα κράτη μέλη να αναγνωρίζουν και να εκτελούν στο έδαφός τους εκδοθείσες αποφάσεις δήμευσης από αρμόδιο ποινικό δικαστήριο άλλου κράτους μέλους.

11. Ο Κανονισμός 1889/2005 της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005

⁶⁸ Καμπέρου-Ντάλτα(2009), 32 επ· Τσιρίδης(2009), 9.

⁶⁹ ΕΕ 2.8.2003, L 196/45.

⁷⁰ ΕΕ 15.3.2005, L68/49.

⁷¹ Τσιρίδης (2009), 4 επ.

⁷² ΕΕ 24.11.2006, L 328/59.

⁷³ Καμπέρου-Ντάλτα (2009), 35.

Με τον Κανονισμό 1889/2005⁷⁴ «σχετικά με τους ελέγχους των ρευστών διαθεσίμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από την Κοινότητα» επιβλήθηκε⁷⁵ υποχρέωση δήλωσης σε κάθε πρόσωπο που εισέρχεται ή εξέρχεται από το έδαφος της Ε.Ε. με ποσό ίσης ή μεγαλύτερης αξίας από 10.000 ευρώ.

12. Ο Κανονισμός 1781/2006 της 15^{ης} Νοεμβρίου 2006

Με τον Κανονισμό 1781/2006⁷⁶ «περί των πληροφοριών για τον πληρωτή που συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών» θεσπίζονται κανόνες σε σχέση με τις πληροφορίες για τον πληρωτή -μεταξύ άλλων όνομα, επίθετο, διεύθυνση- που πρέπει να συνοδεύουν τις μεταφορές χρηματικών ποσών, για λόγους πρόληψης, διερεύνησης και εντοπισμού της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Ο Κανονισμός αυτός αναφέρεται δηλαδή στο ειδικό θέμα των στοιχείων του αποστολέα εμβάσματος⁷⁷.

⁷⁴ ΕΕ 25.11.2005, L 309/9.

⁷⁵ Τσιρίδης (2009), 9·Καϊάφα-Γκμπάντι, Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ΠοινΧρ 2007, 5.

⁷⁶ ΕΕ 8.12.2006, L 345/1.

⁷⁷ Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 24 επ., 31.

III. Το Εθνικό Νομικό Πλαίσιο

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Με το ν.3691/2008⁷⁸ «Πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» ενσωματώθηκε⁷⁹ στην ελληνική έννομη τάξη η 3^η Κοινοτική Οδηγία 2005/60/ΕΚ της 26^{ης} Οκτωβρίου 2005 «σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας», η οποία καλούσε τα κράτη μέλη να ευθυγραμμιστούν με τα νέα διεθνή δεδομένα. Με την τρίτη κοινοτική οδηγία εντείνονται τα μέτρα για την αντιμετώπιση του ζητήματος της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος, ως διαύλου, για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, λαμβάνοντας υπόψη τις αναθεωρημένες 40 συστάσεις της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης⁸⁰.

Με αυτή καταργήθηκε η Οδηγία 91/308/ΕΟΚ, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία 2001/97/ΕΚ. Συνεπεία, τούτου, ήταν η ρητή κατάργηση με τον ως άνω νόμο των προηγούμενων νομοθετημάτων ν.2331/1995⁸¹ και ν.3424/2005⁸², που είχαν ενσωματώσει στην ελληνική νομοθεσία την 1^η και 2^η κοινοτική οδηγία αντίστοιχα.

Βασικό αντικείμενο του ν. 3691/2008 πέρα από την πρόληψη και καταστολή των αδικημάτων της νομιμοποίησης εσόδων, είναι η προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος από τους κινδύνους που ελλοχεύουν καθ' όλη τη διάρκεια του ξεπλύματος⁸³ βρόμικου χρήματος μέσω της χρησιμοποίησής του με την

⁷⁸ ΦΕΚ/Α/166/5.8.2008.

⁷⁹ Ο ν. 3691/2008 δεν παρεκκλίνει ουσιαστικά των σχετικών ενωσιακών ρυθμίσεων, παρά το χαρακτήρα της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ ως ελάχιστης εναρμόνισης για τα κράτη μέλη, ήτοι τα κράτη μέλη μπορούν να λαμβάνουν αυστηρότερα νομοθετικά μέτρα για την καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος, βλ. σχετ. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1293, 1298.

⁸⁰ Προσέτι, με την τρίτη κοινοτική οδηγία επιχειρείται η κάλυψη της διοχέτευσης νόμιμου ή παράνομου χρήματος με σκοπό τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

⁸¹ ΦΕΚ/Α/173/24.8.1995.

⁸² ΦΕΚ/Α/305/13.12.2005.

⁸³ Φαίνεται ότι ο όρος «ξεπλύμα» βρίσκει τις ρίζες του στην πρακτική των αμερικανών «διυλιστών» και διανομένων αλκοόλ, των «mombsters», που κατά την περίοδο της απαγόρευσης του αλκοόλ στις ΗΠΑ νομιμοποιούσαν το βρόμικο χρήμα τους με το να αγοράζουν και να εκμεταλλεύονται πλυντήρια (blanchisseries). Ο μεταφορικός αυτός όρος έχει λοιπόν επικρατήσει διεθνώς (Γαλλία - blanchiment, Ελβετία - blanchissage, Καναδάς - blanchissement, Αγγλία - money laundering) για να περιγράψει αυτή τη μορφή συμπεριφοράς, όμως ο Έλληνας νομοθέτης στα επίσημα κείμενά που έχει συντάξει για να περιστείλει το φαινόμενο αυτό, δίνει στο αδίκημα την πραγματική του ορολογία που δεν είναι

τοποθέτηση σ' αυτό ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες με σκοπό πρόσδοσης νομιμοφάνειας στα εν λόγω έσοδα.

2. Επισκόπηση βασικών διατάξεων του ν. 3691/2008, με στόχο την ουσιαστική κατανόηση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες

2.1. Άρθρο 2

Στο άρθρο 2 παρ. 2⁸⁴ ορίζονται οι πράξεις που αποτελούν ξέπλυμα χρήματος, οι οποίες είναι οι εξής:

α) Η μετατροπή⁸⁵ ή η μεταβίβαση περιουσίας εν γνώσει ότι προέρχεται από παράνομη πηγή με σκοπό την απόκρυψη ή τη συγκάλυψη της προέλευσής της, προκειμένου αυτός που εμπλέκεται στις εγκληματικές αυτές δραστηριότητες να αποφύγει τις συνέπειες των πράξεών του.

β) Η απόκρυψη ή η συγκάλυψη της αλήθειας με οποιοδήποτε μέσο ή τρόπο, αναφορικά με τη φύση, προέλευση, διάθεση, διακίνηση ή χρήση περιουσίας εν γνώσει του γεγονότος ότι η περιουσία αυτή προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες.

γ) Η απόκτηση, κατοχή, διαχείριση ή χρήση περιουσίας, εν γνώσει κατά το χρόνο της κτήσης ή της διαχείρισης ότι η περιουσία προέρχεται από εγκληματικές δραστηριότητες ή από πράξη συμμετοχής σε τέτοιες δραστηριότητες.

άλλη από τη «νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες», βλ. ΠοινΔικ 2001, 1047, υποσημ. 4.

⁸⁴ Στην παρ. 2 του άρθρου 2 περιγράφεται η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, η οποία παρέμεινε αμετάβλητη από το ν. 2331/1995.

⁸⁵ Ο όρος «μετατροπή» περιουσίας υποδηλώνει ότι η περιουσία, η οποία προήλθε άμεσα και ευθέως από το βασικό αδίκημα συνιστώντας το προϊόν αυτού, αλλάζει και αποκτά μια νέα μορφή, συχνά αντικαθίσταται από άλλη, δίχως ωστόσο να χάνει τη βασική οικονομική της αξία. Ακόμη, όμως, και να έχει μικρότερη αξία από την αρχική, η νέα περιουσία που αντικατέστησε την άμεσα προερχόμενη από το βασικό αδίκημα συνεχίζει να θεωρείται ότι προέρχεται από αυτό, βλ. σχετ. *Καμπέρου-Ντάλτα*(2009), 113.

δ) Η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα⁸⁶ με την τοποθέτηση σ' αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα.

ε) Η σύσταση οργάνωσης ή ομάδας δύο τουλάχιστον ατόμων για τη διάπραξη μιας ή περισσότερων από τις πράξεις που αναφέρονται στα παραπάνω στοιχεία α) έως δ) και η συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση ή ομάδα.

Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων αποτελεί ένα αδίκημα υπαλλακτικώς⁸⁷ μεικτό και ιδιώνυμο, υπό την έννοια ότι η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος μπορεί ναπραγματωθεί με περισσότερους τρόπους, οι οποίοι μπορεί να εναλλαχθούν, ενώ στην περίπτωση που περισσότεροι από ένας τρόποι σωρευθούν πληροῦται η αντικειμενική υπόσταση ενός και μόνο εγκλήματος⁸⁸.

Για τη θεμελίωση της αντικειμενικής υπόστασης⁸⁹ της νομιμοποίησης εσόδων απαιτείται να διακριβωθεί η προέλευση του περιουσιακού οφέλους από την

⁸⁶ Επισημαίνεται ότι στην προκειμένη περίπτωση η σχετικά ευρεία έννοια καταλαμβάνει όσα φυσικά ή νομικά πρόσωπα εποπτεύονται μεταξύ άλλων από την ΤτΕ, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς κλπ., βλ. σχετ. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1298, υποσημ. 94 και υποσημ. 89.

⁸⁷ Σύμφωνα με τα ανωτέρω τοποθετείται στο σκεπτικό της η απόφαση του ΑΠ 1432/2008, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ., όπου: «Για να μπορεί να γίνει λόγος για "νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα", απαιτείται να έχει προηγηθεί μια άλλη εγκληματική δραστηριότητα αφενός μεν, και από την οποία προέρχεται η περιουσία, η οποία και νομιμοποιείται αφετέρου. [...] Από τις διατάξεις αυτές προκύπτει, ότι το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ("ξέπλυμα βρώμικου χρήματος") προϋποθέτει, αντικειμενικά μεν (εναλλακτικά), την αγορά, απόκρυψη, λήψη με τη μορφή εμπράγματης ασφάλειας, αποδοχή της κατοχής, (- στην έννοια της οποίας περιλαμβάνεται και η κατάθεση χρηματικού ποσού στο όνομά του, το οποίο έτσι εμφανίζεται ως δικό του και νόμιμο-) απόκτηση οπωσδήποτε δικαιώματος, μετατροπή ή μεταβίβαση, οποιαδήποτε περιουσίας, που αποκτήθηκε με εγκληματική δραστηριότητα, υποκειμενικά δε δόλο και πραιτέρω σκοπό κερδοσκοπίας ή συγκάλυψης της αληθούς προέλευσης της περιουσίας αυτής ή παροχής συνδρομής σε άλλον, ενεχόμενο σε εγκληματική δραστηριότητα και αποκτήσαντα από αυτή περιουσία, για τη συγκάλυψη της αληθούς προέλευσης της περιουσίας αυτής. Πρόκειται, δηλαδή, για έγκλημα υπαλλακτικώς μικτό και με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση, έγκλημα δηλαδή σκοπού, ο οποίος συνίσταται στην επιδίωξη (κερδοσκοπίας ή) συγκάλυψης της προέλευσης περιουσίας ή παροχής σε άλλον συνδρομής για (κερδοσκοπία ή) συγκάλυψη...».

⁸⁸ Ομοίως και η ΑΠ 1161/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ: «Για τη στοιχειοθέτηση του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, που είναι υπαλλακτικώς μικτό και ιδιώνυμο έγκλημα, υπό την έννοια ότι οι πλείονες τρόποι πραγματώσεώς του αποτελούν εκφάνσεις της ίδιας εγκληματικής δραστηριότητας και μπορούν να εναλλαχθούν, ενώ, στην περίπτωση συνδρομής περισσότερων τρόπων τελέσεως, τελείται ένα μόνο έγκλημα, του οποίου, μάλιστα, χρόνος τελέσεως είναι ο χρόνος που εκδηλώθηκε ο πρώτος τρόπος τελέσεως, αντικειμενικώς μεν απαιτείται αγορά, απόκρυψη, λήψη με τη μορφή της εμπράγματης ασφάλειας, αποδοχή στην κατοχή, μετατροπή ή μεταβίβαση οποιασδήποτε περιουσίας, που προέρχεται από την τέλεση των εμπριεχόμενων στο άρθρο 1 του ως άνω νόμου αξιόποινων πράξεων...».

⁸⁹ Έτσι, έχει κρίνει μεταξύ άλλων και η ΑΠ 407/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου: «Το έγκλημα τούτο προϋποθέτει την προγενέστερη τέλεση άλλου εγκλήματος που συνιστά την εγκληματική

προηγούμενη τέλεση συγκεκριμένου βασικού εγκλήματος και η γνώση του κατηγορούμενου περί της αξιόποινης προέλευσης των εσόδων, ενώ δεν αρκεί η αδυναμία του κατηγορούμενου να εξηγήσει τη νόμιμη προέλευση των χρηματικών ποσών.

Η νομολογία, ιδίως κατά τα πρώτα έτη θεμελίωσης του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, κατά τον έλεγχο της πλήρωσης των όρων της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος συνηθίζει να αντιγράφει απλά το κείμενο του νόμου χωρίς να προχωρά σε περαιτέρω ερμηνεία αυτού, και συχνά χωρίς να προσδιορίζει ακριβώς τα πραγματικά περιστατικά που συντελούν στην στοιχειοθέτηση του εγκλήματος, χωρίς δηλαδή να προβαίνει τις περισσότερες φορές σε ουσιαστικό έλεγχο της διαδρομής του χρήματος, προκειμένου να καταλήξει πως προέρχεται όντως από την εγκληματική δραστηριότητα. Στις περισσότερες αποφάσεις, κατ' αρχήν, ελέγχεται η στοιχειοθέτηση του βασικού εγκλήματος, εν συνεχεία, όμως, η δικαιοδοτική κρίση δεν προχωρά εις βάθος στον έλεγχο της στοιχειοθέτησης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Εφόσον, προκύψει η ύπαρξη περιουσιακού όφελος από το βασικό αδίκημα, το Δικαστήριο δέχεται πως στοιχειοθετείται η πράξη της νομιμοποίησης εσόδων και προχωρά απευθείας σε έλεγχο των υποκειμενικών στοιχείων.

Πιο συχνή πράξη νομιμοποίησης εσόδων θα μπορούσαμε να πούμε πως είναι η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος⁹⁰ με κατάθεση⁹¹

δραστηριότητα (βασικό έγκλημα), από το οποίο κάποιος (υπαίτιος ή άλλος) αποκόμισε παράνομα έσοδα (όπως είναι και το χρήμα υπό υλική ή άυλη μορφή)....»

⁹⁰Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σκεπτικό της ΑΠ 2044/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου: «Ο νέος Νόμος (3691/2008) ο οποίος κατήργησε τους προηγούμενους, στο άρθρο 2 παρ. 2 αναφέρει τις περιπτώσεις, οι οποίες αποτελούν νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Σ' αυτές, περιλαμβάνεται υπό το στοιχείο δ' της παραγράφου 2 και "η χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σ' αυτόν ή τη διακίνηση μέσω αυτού εσόδων που προέρχονται από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό να προσδοθεί νομιμοφάνεια στα εν λόγω έσοδα". Η νέα διάταξη αποτελεί έκφραση της προΐσχυσάσης διατάξεως, καθόσον η "απόκτηση" ή "η κατοχή" εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ήταν δυνατόν και πριν να πραγματοποιηθούν και με τη χρήση του χρηματοπιστωτικού τομέα. Επομένως, η νέα διάταξη δεν εισάγει νέα περίπτωση νομιμοποιήσεως εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. [...]».

⁹¹Ομοίως, η ΑΠ 696/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου: «Περαιτέρω, αποδείχθηκε ότι ο πρώτος κατηγορούμενος μετά την τέλεση της παθητικής δωροδοκίας δικάστη με την απαίτηση του δώρου, προκειμένου να κριθεί ευνοϊκά η σχετική υπόθεση υπέρ των εντολέων των προαναφερθέντων δικηγόρων, έδινε εντολή στους τελευταίους να κατατεθούν τα χρήματα που απαιτούσε από αυτούς σε τραπεζικούς του λογαριασμούς. Η εντολή του αυτή να κατατεθούν τα χρήματα στην τράπεζα και η εκτέλεση της εντολής εκ μέρους των τελευταίων είχε ως αποτέλεσμα τα χρήματα αυτά να απωλέσουν την αυτοτέλειά τους, να αναμειχθούν με τα

χρηματικών ποσών σε τραπεζικούς⁹² λογαριασμούς. Με την εντολή για κατάθεση επιχειρείται η νομιμοποίηση των χρηματικών αυτών ποσών μέσω της ανάμειξής τους με άλλα χρηματικά ποσά, νομίμως αποκτηθέντα.

2.2. Άρθρο 3

Εν συνεχεία στο **άρθρο 3** αναφέρονται οι εγκληματικές δραστηριότητες - βασικά αδικήματα⁹³ από τα οποία θα προέρχεται η περιουσία που αποτελεί και το αντικείμενο του ξεπλύματος. Η διάταξη αυτή καταχωρεί σε λίστα τα βασικά⁹⁴ αδικήματα, συνολικά 17 αδικήματα, ενώ τέλος προστίθεται και «κάθε άλλο αδίκημα που τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, της οποίας το ελάχιστο όριο είναι άνω των έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει περιουσιακό όφελος». Αξίζει να

χρήματα της τράπεζας και με τον τρόπο αυτό να επιτευχθεί η συγκάλυψη της αληθινής προελεύσεώς τους, πολύ περισσότερο επειδή η κατάθεση γινόταν σε πέντε διαφορετικούς τραπεζικούς λογαριασμούς του πρώτου κατηγορουμένου. Έτσι, ο τελευταίος πέτυχε να δεχθεί στην κατοχή του περιουσία που προερχόταν από αξιόποινη πράξη, να συγκαλύψει την αληθινή προέλευση των χρημάτων και να αποκρύψει τη εγκληματική του δραστηριότητα.....».

⁹² Ομοίως και η ΑΠ 235/2013, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου: «η τέλεση του βασικού εγκλήματος αποτελεί στοιχείο της αντικειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι κατά την έννοια των ανωτέρω διατάξεων του Ν. 2331/1995, το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων τελείται (και) με την χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος όταν ο δράστης ενεργεί ατομικά και προβαίνει είτε ο ίδιος προσωπικώς, είτε μέσω άλλου προσώπου, αλλά για λογαριασμό του ιδίου, σε κατάθεση των χρημάτων που απέκτησε από την εγκληματική δραστηριότητα σε ίδιον αυτού προσωπικό λογαριασμό ή ακόμη και σε κοινό μετ' άλλου (λογαριασμό), και οι λογαριασμοί αυτοί περιλαμβάνουν (και) χρήματα προερχόμενα από νόμιμες πηγές. Ούτως ο δράστης αποκρύβει τις παράνομες οικονομικές του συναλλαγές υπό άλλες νόμιμες και με την μέθοδο της αναμείξεως "ενώνει" τα εισοδήματα που προέρχονται, τόσο από τις νόμιμες, όσο και από τις παράνομες δραστηριότητες, τα οποία κατατίθενται σε τραπεζικό λογαριασμό στο όνομά του.».

Διαφορετική πράξη νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα περιγράφεται στην ΑΠ 407/2010, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ, όπου η νομιμοποίηση συντελέστηκε μέσω της αναγραφής του παρανόμως αποκτηθέντος ποσού στον ισολογισμό δύο ετών της εταιρείας... Πιο συγκεκριμένα: «Όσον αφορά την πράξη της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, κατά τις παραδοχές του προσβαλλόμενου βουλεύματος, ο ήδη αναιρεσείων με πρόθεση και με σκοπό να συγκαλύψει την αληθή προέλευση του ποσού των 600.000.000 δραχμών που είχε προηγουμένως υπεξαίρεισει ο ίδιος και ήταν ιδιαίτερα μεγάλης αξίας ανέγραψε αυτό στους ισολογισμούς των εταιρικών χρήσεων των ετών 2001 και 2002 της εταιρείας ... ως περιλαμβανόμενο στη δαπάνη για αναμόρφωση των κτιριακών εγκαταστάσεων της άνω εταιρείας. Έτσι υπήρχε σχέση μεταξύ άλλης προηγηθείσης εγκληματικής δραστηριότητας που αποτελούσε το βασικό έγκλημα και ήταν από αυτά που αναφέρονται στο άρθρο 1 ν. 2331/1995 και της επόμενης εγκληματικής πράξεως που τιμωρείται κατά το άρθρο 2 παρ. 1 του ν. 2331/1995».

⁹³ Τσιρίδης (2009), 40 επ.

⁹⁴ Οι συνέπειες του ξεπλύματος χρήματος είναι ταυτόχρονα ανεξάρτητες, αλλά και εξαρτώμενες από τις προγενέστερες εγκληματικές πράξεις: ανεξάρτητες, αφού αποτελεί μία τιμωρητέα πράξη από μόνο του, μία μάστιγα που υπονομεύει το οικονομικό οικοδόμημα και διαβρώνει την πολιτική ζωή, διεισδύοντας από τους πολλαπλούς της πόρους, μία «οικονομική γάγγραινα», όπως έχει χαρακτηριστεί: εξαρτώμενες, δεδομένου ότι το ξέπλυμα είναι ένα «δευτερεύον κακό», είναι η εκβολή μιας σειράς σοβαρών παρανομιών, οι οποίες αποτελούν το ζωοφόρο πρόπλάσμα του. Αποτελεί την προέκταση ενός σχεδίου που χωρίς την κινητήριο δύναμή του -το χρήμα- θα έμενε ατελέσφορο, βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1047.

σημειωθεί⁹⁵ ότι το προϊσχύσαν⁹⁶ καθεστώς απαιτούσε ως αναγκαία προϋπόθεση χαρακτηρισμού ενός αδικήματος ως βασικού, να προέκυψε από την τέλεσή του περιουσία τουλάχιστον 15.000 ευρώ. Η διάταξη αυτή που αξίωνε το ελάχιστο όριο των 15.000 ευρώ, προκειμένου να θεωρηθεί ένα αδίκημα ως βασικό (ασχέτως του γεγονότος ότι η διάκριση αυτή δεν ίσχυε για τα αδικήματα της λίστας), ήταν απόλυτα ευθυγραμμισμένη με το προοίμιο της 2^{ης} Οδηγίας⁹⁷ που θεωρούσε ότι θα έπρεπε να αποτελέσουν βασικά αδικήματα και άλλες πράξεις, οι οποίες όμως θα τιμωρούνται με κατώτατο όριο ποινής φυλάκισης άνω των έξι μηνών, και από την τέλεση των οποίων προκύπτουν «ουσιώδεις πρόσοδοι».

Στο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο απαλείφθηκε η πρόσθετη αυτή προϋπόθεση ενός ελάχιστου ορίου ποσού, με άμεση συνέπεια την υπέρμετρη διεύρυνση του κύκλου των βασικών αδικημάτων⁹⁸.

Μεταξύ των ως άνω 17 αδικημάτων, που παρατίθενται στο άρθρο 3 του ν. 3691/2008, βρίσκονται μεταξύ άλλων η εγκληματική οργάνωση (άρθρο 187 ΠΚ), οι τρομοκρατικές πράξεις και η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας (άρθρο 187Α' ΠΚ), η δωροληψία (παθητική δωροδοκία) (άρθρο 235 ΠΚ) και η δωροδοκία (ενεργητική δωροδοκία) (άρθρο 236 ΠΚ), η δωροληψία και η δωροδοκία πολιτικών προσώπων⁹⁹

⁹⁵ Τσιρίδης (2009), 43.

⁹⁶ Άρθρο 2 παρ. 1 στ. α' του ν.3424/2005.

⁹⁷ Άρθρο 1 παρ. 1 περ. Ε' της Οδηγίας 2001/97/ΕΚ.

⁹⁸ Ο Ν. 3691/2008 δεν διαφέρει πολύ από τους προγενέστερούς του, αφού κυρίως προστέθηκαν δύο νέα αδικήματα στον κατάλογο του άρθρου 3, ήτοι της ενεργητικής δωροδοκίας (236 ΠΚ) και της δωροδοκίας δικαστή (237 ΠΚ), και αφαιρέθηκε το ελάχιστο χρηματικό όριο των 15.000 € από την περίπτωση ιη' του άρθρου 3, διευρύνοντας υπέρμετρα και αδιακρίτως τα βασικά αδικήματα που τελικά εμπίπτουν στη διάταξη του νόμου, βλ. σχετ. Τσιρίδη (2009), 42 επ.

⁹⁹ Ένοχος κρίθηκε ο Άκης Τσοχατζόπουλος από το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων της Αθήνας το οποίο τον καταδίκασε για «ξέπλυμα μαύρου χρήματος από εγκληματική δραστηριότητα και συγκεκριμένα από την κατ' εξακολούθηση παθητική δωροδοκία σε βάρος του ελληνικού δημοσίου». Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία όπως αυτά προέκυψαν κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, το δικαστήριο έκρινε ότι ο Άκης Τσοχατζόπουλος, τέλεσε το έγκλημα της δωροδοκίας, ζητώντας υπόσχεση ωφελημάτων, καθ' όλη τη διάρκεια θητείας του (1997-2001), στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας, τόσο για τα υποβρύχια όσο και για τα αντιπυραυλικά συστήματα Τορ m1, με ποσά μεγαλύτερα των 55 εκατομμυρίων ευρώ (18 δις δραχμές). Τουλάχιστον επί μία δεκαετία του καταβάλλονταν σταδιακά, ως το 2007, μέσω τραπεζικών εμβασμάτων, μέσω offshore εταιρειών, μέσω παρενθέτων προσώπων. Το δικαστήριο απεφάνθη ότι αποδείχθηκε πλήρως η πράξη του ξεπλύματος, κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση, από κοινού με τους υπόλοιπους και κατά μόνάς. Έτσι, το δικαστήριο έκρινε ενόχους και άλλους δεκαέξι από τους δεκαοκτώ συγκατηγορούμενους του πρώην υπουργού, κάνοντας δεκτή την πρόταση των εισαγγελέων της έδρας. Το δικαστήριο τους καταδίκασε όλους για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα που προήλθε από την κατ' εξακολούθηση παθητική δωροδοκία του Άκη σε βάρος του ελληνικού δημοσίου. Η απόφαση του δικαστηρίου εκφωνήθηκε σε μία κατάμεστη δικαστική αίθουσα, με το πιο πυκνό ακροατήριο που παρακολούθησε ποτέ τη διαδικασία εδώ και πέντε μήνες. Οι εφέτες με την απόφαση τους εξέφρασαν την πεποίθησή τους για την ποινική ευθύνη, καθενός εκ των 19 κατηγορουμένων και κήρυξαν ενόχους τους 17

και δικαστικών λειτουργιών (άρθρα 159, 159Α' και 237 ΠΚ), η εμπορία ανθρώπων (άρθρο 323Α' ΠΚ), η απάτη με υπολογιστή (άρθρο 386Α' ΠΚ), η σωματεμπορία (άρθρο 351 ΠΚ), η φοροδιαφυγή, η λαθρεμπορία και η μη καταβολή χρεών προς το Δημόσιο.

Πρόκειται για ένα εξαιρετικά ευρύ κατάλογο αδικημάτων που μπορούν να στοιχειοθετήσουν το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα. Ο κατάλογος αυτός, μάλιστα διευρύνεται σε απροσδιόριστο αριθμό πράξεων εξαιτίας της τελευταίας παραγράφου που έχει τεθεί και η οποία αναφέρεται σε οποιοδήποτε αδίκημα τιμωρείται με ποινή στερητική της ελευθερίας, με ελάχιστο όριο έξι μηνών από το οποίο να προκύπτει περιουσιακό όφελος. Χωρίς υπερβολή, θα μπορούσαμε να πούμε πως στην περίπτωση αυτή θα μπορούσε να ενταχθεί ολόκληρος – πλην ελαχίστων εξαιρέσεων – ο ποινικός κώδικας¹⁰⁰.

2.3. Άρθρο 4

Σημαντικό στοιχείο για την ορθή εφαρμογή του ν.3691/2008 είναι ο καθορισμός των εννοιών «περιουσία», «πιστωτικό ίδρυμα», «χρηματοπιστωτικός οργανισμός», «αρχή», «πρόσωπο», «χρηματοπιστωτικός τομέας», «πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα», «ύποπτη συναλλαγή ή δραστηριότητα», «ασυνήθης συναλλαγή ή δραστηριότητα», «πραγματικός δικαιούχος», όπως επίσης και ο καθορισμός των υπόχρεων προσώπων που υπόκεινται στις διατάξεις του νόμου αυτού. Στο άρθρο 4 περιλαμβάνονται μεταξύ άλλων όλες οι ως άνω έννοιες, ενώ στο

κατηγορούμενους, προσμετρώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εμπλοκής τους αλλά και της προσωπικότητάς τους. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο που συντάχθηκε για την υπόθεση, οι κατηγορούμενοι «τέλεσαν ενεργώντας από κοινού ή και μόνοι τους το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα η οποία συνίσταται στο αδίκημα της κατ' εξακολούθηση παθητικής δωροδοκίας του πρώην υπουργού στρεφόμενης κατά του ελληνικού δημοσίου». Στο πολυσέλιδο παραπεμπτικό βούλευμα αναφέρεται ότι το σύνολο των κατηγορουμένων διέπραξαν τις πράξεις που τους αποδίδονται ως μέλη οργάνωσης που δημιουργήθηκε το 1998 «...ενεργώντας κατ' επάγγελμα διότι από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης και την υποδομή που είχε διαμορφώσει προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος και σταθερή ροπή του προς τη διάπραξη του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα». Κατά το κατηγορητήριο που κρίνουν οι εφέτες λίγο πριν την εκφώνηση της απόφασης τους μέσω της οργάνωσης «τοποθετήθηκαν και αποκρύφθηκαν σημαντικότετου ύψους παράνομα έσοδα μέσω ενός καλοστημένου και πολύπλοκου δικτύου εγχώριων και εξωχώριων εταιριών και της χρησιμοποίησης πλήθους τραπεζικών λογαριασμών για την εξαφάνιση των ιχνών των χρημάτων μέσα από δαιδαλώδεις διαδρομές έχοντας διαμορφώσει οργανωμένη ετοιμότητα τέλεσης νομιμοποίησης εσόδων», βλ. σχετ. <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=533588&h1=true>.

¹⁰⁰ Συνεπώς, στα βασικά αδικήματα, πέραν των κακουργημάτων με βάση τον προγενέστερο ν. 2331/1995, όπως ίσχυε, προστέθηκαν κατά την ανωτέρω έννοια και τα πλημμελήματα για τα οποία προβλέπεται ελάχιστη ποινή φυλάκισης άνω των έξι μηνών, βλ. σχετ. ΠΟΛ.1127/31.8.2010.

άρθρο 5που ακολουθεί καθορίζονται τα υπόχρεα πρόσωπα. Έτσι, λοιπόν οι χρησιμοποιούμενοι όροι, σύμφωνα με το άρθρο 4 έχουν την ακόλουθη σημασία:

Με τον όρο «περιουσία» νοούνται τα περιουσιακά στοιχεία κάθε είδους, όχι μόνο τα χρήματα, όπως ενσώματα ή ασώματα, κινητά ή ακίνητα, υλικά ή άυλα καθώς και τα έγγραφα. Επίσης, σύμφωνα με το νόμο, τα έσοδα εντάσσονται στην έννοια της περιουσίας.

Με τον όρο «πιστωτικό ίδρυμα» νοείται κάθε επιχείρηση, η κύρια δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση δανείων ή λοιπών πιστώσεων για λογαριασμό της. Ο ορισμός αυτός συμπίπτει με αυτόν που περιέχεται ¹⁰¹ στον μεταγενέστερο Κανονισμό (ΕΕ) 575/2013 ¹⁰² «σχετικά με τις απαιτήσεις προληπτικής εποπτείας για πιστωτικά ιδρύματα και επιχειρήσεις επενδύσεων και την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 648/2012». Επιπλέον, τα ευρισκόμενα στην Ελλάδα υποκαταστήματα των εχόντων έδρα στην αλλοδαπή πιστωτικών ιδρυμάτων, όπως επίσης, στην ανωτέρω έννοια εμπίπτουν το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και η Τράπεζα της Ελλάδος.

Ως «χρηματοπιστωτικός τομέας» νοείται ο τομέας της οικονομίας που αποτελείται από τα νομικά και φυσικά πρόσωπα που εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος, την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, τη Διεύθυνση Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης της Τράπεζας της Ελλάδος -πρώην Επιτροπή Εποπτείας Ιδιωτικής Ασφάλισης, ΝΠΔΔ του Υπουργείου Οικονομικών-, και την Επιτροπή Λογιστικής Τυποποίησης και Ελέγχων.

Περαιτέρω, με τον όρο «πολιτικώς εκτεθειμένα πρόσωπα»¹⁰³ νοούνται τα φυσικά πρόσωπα στα οποία έχει ή είχε ανατεθεί σημαντικό δημόσιο λειτουργήμα¹⁰⁴, καθώς επίσης και οι άμεσοι στενοί συγγενείς και συνεργάτες τους.

¹⁰¹ Άρθρο 4 παρ. 1 στ. 1) : *“ως «πιστωτικό ίδρυμα» νοείται η επιχείρηση της οποίας η δραστηριότητα συνίσταται στην αποδοχή από το κοινό καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων και στη χορήγηση πιστώσεων για ίδιο λογαριασμό”*.

¹⁰² ΕΕ 27.6.2013, L 176/18.

¹⁰³ “Politically Exposed Persons”.

¹⁰⁴ Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται πρόσωπα όπως αρχηγοί κρατών, αρχηγοί κυβερνήσεων, υπουργοί, αναπληρωτές υπουργοί, υφυπουργοί, μέλη κοινοβουλίων, μέλη ανώτατων δικαστηρίων, συνταγματικών δικαστηρίων, και άλλων υψηλού επιπέδου δικαστικών οργάνων των οποίων οι αποφάσεις δεν υπόκεινται σε περαιτέρω ένδικα μέσα, πλην εξαιρετικών περιστάσεων, τα μέλη ελεγκτικών δικαστηρίων, τα μέλη διοικητικών συμβουλίων κεντρικών τραπεζών, οι πρεσβευτές και οι επιτετραμμένοι διπλωμάτες, οι υψηλόβαθμοι αξιωματικοί ενόπλων δυνάμεων, τα μέλη διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων κρατικών

Ως «ύποπτη συναλλαγή η δραστηριότητα»¹⁰⁵ λογίζεται εκείνη η συναλλαγή που δημιουργεί υπόνοιες ή αποχρώσεις ενδείξεις για πιθανή απόπειρα ή διάπραξη των αδικημάτων του άρθρου 2.

Ενώ «ασυνήθης συναλλαγή ή δραστηριότητα»¹⁰⁶ είναι αυτή που δεν συνάδει με τη συναλλακτική, επιχειρηματική ή επαγγελματική συμπεριφορά του συναλλασσομένου ή του πραγματικού δικαιούχου ή με την οικονομική τους επιφάνεια. Αυτή που δεν συνάδει δηλαδή με το επιχειρηματικό προφίλ του συναλλασσόμενου ή δεν έχει προφανή σκοπό.

Ως «πραγματικός δικαιούχος»¹⁰⁷ νοείται το φυσικό πρόσωπο στο οποίο ανήκει το νομικό πρόσωπο για λογαριασμό του οποίου διεξάγεται η συναλλαγή.

2.4. Άρθρο 5

Βάσει του **άρθρου 5** τα υπόχρεα πρόσωπα υπόκεινται στις υποχρεώσεις¹⁰⁸ του παρόντος νόμου και σε περίπτωση παράβασής του υφίστανται τις σχετικά προβλεπόμενες κυρώσεις. Απαριθμούνται 14 κατηγορίες¹⁰⁹ φυσικών και νομικών προσώπων, ενδεικτικά αναφέρουμε τα πιστωτικά ιδρύματα, τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, τους ορκωτούς ελεγκτές-λογιστές, τους κτηματομεσίτες και τις κτηματομεσιτικές εταιρείες, τα καζίνο, τους ενεχυροδανειστές, τους συμβολαιογράφους και τους δικηγόρους¹¹⁰.

επιχειρήσεων, βλ. σχετ. άρθρ. 22 παρ. 1 περ. α) έως η) ν. 3691/2008· *Τσιρίδης* (2009), 232-233· βλ. σχετ. Κεφ. Β' παρ. 2.2. περ. γ.

¹⁰⁵ Βλ. σχετ. ΕΤΠΘ 285/9.7.2009 «Ενδεικτική τυπολογία ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών κατά την έννοια των παραγράφων 13-14 του άρθρου 4 του ν. 3691/2008»· Οι όροι «ύποπτη» και «ασυνήθιστη» συναλλαγή είχαν εισαχθεί με τον προηγούμενο νόμο 3424/2005, χωρίς να παρατίθεται ο ορισμός και η έννοια των όρων αυτών, βλ. σχετ. *Τσιρίδης* (2009), 200-202.

¹⁰⁶ Βλ. σχετ. ΕΤΠΘ 285/9.7.2009 ως άνω υποσημ. 101, και βλ. εκτενέστερη αναφορά/ανάλυση παρακάτω Κεφ. Β' παρ. 4.1, σελ. 61.

¹⁰⁷ Βάσει του ορισμού αυτού, είτε πρόκειται για εταιρείες, είτε για λοιπές νομικές οντότητες, ως τέτοιος δικαιούχος θεωρείται το φυσικό ή τα φυσικά πρόσωπα που ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα το 25% τουλάχιστον του κεφαλαίου ή των περιουσιακών κατά περίπτωση στοιχείων του νομικού προσώπου, βλ. σχετ. *Δούβλης*, *ΕλλΔνη* 2011, 1298.

¹⁰⁸ Με αποφάσεις των αρμοδίων αρχών δύνανται να διαφοροποιούνται οι υποχρεώσεις των υπόχρεων προσώπων, αφού ληφθεί υπόψη ιδίως η οικονομική τους επιφάνεια, η φύση του επαγγέλματός τους, ο βαθμός κινδύνου που ενέχουν αυτές οι δραστηριότητες και συναλλαγές ως προς την απόπειρα ή διάπραξη των αδικημάτων των άρθρων 2 και 3 του ν. 3691/2008, βλ. σχετ. άρθρο 6 παρ. 4 ν. 3691/2008.

¹⁰⁹ Παρατηρείται επέκταση του προληπτικού άξονα πέραν του τραπεζικού συστήματος και σε άλλες κατηγορίες επαγγελματικών δραστηριοτήτων.

¹¹⁰ Η παροχή νομικών συμβουλών εξακολουθεί να υπόκειται στην τήρηση του επαγγελματικού απορρήτου, πλην της περίπτωσης όπου ο ίδιος ο νομικός σύμβουλος συμμετέχει σε νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή εάν ο δικηγόρος τελεί εν γνώσει ότι

2.5.Άρθρα 7 και 7Α

Στο **άρθρο 7** αναφέρεται η σύσταση της «Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης». Η Αρχή απολαμβάνει διοικητικής και λειτουργικής ανεξαρτησίας, συγκροτείται από τον Πρόεδρο, ως Πρόεδρος ορίζεται ανώτατος εισαγγελικός λειτουργός εν ενεργεία, και 12 Μέλη.

Σύμφωνα με το **άρθρο 7Α**, η Αρχή απαρτίζεται από τρεις αυτοτελείς Μονάδες, με διακριτές αρμοδιότητες, προσωπικό και υποδομές, υπό κοινό Πρόεδρο. Εν προκειμένω θα περιοριστούμε στην ανάλυση και εξέταση της Μονάδας Α' «Μονάδα Διερεύνησης Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών». Η Μονάδα αυτή συγκροτείται από τον Πρόεδρο και επτά (7) Μέλη της Αρχής με τους αναπληρωτές τους, πλαισιώνεται και υποστηρίζεται αυτοτελώς από διοικητικό και βοηθητικό προσωπικό, καθώς και από επιστημονικό προσωπικό με ειδικές γνώσεις και εμπειρία στην αντιμετώπιση υποθέσεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ή αντίστοιχης σοβαρής οικονομικής εγκληματικότητας. Το προσωπικό της Μονάδας συγκεντρώνει, διερευνά και αξιολογεί τις αναφορές υπόπτων ή ασυνήθων συναλλαγών που υποβάλλουν στην Αρχή τα υπόχρεα πρόσωπα, καθώς και τις πληροφορίες που διαβιβάζονται στην Αρχή από άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς ή περιέρχονται σε αυτήν από τα μέσα ενημέρωσης, το διαδίκτυο ή οποιαδήποτε άλλη πηγή και αφορούν επιχειρηματικές, επαγγελματικές ή συναλλακτικές δραστηριότητες που ενδεχομένως σχετίζονται με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Ομοίως, διερευνά και αξιολογεί κάθε τέτοια πληροφορία που διαβιβάζεται στην Αρχή από φορείς της αλλοδαπής, με τους οποίους και συνεργάζεται για την παροχή κάθε δυνατής συνδρομής. Η Μονάδα δίνει κατευθυντήριες οδηγίες στα υπόχρεα πρόσωπα και τους ανωτέρω φορείς αναφορικά με τη διαχείριση μιας υπόθεσης που εμπίπτει στην αρμοδιότητα της. Σε επείγουσες περιπτώσεις ο Πρόεδρος διατάσσει τη δέσμευση των περιουσιακών στοιχείων των ελεγχόμενων φυσικών ή νομικών προσώπων, σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 48 παράγραφος 5 του υπό εξέταση νόμου. Μετά το πέρας μιας έρευνας η Μονάδα αποφασίζει αν πρέπει να τεθεί η υπόθεση στο αρχείο ή να παραπεμφθεί με αιτιολογημένο πόρισμά της στον αρμόδιο Εισαγγελέα, εφόσον τα συλλεγμένα στοιχεία κρίνονται επαρκή για μια τέτοια παραπομπή. Υπόθεση που αρχειοθετήθηκε

ο πελάτης του ζητεί νομικές συμβουλές αποσκοπώντας στη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες, βλ. σχετ. *Τσιρίδης* (2009), 138 επ.

μπορεί οποτεδήποτε να ανασυρθεί για να συνεχισθεί η έρευνα ή να συσχετισθεί με οποιαδήποτε άλλη έρευνα της Αρχής.

Κατά τη διερεύνηση και αξιολόγηση, από την Α' Μονάδα της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, συναλλαγών που γεννούν υποψίες για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες (ξέπλυμα χρήματος), ήτοι υποψίες για στοιχειοθέτηση του ποινικού αδικήματος που προβλέπεται στο άρθρο 2 παρ. 2 του ν. 3691/2008 και τιμωρείται σύμφωνα με το άρθρο 45 του ίδιου νόμου, ο Πρόεδρος της Αρχής δύναται, σε επείγουσες περιπτώσεις, να απαγορεύει την κίνηση κάθε είδους λογαριασμών, τίτλων και χρηματοπιστωτικών προϊόντων που τηρούνται σε πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό, καθώς και το άνοιγμα των θυρίδων των υπόπτων, εφ' όσον υπάρχουν βάσιμες υπόνοιες ότι οι λογαριασμοί, οι τίτλοι, τα χρηματοπιστωτικά προϊόντα ή οι θυρίδες περιέχουν χρήματα ή πράγματα που προέρχονται από την τέλεση του ως άνω αδικήματος. Τα σχετικά με τη δέσμευση στοιχεία, μαζί με αντίγραφο του φακέλου της υποθέσεως, διαβιβάζονται στον αρμόδιο εισαγγελέα. Το ως άνω μέτρο της δεσμεύσεως περιουσιακών στοιχείων δεν έχει διοικητικό χαρακτήρα, αλλά εντάσσεται στα δικτικά¹¹¹ μέτρα της ποινικής νομοθεσίας, διότι ταυτίζεται κατά περιεχόμενο με το μέτρο που λαμβάνεται –με σύμφωνη γνώμη ανακριτή και εισαγγελέως– σε περίπτωση διεξαγωγής τακτικής ανακρίσεως εις βάρος κατηγορουμένων για το ίδιο ποινικό αδίκημα και, περαιτέρω, ελέγχεται ουσιαστικώς καθ' όμοιον τρόπο από όργανο της Ποινικής Δικαιοσύνης (δικαστικό συμβούλιο) σύμφωνα με το άρθρο 48 παρ. 4 και 5 του ν. 3691/2008, το οποίο τελεί σε αρμονία με το άρθρο 96 παρ. 1¹¹² του Συντάγματος.

Σύμφωνα με πρόσφατη εγκύκλιο¹¹³ της Γενικής Γραμματέως Δημοσίων Εσόδων εκτός φορολογικών ελέγχων¹¹⁴ για φορολογικές οφειλές θα μένουν περιουσιακά στοιχεία οφειλετών που έχουν δεσμευθεί με απόφαση της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες.

¹¹¹ Βλ. σχετ. ΣτΕ 4427/2014, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ.

¹¹² Στα τακτικά ποινικά δικαστήρια ανήκει η τιμωρία των εγκλημάτων και η λήψη όλων των μέτρων που προβλέπουν οι ποινικοί νόμοι.

¹¹³ Η εγκύκλιος αυτή που εστάλη στις Δημόσιες Οικονομικές Υπηρεσίες, περιγράφει το πλαίσιο σύμπραξης της φορολογικής διοίκησης με την Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης, διευκρινίζοντας το τι θα ισχύει σε περίπτωση που ασχολούνται με κοινές υποθέσεις.

¹¹⁴ Βλ. σχετ. δημοσίευμα στην Εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ, Ενότητα: Οικονομία, 19.8.2014.

Στην εγκύκλιο ξεκαθαρίζεται πως στις περιπτώσεις διενέργειας φορολογικών ή τελωνειακών ελέγχων και κατά τη διαδικασία είσπραξης χρεών, η Γενική Γραμματεία Δημοσίων Εσόδων δύναται να ζητήσει και να λάβει από την Αρχή κάθε διαθέσιμη σε αυτήν πληροφορία που είναι πιθανό να σχετίζεται με το διενεργούμενο έλεγχο ή με την επιδιωκόμενη είσπραξη χρέους του υπόχρεου.

Η Αρχή μπορεί ωστόσο να αποφασίσει να μην παράσχει τις πληροφορίες, εάν η παροχή των πληροφοριών θα έθετε σε κίνδυνο μια συνεχιζόμενη έρευνα της Αρχής. Αυτή η άρνηση δεν μπορεί να υπερβεί χρονικά τους έξι μήνες. Σε κάθε περίπτωση η φορολογική διοίκηση δεν μπορεί να λαμβάνει γνώση πληροφοριών ή εγγράφων που αφορούν σε ποινικές υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιον των αρμόδιων εισαγγελικών αρχών ή των ποινικών δικαστηρίων, χωρίς προηγούμενη έγγραφη άδεια του αρμόδιου Εισαγγελέα.

Όπως αποσαφηνίζεται η λήψη των αναγκαίων μέτρων για την πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και ως τυχόν επιβληθείσα απαγόρευση εκποίησης¹¹⁵ περιουσιακών στοιχείων, που επιβάλλεται με απόφαση της Αρχής αποσκοπεί στο να εμποδίσει οποιαδήποτε διάθεση του εκάστοτε περιουσιακού στοιχείου, είτε από τον ίδιο τον κατηγορούμενο, είτε από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο, περιλαμβανομένου και του Ελληνικού Δημοσίου, κατά τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί, ότι σε περίπτωση καταδικαστικής απόφασης, θα είναι δυνατή η δήμευση¹¹⁶ αυτών, είτε ως παρεπόμενη ποινή, είτε ως μέτρου ασφαλείας.

Στη βάση αυτή η Γενική Γραμματέας Δημοσίων Εσόδων ξεκαθαρίζει πως εφόσον σε απόφαση της Αρχής περιλαμβάνεται απαγόρευση εκποίησης ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο διάθεσης περιουσιακού στοιχείου (κινητών, ακινήτων, απαιτήσεων κ.λπ.), οποιαδήποτε πράξη εκποίησης, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η επίσπευση προγράμματος αναγκαστικού πλειστηριασμού, των δεσμευθέντων κατά περίπτωση περιουσιακών στοιχείων καθίσταται μη νόμιμη, μέχρι

¹¹⁵ Στο άρθρο 48 §§ 1 και 3 του Ν. 3691/2008 προβλέπεται ότι όταν διεξάγεται ανάκριση ή έρευνα για τα αδικήματα του άρθρου 2 του αυτού νόμου δύναται με διάταξη του ανακριτή ή βούλευμα του δικαστικού συμβουλίου ή με απόφαση του Προέδρου της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, στις περιπτώσεις διεξαγωγής έρευνας από τη Μονάδα Α' της Αρχής, να επιβληθεί δέσμευση και απαγόρευση εκποίησης περιουσιακών στοιχείων, κινητών και ακινήτων, του κατηγορουμένου ή υπόπτου. Η απαγόρευση αυτή επέχει θέση ποινικής κατασχέσεως και σε περίπτωση καταδίκης για αδικήματα του άρθρου 2 του ν. 3691/2008 επιβάλλεται υποχρεωτικώς δήμευση κατ' άρθρο 46 του ως άνω νόμου.

¹¹⁶ Η δήμευση επιβάλλεται ακόμη κι αν τα περιουσιακά στοιχεία ή μέσα ανήκουν σε τρίτο, εφόσον αυτός τελούσε εν γνώσει του βασικού αδικήματος ή των αδικημάτων του άρθρου 2 του Ν. 3691/2008 κατά το χρόνο κτήσεως αυτών.

την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, δηλαδή την έκδοση αμετάκλητης απόφασης του αρμόδιου ποινικού δικαστηρίου ή την για οποιοδήποτε λόγο ανάκληση της διάταξης, με την οποία επιβλήθηκε η δέσμευση. Επισημαίνει ωστόσο ότι, η ανωτέρω απαγόρευση δεν εμποδίζει την κίνηση της διαδικασίας διοικητικής εκτέλεσης (επιβολής κατάσχεσης, κινητών, ακινήτων, απαιτήσεων στα χέρια τρίτων κ.λπ.) των δεσμευθέντων περιουσιακών στοιχείων.

Μάλιστα, η ανωτέρω εγκύκλιος επικαλείται ομόφωνη Γνωμοδότηση της Α΄ Τακτικής Ολομέλειας του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους που έγινε δεκτή από τον υπουργό Οικονομικών, σύμφωνα με την οποία, η απαγόρευση εκποίησης ακινήτου περιουσίας που επιβλήθηκε από την Αρχή για το «ξέπλυμα» χρήματος, εμποδίζει την επίσπευση προγράμματος πλειστηριασμού του ακινήτου αυτού εκ μέρους του Δημοσίου λόγω ανεξόφλητων οφειλών προς το Δημόσιο μέχρι την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, δηλαδή την έκδοση αμετακλήτου αποφάσεως του αρμόδιου ποινικού Δικαστηρίου ή την για οποιοδήποτε λόγο ανάκληση της διάταξης, με την οποία επιβλήθηκε η δέσμευση.

Τέλος, επισημαίνεται ότι σε περίπτωση απαγόρευσης εκποίησης ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο μεταβίβασης ακινήτου ή εμπραγμάτου δικαιώματος επ΄ αυτού, το τμήμα εσόδων της εφορίας θα πρέπει να καταχωρεί δέσμευση χορήγησης αποδεικτικού, για μεταβίβαση ακινήτου, στο πληροφοριακό σύστημα TAXIS.

2.6. Άρθρο 45

Στο **άρθρο 45** περιέχονται και εξειδικεύονται οι διατάξεις που προβλέπουν τις ποινικές κυρώσεις¹¹⁷ σε συνδυασμό και με χρηματικές ποινές για τη διάπραξη των αδικημάτων της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Η βασική ποινή που προβλέπεται για τα αδικήματα του άρθρου 2 του ν.3691/2008 είναι η ποινή κάθειρξης πέντε έως δέκα ετών, σε συνδυασμό με επιβολή αθροιστικής χρηματικής ποινής από 20.000 € έως 1.000.000 €¹¹⁸.

¹¹⁷ Η διάρθρωση των ποινικών κυρώσεων επαναφέρει βασικά το καθεστώς που ίσχυε με το άρθρο 2 του ν. 2331/1995, με ορισμένες αλλαγές και διαφοροποιήσεις, βλ. σχετ. *Τσιρίδης* (2009), 246 επ· *Καμπέρου-Ντάλα*(2009), 150 επ.

¹¹⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι με την παρ. 4 του αυτού άρθρου εισάγεται εξαίρεση από τον κανόνα της γενικής διάταξης του άρθρ. 83 παρ. ε΄ φυλάκισης ή κάθειρξης ακόμη και να συντρέχουν λόγοι μείωσης της ποινής, λ.χ. συνεπεία συνδρομής ελαφρυντικής περίπτωσης ή σε περίπτωση απόπειρας, απλής συνέργειας κλπ.

Σύμφωνα με την αιτιολογική έκθεση του νόμου, η αθροιστική επιβολή της χρηματικής ποινής εισήχθη εξαιτίας της βαρύνουσας σημασίας του συγκεκριμένου οικονομικού εγκλήματος, που αποσκοπεί στη νομιμοποίηση παράνομων περιουσιακών στοιχείων και δύναται να αποφέρει ουσιώδη κέρδη.

Με την περίπτωση δ' της παραγράφου 1 προβλέπεται ποινή φυλάκισης μέχρι 2 έτη επί μη υποβολής από πρόθεση αρμοδίως αναφοράς ύποπτων ή ασυνήθων συναλλαγών ή δραστηριοτήτων ή επί παρουσίασης ψευδών ή παραπλανητικών στοιχείων, από υπάλληλο υπόχρεου νομικού προσώπου ή υπόχρεο φυσικό πρόσωπο και γενικά από οποιοδήποτε υπόχρεο για την ως άνω αναφορά πρόσωπο. Η ποινή αυτή επιβάλλεται εφόσον για τη σχετική πράξη δεν προβλέπεται βαρύτερη ποινή από άλλες διατάξεις.

Αρμόδιο δικαστήριο εκδίκασης¹¹⁹ των κακουργημάτων που προβλέπονται στο άρθρο 2 του νόμου 3691/2008, είναι σύμφωνα με την παρ. 5 του άρθρου 45 το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων.

Πριν από τη θέσπιση του νόμου 3424/2005 ο οποίος εισήγαγε για πρώτη φορά το τιμωρητό του «αυτοξεπλύματος», επικρατούσε στη θεωρία και τη νομολογία η άποψη ότι ο δράστης του βασικού αδικήματος δεν μπορεί να διωχθεί και να τιμωρηθεί και για ξέπλυμα βρόμικου χρήματος.

Εν συνεχεία με το νόμο 3424/2005 θεσπίστηκε το τιμωρητό του λεγόμενου «αυτοξεπλύματος». Σύμφωνα με το άρθρο 2 παρ. 1 εδ. δ' του ν.2331/1995, όπως τροποποιήθηκε από τον ως άνω νόμο, «η ποινική ευθύνη για βασικό έγκλημα δεν αποκλείει την τιμωρία του υπαίτιου και για τις πράξεις των ανωτέρω στοιχείων α', β' και γ' της παραγράφου αυτής¹²⁰. Όμως, στις περιπτώσεις αυτές, ο υπαίτιος τιμωρείται και ως αυτουργός ή ως ηθικός αυτουργός των πράξεων των ανωτέρω στοιχείων α', β' και γ', αν η τέλεσή τους από τον ίδιο ή από άλλον εντάσσεται στο συνολικό σχεδιασμό δράσης». Συνεπώς, έπρεπε να ενυπάρχουν αντικειμενικά δεδομένα ότι το πρόσωπο είχε οργανώσει από την αρχή τόσο την τέλεση του βασικού αδικήματος, όσο και τη συγκεκριμένη μέθοδο ξεπλύματος διαμέσου της οποίας τα αποκτηθέντα από το βασικό αδίκημα κέρδη θα αποκτούσαν νομιμοφανή υπόσταση.

¹¹⁹ Οι πράξεις νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες πλημμεληματικής μορφής εκδικάζονται από το Τριμελές Πλημμελειοδικείο.

¹²⁰ Υποστάσεις επιδίωξης, συγκάλυψης και κτήσης ή κατοχής.

Τέλος, βάσει της διατάξεως του άρθρου 45 παρ. 1 στ. ε' του νόμου 3691/2008, η οποία και αντικατέστησε την ανωτέρω αναφερόμενη «η ποινική ευθύνη για το βασικό αδίκημα δεν αποκλείει την τιμωρία των υπαιτίων (αυτουργού και συμμετόχων) για τις πράξεις των στοιχείων α', β' και γ' της παραγράφου αυτής, εφόσον τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι διαφορετικά από εκείνα του βασικού αδικήματος.». Η νέα διάταξη είναι αυστηρότερη από την προηγούμενη. Αρχικά ορίζεται ότι για ξέπλυμα χρήματος μπορεί να τιμωρηθεί τόσο ο αυτουργός, όσο και ο συμμετόχος, ήτοι ο ηθικός αυτουργός, ο άμεσος και ο απλός συνεργός, (και όχι μόνο ο αυτουργός του ξεπλύματος, ήτοι ο επονομαζόμενος υπαίτιος στην παλαιά διάταξη). Προσέτι, ο αυτουργός του βασικού αδικήματος δύναται δυνάμει της ισχύουσας διάταξης να τιμωρηθεί για όλα τα είδη συμμετοχικής δράσης του στο ξέπλυμα, αφού ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, ενώ βάσει της προγενέστερης διατάξεως μπορούσε να τιμωρηθεί μόνο ως αυτουργός ή ηθικός αυτουργός του ξεπλύματος και όχι ως άμεσος ή απλός συνεργός. Επομένως, συνάγεται το συμπέρασμα ότι ο νόμος 3424/2005 ήταν επιεικέστερος για τον κατηγορούμενο, αφού δεν τιμωρούσε τον απλό και άμεσο συνεργό, αλλά μόνο τον αυτουργό και τον ηθικό αυτουργό του ξεπλύματος.

Επισημαίνεται ότι με βάση την ισχύουσα¹²¹ ελληνική ρύθμιση δεν αποκλείεται η τιμωρία του υπαιτίου του βασικού αδικήματος και για τη νομιμοποίηση της περιουσίας που πήγασε από αυτό. Άρα, δεν επιβάλλεται σε κάθε περίπτωση υποχρεωτικά, αλλά επιτρέπεται η τιμωρία και για τα δύο εγκλήματα. Σύμφωνα με τη διατύπωση της σχετικής διάταξης προκύπτει ότι εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια του δικαστή να τιμωρήσει το πρόσωπο που τέλεσε το βασικό αδίκημα ή συμμετείχε στην τέλεσή του και για το ξέπλυμα της περιουσίας που πήγασε από αυτό.

2.7. Άρθρο 51

Με τις διατάξεις του άρθρου 51 προβλέπονται διοικητικές κυρώσεις κατά υπόχρεων και μη νομικών προσώπων, τα οποία έχουν εμπλακεί, με ευθύνη των διοικούντων και των στελεχών τους, σε διάπραξη αδικημάτων των άρθρων 2 και 3. Σημειώνεται σχετικώς ότι, επειδή στη χώρα μας δεν προβλέπεται η ποινική ευθύνη νομικών προσώπων, είναι απαραίτητο να υπάρχουν αποτελεσματικές, αναλογικές

¹²¹ Καμπέρου-Ντάλα (2009), 150-154.

και αποτρεπτικές διοικητικές κυρώσεις κατά των ως άνω νομικών προσώπων που εμπλέκονται στη διάπραξη των παραπάνω αδικημάτων¹²².

Ειδικότερα, βάσει του άρθρου 51 του ν. 3691/2008 που φέρει τον τίτλο «Ευθύνη νομικών προσώπων», αν κάποια από τις αξιόποινες πράξεις της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες ή κάποιο από τα βασικά αδικήματα των στοιχείων γ', δ' και ε', ήτοι δωροληψία, δωροδοκία, όπως επίσης δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών, διαπράττεται από φυσικό πρόσωπο¹²³ προς όφελος νομικού προσώπου, επιβάλλονται τότε στο νομικό πρόσωπο, σωρευτικά ή διαζευκτικά οι εξής κυρώσεις:

α. αν πρόκειται για υπόχρεο νομικό πρόσωπο, με απόφαση της αρμόδιας κατά το άρθρο 6 αρχής, επιβάλλονται:

α.1. διοικητικό πρόστιμο¹²⁴ από 50.000 € μέχρι 5.000.000 €.

α.2. οριστική ή προσωρινή ανάκληση ή αναστολή¹²⁵ της άδειας λειτουργίας ή απαγόρευση άσκησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

α.3. απαγόρευση άσκησης ορισμένων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων ή εγκατάστασης υποκαταστημάτων ή αύξησης του μετοχικού κεφαλαίου για το ίδιο χρονικό διάστημα.

α.4. οριστικός ή προσωρινός για το ίδιο χρονικό διάστημα αποκλεισμός από δημόσιες παροχές, ενισχύσεις, επιδοτήσεις, αναθέσεις έργων και υπηρεσιών, προμήθειες, διαφημίσεις και διαγωνισμούς του Δημοσίου ή των νομικών προσώπων του δημοσίου τομέα.

β. αν πρόκειται για άλλο μη υπόχρεο νομικό πρόσωπο, τότε με κοινή απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του κατά περίπτωση αρμόδιου υπουργού επιβάλλονται:

β.1. διοικητικό πρόστιμο από 20.000 € έως 2.000.000 €

β.2. οι προβλεπόμενες ως άνω υπό στοιχεία α.2., α.3. και α.4. κυρώσεις.

¹²² Βλ. σχετ. ΠΟΛ.1127/31.8.2010.

¹²³ Το οποίο ενεργεί είτε ατομικά είτε ως μέλος οργάνου του νομικού προσώπου και κατέχει διευθυντική θέση εντός αυτού με βάση εξουσία εκπροσώπησης του ή εξουσιοδότηση για τη λήψη αποφάσεων για λογαριασμό του ή για την άσκηση ελέγχου εντός αυτού.

¹²⁴ Επιβάλλεται πάντοτε ανεξαρτήτως της επιβολής άλλων κυρώσεων.

¹²⁵ Για χρονικό διάστημα από 1 μήνα έως 2 έτη.

Βάσει της παρ. 3 του αυτού άρθρου για τη σωρευτική ή διαζευκτική επιβολή και επιμέτρηση των κυρώσεων λαμβάνονται υπόψη¹²⁶ ιδίως η βαρύτητα της παράβασης, ο βαθμός της υπαιτιότητας, η οικονομική επιφάνεια του νομικού προσώπου, το ύψος των παράνομων εσόδων ή του τυχόν προκύψαντος οφέλους και η τυχόν υποτροπή του νομικού προσώπου.

Αντίστοιχα στην παρ. 4 διευκρινίζεται ότι η επιβολή των παραπάνω κυρώσεων είναι ανεξάρτητη και δεν επηρεάζει την αστική, πειθαρχική ή ποινική ευθύνη των προσώπων που ασκούν τη διοίκηση ή διαχειρίζονται τα κεφάλαια ή τις υποθέσεις των νομικών προσώπων.

2.8. Άρθρο 52

Στο άρθρο 52 του ν. 3691/2008 προβλέπονται οι διοικητικές κυρώσεις¹²⁷ που επιβάλλονται στα υπόχρεα πρόσωπα του άρθρου 5 όταν παραβαίνουν την τήρηση των διατάξεων του αυτού νόμου, των σχετικών κανονισμών και αποφάσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των υπουργικών αποφάσεων, και των αποφάσεων της Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης. Στα πρόσωπα αυτά επιβάλλονται με αποφάσεις των αρμόδιων αρχών, σωρευτικά ή διαζευκτικά, συγκεκριμένα διορθωτικά

¹²⁶ Στο πλαίσιο ενός δικαιοκρατούμενου ποινικού δικαίου, όπου όχι μόνο διακηρύσσονται θεωρητικά, αλλά και εφαρμόζονται στην πράξη οι αρχές του κράτους δικαίου, ο στόχος της γενικής πρόληψης της καταπολέμησης του ξεπλύματος δεν επιτρέπεται να επιδιώκεται με πρόβλεψη δυσανάλογα βαριών ποινών που υπερβαίνουν το άδικο της συμπεριφοράς και της ενοχής του δράστη. Το καθήκον του ελέγχου της συμβατότητας της εγκληματοποίησης των συμπεριφορών που συνιστούν ξέπλυμα με την αρχή της αναλογικότητας «*stricto sensu*» μεταξύ της βαρύτητας του εγκλήματος και της απειλούμενης στο νόμο ποινής ανήκει στην επιστήμη του ποινικού δικαίου. Ειδικότερα, η αρχή της αναλογικότητας με ευρεία έννοια περιλαμβάνει την καταλληλότητα-προσφορότητα, την αναγκαιότητα και την αναλογικότητα με στενή έννοια (*stricto sensu*). Σύμφωνα με την τελευταία, οι δυσμενείς συνέπειες που τυχόν έχει ένα κατάλληλο και αναγκαίο μέσο προς επιδίωξη ενός σκοπού δεν επιτρέπεται να βρίσκονται σε σχέση δυσανάλογη προς τον επιδιωκόμενο σκοπό. Το ζήτημα είναι η απόδειξη της παραβίασης της ανωτέρω αρχής. Το εγχείρημα είναι σχεδόν ακατόρθωτο, γιατί η βαρύτητα ενός εγκλήματος δεν είναι μέγεθος μετρήσιμο, ώστε στη συνέχεια να μπορεί να συγκριθεί με την προβλεπόμενη ποινή και να τηρηθεί μεταξύ τους μια κάποια δίκαιη αναλογία. Αλλά, και αυτή, καθαυτή, η έννοια του εγκλήματος ενέχει αξιολόγηση σε ηθικό επίπεδο, με συνέπεια η ίδια η συμπεριφορά, η οποία για ένα μέρος της κοινωνίας συνιστά «αφόρητο παράδειγμα αντικοινωνικής συμπεριφοράς» γι' άλλους να εκτιμάται ως αποδεκτή ή ανεκτή, οπότε είναι επόμενο να σχετικοποιούνται στα μάτια των πολιτών οι επιλογές του νομοθέτη να εγκληματοποιεί συμπεριφορές θεωρώντας κάποιες περισσότερο κοινωνικοηθικά επιλήψιμες από άλλες, βλ. σχετ. *Καμπέρου-Ντάλα* (2009), 164 επ.

¹²⁷ Οι κυρώσεις που προβλέπει το άρθρο αυτό είναι ανεξάρτητες από εκείνες του άρθρου 51 του ν. 3691/2008.

μέτρα εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος, είτε μια από τις κυρώσεις που αναλυτικά αναφέρονται στο άρθρο αυτό.

Οι προβλεπόμενες κυρώσεις¹²⁸ του άρθρου αυτού είναι ανεξάρτητες¹²⁹ από αυτές του αμέσως προηγούμενου άρθρου, και επιβάλλονται, εκτός αν με άλλες διατάξεις προβλέπονται βαρύτερες κυρώσεις κατά των αναφερόμενων υπόχρεων νομικών προσώπων και των υπαλλήλων τους και των υπόχρεων φυσικών προσώπων.

¹²⁸ Ενδεικτικά πρόστιμο σε βάρος του νομικού προσώπου, πρόστιμο σε βάρος των μελών του διοικητικού συμβουλίου, απομάκρυνση των μελών του διοικητικού συμβουλίου ή άλλων υπαλλήλων από τη θέση τους ή απαγόρευση ανάληψης αντίστοιχης θέσης, απαγόρευση άσκησης ορισμένων δραστηριοτήτων του νομικού προσώπου, ανάκληση ή αναστολή της άδειας λειτουργίας του νομικού προσώπου ή απαγόρευση άσκησης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

¹²⁹ Άρθρο 52 παρ. 2 και 5.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ι. ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ «ΞΕΠΛΥΜΑ» - ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΗΣΗ ΤΟΥ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟΥ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Οι κύριες υποχρεώσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων, όπως περιγράφονται στο **N. 3691/2008**, και οι οποίες εξειδικεύονται στις **αποφάσεις της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδος**¹³⁰ με αριθμούς **281/17.3.2009** και **285/9.7.2009**, όπως επίσης και στην **Πράξη του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος με αριθμό 2652/29.2.2012**, εκπληρώνονται μέσω της Διοίκησής τους και συνίστανται στην εφαρμογή της δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη και τον πραγματικό δικαιούχο (άρθρο 4 εδ. 16 του Ν. 3691/2008), στην αναφορά ύποπτων συναλλαγών (άρθρο 26 αυτού), στη φύλαξη αρχείων (άρθρο 35 αυτού), στον εσωτερικό έλεγχο της εφαρμογής των ως άνω διαδικασιών από τις κεντρικές υπηρεσίες και το δίκτυό τους, στη συνεχή επιμόρφωση του προσωπικού συμμετέχοντας αυτό σε εξειδικευμένα προγράμματα κατάρτισης στο αντικείμενο της πρόληψης του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας (άρθρο 42 αυτού), στη διαμόρφωση πλήρους οικονομικού/συναλλακτικού προφίλ του πελάτη και του πραγματικού δικαιούχου, στην εγκατάσταση κατάλληλων, σύγχρονων και αποτελεσματικών πληροφοριακών συστημάτων για τη διαρκή παρακολούθηση και τον εντοπισμό είτε ύποπτων, είτε ασυνήθων συναλλαγών ή δραστηριοτήτων (άρθρο 4 παρ. 13 και 14 αυτού), στη λήψη κάθε πρόσφορου μέτρου συμπεριλαμβανομένης της μη κατάρτισης της συναλλαγής ή της διακοπής της συναλλακτικής σχέσης με τον πελάτη και τον πραγματικό δικαιούχο σε περίπτωση που: α]δεν έχουν ικανοποιηθεί οι όροι της πιστοποίησης και επαλήθευσης της ταυτότητάς του, β]δεν έχουν τηρηθεί τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ή γ]έχουν υποβληθεί επανειλημμένως αναφορές για συγκεκριμένο πελάτη στην Αρχή Καταπολέμησης, και σε αρκετές ακόμα ενέργειες.

¹³⁰ Η Τράπεζα της Ελλάδος ενεργώντας σύμφωνα με το άρθρο 6 του ν. 3691/2008 εντός του πεδίου εξουσιών της, προέβη στην έκδοση της υπ' αριθ. 281/17.3.2009 απόφασης της Επιτροπής Τραπεζικών και Πιστωτικών Θεμάτων, ως αυτή ισχύει σήμερα, και αποτελεί το κύριο κανονιστικό πλαίσιο εφαρμογής της νομοθεσίας για την αποτροπή και καταστολή του ξεπλύματος από τα εποπτευόμενα πιστωτικά ιδρύματα και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Συμπληρωματικά με την ΕΤΠΘ 281/2009 δρα η ΕΤΠΘ 285/9.7.2009, ως ισχύει σήμερα, και αφορά παράθεση ενδεικτικής τυπολογίας ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών, βλ. σχετ. Δούβλης, ΕλλΔνη 2011, 1291-1292.

Είναι προφανές ότι οι υποχρεώσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων είναι περισσότερες συγκριτικά με τις υποχρεώσεις των λοιπών υπόχρεων προσώπων, καθώς αποτελούν την «**πρώτη γραμμή**»¹³¹ στην καταπολέμηση¹³² και αποφυγή του **ξεπλύματος χρήματος**.

2. Υποχρέωση πιστοποίησης και επαλήθευσης της ταυτότητας του πελάτη (Know your Customer) - Κατηγοριοποίηση του πελάτη (Risk-Based Approach) - Μέτρα «Δέουσας Επιμέλειας» (Due Diligence)

Τα πιστωτικά ιδρύματα για να διατηρήσουν την εμπιστοσύνη των συναλλασσομένων προς αυτά, όπως και για να διαφυλάξουν το κύρος, τη φήμη, την ακεραιότητα και τη φερεγγυότητά τους από τους κινδύνους νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες εφαρμόζουν κατ' ελάχιστο τα μέτρα δέουσας επιμέλειας, όπως ορίζονται στο νόμο¹³³ και την απόφαση της ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, σε συνδυασμό με την ΠΔΤΕ 2652/29.2.2012. Έτσι, προβαίνουν σε μία **σειρά προληπτικών ενεργειών οι οποίες εδράζονται σε τρία στοιχεία**: α. τη συλλογή και κατοχή επαρκών πληροφοριών για τον εκάστοτε πελάτη ("Know your Customer"¹³⁴), β. τη χρήση τους για την εξακρίβωση της ταυτότητάς του και γ. την αξιολόγηση του συνολικού οικονομικού/συναλλακτικού του προφίλ.

Λόγω του ότι η πιστοποίηση και η επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη είναι ζωτικής σημασίας για το πιστωτικό ίδρυμα, απαγορεύεται βάσει του άρθρου 15 του ως άνω νόμου, η δημιουργία μυστικών, ανώνυμων και μόνο αριθμημένων λογαριασμών, ή λογαριασμών με εικονικά ονόματα, ή λογαριασμών που δεν φέρουν

¹³¹ <http://www.moneyguru.gr/Forologia/xeplima-hrimatos-k-hrimatodotisi-tromokratias-720>.

¹³² Πράγματι καταστέλλοντας το «ξέπλυμα κεφαλαίων» προστατεύουμε τη φερεγγυότητα και τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και την αξιοπιστία του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος που σε διαφορετική περίπτωση τίθεται υπό αμφισβήτηση, με δυσμενείς επιπτώσεις στην πράξη. Η καταστολή του αποτελεί μέρος της πολεμικής κατά του οργανωμένου εγκλήματος και κατά των προηγούμενων του ξεπλύματος αδικημάτων, που δηλητηριάζουν ταυτόχρονα την καθημερινή και πολιτική ζωή. Το εμπόριο ναρκωτικών, το εμπόριο όπλων, η δωροδοκία, το λαθρεμπόριο ανθρωπίνων οργάνων και χημικών ουσιών, η απάτη κατά των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελούν τρανταχτά παραδείγματα των πράξεων που προσπαθούμε να μετριάσουμε, βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1047.

¹³³ Βλ. Ν. 3691/2008, Κεφάλαιο Γ' «Δέουσα επιμέλεια ως προς τον πελάτη», άρθρα 12, 13, 14, 17 και 19.

¹³⁴ Τον Οκτώβριο του έτους 2004 η Επιτροπή της Βασιλείας εξέδωσε έκθεση με τίτλο "Consolidated KYC (Know Your Customer) Risk Management", η οποία περιέχει διεξοδικές αρχές αναφορικά με τη διαχείριση του κινδύνου στο πλαίσιο της ακολουθούμενης διαδικασίας αναγνώρισης και πιστοποίησης της ταυτότητας των πελατών, βλ. σχετ. Γκόρτσος, Δελ.ΕΕΤ Δ' Τρίμηνο, τευχ. 47/2006, 14.

το πλήρες όνομα του δικαιούχου, όπως αναγράφεται στα έγγραφα που πιστοποιούν την ταυτότητά του.

Κάθε πιστωτικό ίδρυμα ανάλογα με τη δομή, την πολυπλοκότητα, και το εύρος του κύκλου των εργασιών του **προβαίνει σε προσέγγιση του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος με βάση τον κίνδυνο**¹³⁵. Τα πιστωτικά ιδρύματα αξιολογούν τον κάθε πελάτη με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, ώστε να εντοπιστεί κατά πόσο είναι δυνατό ο πελάτης αυτός να χρησιμοποιήσει το πιστωτικό ίδρυμα, ως δίαυλο για τη νομιμοποίηση τέτοιων εσόδων. Έτσι, τα πιστωτικά ιδρύματα διαβαθμίζουν τους πελάτες τους σε τρεις τουλάχιστον κατηγορίες κινδύνου¹³⁶: **χαμηλού, κανονικού και υψηλού**. Σε κάθε κατηγορία κινδύνου αντιστοιχούν συγκεκριμένα μέτρα επιμέλειας που συνοδεύονται από περιοδικές παρακολουθήσεις και ελέγχους των συναλλαγών του πελάτη. Ενδεικτικά κριτήρια και παράμετροι που λαμβάνονται υπόψη κατά την αξιολόγηση και κατηγοριοποίηση των πελατών αποτελούν μεταξύ άλλων η επαγγελματική δραστηριότητα του φυσικού προσώπου, η χώρα προέλευσης ή διεξαγωγής των εργασιών του, οι συναλλαγές με τη χρήση νέων τεχνολογιών, ο όγκος, το μέγεθος και το είδος των επιχειρηματικών συναλλαγών, ο πραγματικός δικαιούχος ή ιδιοκτήτης του νομικού προσώπου, το νομικό καθεστώς και η χώρα ίδρυσης του νομικού προσώπου, καθώς επίσης η απόκλιση από το υφιστάμενο οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του.

Βάσει της πολιτικής διαχείρισης κινδύνου που ακολουθούν τα πιστωτικά ιδρύματα, εφαρμόζουν και τα **κριτήρια μη αποδεκτού κινδύνου**. Ειδικότερα, καθορίζονται ορισμένες κατηγορίες πελατών με τους οποίους είτε αρνούνται να συνάψουν επιχειρηματική σχέση, είτε διακόπτουν την υφιστάμενη σχέση, αλλά υπάρχουν και ορισμένα είδη συναλλαγών τα οποία δεν εκτελούν, όπως για παράδειγμα εξαίρεση συγκεκριμένων χωρών και δικαιοδοσιών, δραστηριότητες που

¹³⁵ Τα πιστωτικά ιδρύματα κατά τη διαμόρφωση της πολιτικής και των διαδικασιών που υιοθετούν προκειμένου να διαχειριστούν αποτελεσματικά τον κίνδυνο χρήσης των υπηρεσιών τους για σκοπούς ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας, λαμβάνουν υπόψη τους το σχετικό έγγραφο οδηγίων της ομάδας χρηματοοικονομικής δράσης (Financial Action Task Force - FATF) που αναφέρεται στις γενικές αρχές και διαδικασίες εφαρμογής της προσέγγισης με βάση τον κίνδυνο, βλ. σχετ. ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, 8· ΠΔΤΕ 2652/29.2.2012, 2.

¹³⁶ Προσέγγιση του ξεπλύματος χρήματος με βάση τον κίνδυνο, γνωστή στην αγγλική ορολογία ως Risk-Based Approach (RBA), με βάση την οποία θα πρέπει να προβλεφθούν διαφορετικές κατηγορίες λήψης μέτρων δέουσας επιμέλειας προς τους πελάτες (απλουστευμένη, κανονική και ενισχυμένη), βλ. σχετ. Παναγιωτίδης, Η σημασία της εκπαίδευσης στην πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, Δελ.ΕΕΤ Δ' Τρίμηνο, τευχ. 47/2006, 35-36.

υπάρχει υπόνοια ότι συνδέονται με το οργανωμένο έγκλημα, μη τεκμηριωμένες συναλλαγές σημαντικού ύψους σε μετρητά.

Προς διευκόλυνση του ελέγχου και της διαρκούς παρακολούθησης λογαριασμών και συναλλαγών, τα πιστωτικά ιδρύματα **εγκαθιστούν επαρκή πληροφοριακά συστήματα**, ώστε να ανιχνεύονται, να παρακολουθούνται και να αξιολογούνται συναλλαγές και πελάτες υψηλού κινδύνου. Λόγω του γεγονότος ότι τόσο οι δραστηριότητες των πελατών, όσο και τα προσφερόμενα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες μεταβάλλονται διαρκώς, η διαχείριση του κινδύνου αποτελεί μια δυναμική και συνεχώς εξελισσόμενη διαδικασία, η οποία απαιτείται να αναθεωρείται σε τακτά χρονικά διαστήματα με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των κινδύνων.

Στο **άρθρο 12 του ν. 3691/2008** προβλέπονται συγκεκριμένες περιπτώσεις, όπου τα υπόχρεα πρόσωπα καλούνται να εφαρμόσουν τα μέτρα δέουσας επιμέλειας ως προς τον πελάτη. **Τα μέτρα δέουσας¹³⁷ επιμέλειας εφαρμόζονται** όταν συνάπτονται επιχειρηματικές σχέσεις, όταν διενεργούνται περιστασιακές συναλλαγές ποσού τουλάχιστον 15.000 ευρώ, οι οποίες ολοκληρώνονται είτε με μία πράξη, είτε με πολλές, οι οποίες όμως σχετίζονται μεταξύ τους. Επίσης, τα μέτρα δέουσας επιμέλειας τυγχάνουν εφαρμογής όταν υπάρχει υπόνοια για απόπειρα ή διάπραξη νομιμοποίησης εσόδων ανεξαρτήτως χρηματικού ποσού, καθώς επίσης όταν υπάρχουν αμφιβολίες για την ακρίβεια, την πληρότητα ή την καταλληλότητα των προσκομιζόμενων στοιχείων για την πιστοποίηση και επαλήθευση της ταυτότητας του πελάτη.

Επισημαίνεται ότι η πιστοποίηση και επαλήθευση των στοιχείων της ταυτότητας του πελάτη, άλλου προσώπου για λογαριασμό του οποίου ενεργεί ο πελάτης και του πραγματικού δικαιούχου πραγματοποιείται¹³⁸ πριν από την σύναψη επιχειρηματικών σχέσεων ή τη διενέργεια της συναλλαγής. Κατά παρέκκλιση, επιτρέπεται να ολοκληρώνεται η επαλήθευση των στοιχείων ταυτότητας των ανωτέρω αναφερόμενων προσώπων κατά τη σύναψη επιχειρηματικών σχέσεων, εφόσον αυτό απαιτείται για να μην διακοπεί η ομαλή διεξαγωγή των συναλλαγών και εφόσον ο κίνδυνος διάπραξης των αδικημάτων του άρθρου 2 του ν.3691/2008 είναι μικρός. Στις περιπτώσεις αυτές, οι εν λόγω διαδικασίες επαλήθευσης περατώνονται

¹³⁷ Στο προϊσχύον δίκαιο για τη λήψη μέτρων δέουσας επιμέλειας δεν αρκούσε η ύπαρξη υπόνοιας, αλλά απαιτούνταν η γνώση ή η ύπαρξη σοβαρών και βάσιμων υποψιών για μία συναλλαγή ότι συγκαλύπτει παράνομη δραστηριότητα. Επομένως, ο Ν. 3691/2008 εισάγει μία καινοτομία στο επίμαχο ζήτημα, βλ. σχετ. *Τσιρίδη* (2009), 224.

¹³⁸ Βλ. σχετ. άρθρο 14 ν.3691/2008· ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, 15, παρ. 5.14.

το συντομότερο δυνατόν μετά την αρχική επαφή. Σε περίπτωση που δεν επιτευχθεί η επαλήθευση των στοιχείων πιστοποίησης της ταυτότητας του πελάτη, δεν εκτελείται η συναλλαγή, δε συνάπτεται ή ακόμη διακόπτεται η επιχειρηματική σχέση και εξετάζεται η υποβολή αναφοράς στην Αρχή Καταπολέμησης.

2.1. Μέτρα συνήθους δέουσας επιμέλειας

Τα μέτρα συνήθους δέουσας επιμέλειας¹³⁹ εφαρμόζονται σύμφωνα με το άρθρο 13, τόσο σε υφιστάμενους, όσο και σε νέους πελάτες και περιλαμβάνουν:

α. Την πιστοποίηση και επαλήθευση της ταυτότητας¹⁴⁰ του πελάτη βάσει πρωτότυπων εγγράφων εκδοθησομένων από αξιόπιστες και ανεξάρτητες πηγές.

β. Την πιστοποίηση της ταυτότητας του πραγματικού δικαιούχου νομικού προσώπου, τη συνεχή επικαιροποίηση¹⁴¹ των στοιχείων του και τη λήψη εύλογων μέτρων, ανάλογα με το βαθμό κινδύνου, για την επαλήθευση των στοιχείων της ταυτότητάς του.

γ. Τη συλλογή πληροφοριών για το σκοπό και τη φύση της επιχειρηματικής σχέσης και των συναλλαγών του πελάτη ή του πραγματικού δικαιούχου, όπως επίσης την επαλήθευση των εισοδημάτων του πελάτη φυσικού προσώπου βάσει του προσκομιζόμενου πρόσφατου εκκαθαριστικού σημειώματος φορολογίας εισοδήματος, του δε πελάτη νομικού προσώπου βάσει της υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος¹⁴².

δ. Τη δημιουργία οικονομικού/συναλλακτικού προφίλ των πελατών, φυσικών ή και νομικών προσώπων, στο οποίο θα περιλαμβάνονται στοιχεία όπως ο σκοπός ανοίγματος του λογαριασμού ή σύναψης της επιχειρηματικής σχέσης, η προβλεπόμενη κίνηση του λογαριασμού, τα είδη των συναλλαγών που θα διενεργηθούν, η αναμενόμενη πηγή των κεφαλαίων με τα οποία θα πιστώνεται ο λογαριασμός, ο αναμενόμενος προορισμός των εξερχόμενων εμβασμάτων ή πληρωμών, το μέγεθος και οι πηγές των περιουσιακών στοιχείων και των

¹³⁹ ΕΤΠΘ 281/17.2.2009, 10-15· ΠΔΤΕ 2652/19.2.2012, 2.

¹⁴⁰ Πρόκειται για δύο διακριτά στάδια, όπου η πιστοποίηση γίνεται με έγγραφο που προσκομίζει ο πελάτης, ενώ η επαλήθευση γίνεται από το πιστωτικό ίδρυμα βάσει πληροφοριών και στοιχείων που συλλέγει το ίδιο από τρίτες πηγές.

¹⁴¹ Όταν δεν επιτυγχάνεται η επικαιροποίηση των στοιχείων του διακόπτεται η επιχειρηματική σχέση και υφίσταται ενδεχόμενο υποβολής αναφοράς στην Αρχή Καταπολέμησης.

¹⁴² Εξαιρουμένων των μη υπόχρεων σε υποβολή φορολογικής δήλωσης βάσει των σχετικών διατάξεων του Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος.

εισοδημάτων του πελάτη, η περιγραφή της επαγγελματικής ή επιχειρηματικής δραστηριότητας του πελάτη.

ε. Την άσκηση συνεχούς εποπτείας σχετικά με την επιχειρηματική σχέση εξετάζοντας ενδελεχώς τις συναλλαγές του πελάτη. Εξετάζουν επισταμένως κάθε δραστηριότητα¹⁴³ που κινεί υποψίες¹⁴⁴ και δύναται να συσχετιστεί με ξέπλυμα χρήματος.

¹⁴³ Εδώ συγκαταλέγονται οι πολύπλοκες ή ασυνήθιστα μεγάλες συναλλαγές, που πραγματοποιούνται χωρίς προφανή ή σαφή οικονομικό λόγο.

¹⁴⁴ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το ζήτημα εάν δύναται να ληφθούν στοιχεία από τις λοιπές τραπεζικές του συναλλαγές με άλλα ιδρύματα και εάν υποχωρεί το τραπεζικό απόρρητο. Κατ' εξαίρεση επιτρέπεται η ανταλλαγή πληροφοριών για ύποπτες συναλλαγές μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών του ίδιου ομίλου. Σημαντική ως προς το θέμα αυτό είναι η απόφαση 1654/2010 του Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών η οποία μεταξύ άλλων αναφέρει «...Περαιτέρω κατά τα άρθρα 1 και 2 του ΝΔ 1059/1971 οι κάθε μορφής καταθέσεις είναι απόρρητες. Από τις διατάξεις αυτές σε συνδυασμό με εκείνες των άρθρων 2, 5 και 9 του Συντάγματος, 57, 361 και 288 ΑΚ, άρθρο 2 του Ν. 2076/1992, του Ν.1858/1989 και άρθρο 27 του Ν.1868/1989, προκύπτει ότι η Τράπεζα είναι υποχρεωμένη, με απειλή ποινικής κύρωσης των υπευθύνων φυσικών προσώπων της, να τηρεί το απόρρητο των πάσης φύσεως καταθέσεων και λογαριασμών και όχι μόνον των εις χρήμα καταθέσεων των πέλατών της, έναντι παντός τρίτου και απαγορεύεται η παροχή οποιασδήποτε πληροφορίας ή γνωστοποίησης σχετικά με τις εν λόγω καταθέσεις και λογαριασμούς (βλ. ΑΠ Ολ 3/1993 ΕλλΔνη 34,1459, ΕφΑθ 1664/2001 ΕλλΔνη 43,1703). Εξάλλου από τη διάταξη του άρθρου 3 του ΝΔ 1059/1971 ως τούτο αντικαταστάθηκε αρχικώς διά του άρθρου 10 παρ. 3 του Ν 1858/1989 και μεταγενεστέρως από το άρθρο 27 παρ. 1 του Ν. 1868/1989, προκύπτει ότι το απόρρητο των καταθέσεων σε ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, επιτρέπεται εξαιρετικώς να αρθεί για την από μέρους των παροχής πληροφοριών των εις αυτά ευρισκομένων χρηματικών ή αέρας μορφής καταθέσεων, κατόπιν ειδικά αιτιολογημένης παραγγελίας ή αιτήσεως ή αποφάσεως του αρμοδίου διά την άσκηση ποινικής διώξεως ή την διενέργεια προκαταρκτικής εξετάσεως ή προανακρίσεως ή κυρίας ανακρίσεως οργάνου, διά του Δικαστικού Συμβουλίου ή του Δικαστηρίου, στην έδρα του οποίου διενεργείται η σχετική διαδικασία εφόσον η παροχή των πληροφοριών αυτών είναι απολύτως αναγκαία για την ανίχνευση και τον κολασμό κακούργηματος (ΣυμβΕφΑθ 2057/1993), ενώ κατ' ορθή ερμηνεία των ως άνω διατάξεων γίνεται δεκτό ότι στην έννοια του τραπεζικού απορρήτου εμπίπτουν αφενός μεν οι πάσης φύσεως χρηματικές καταθέσεις είτε αυτές είναι όψεως ή προθεσμιακές [ΓνΕισΑΠ 6/1972, ΠοινΧρ ΚΒ.245, ΓνωμΕισΑΠ 23/1986], ως και οιαδήποτε άλλη κατάθεση (λ.χ. μετοχών, ομολογιών, χρεογράφων), η οποία κατά την επικρατήσασα νομολογιακώς άποψη [ΑΠ Ολ 1225/1975] δεν προστατευόταν αρχικά, αφετέρου δε και οι καταθέσεις οι οποίες ενυπάρχουν επί των υποκαταστημάτων των εν Ελλάδα εγκατεστημένων αλλοδαπών τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων [ΕφΑθ 7076/1976 ΝοΒ 26,947, ΕφΠειρ 534/1987 ΕλλΔνη 29,368], αλλά και οι σε κοινό λογαριασμό ευρισκόμενες τραπεζικές καταθέσεις κατά τις διατάξεις των άρθρων 1 παρ. 1 Ν 5638/1932 ως αντικ. με το άρθρο 1 ΝΔ 951/1971 σε συνδ. με άρθρο 2 παρ. 1 εδ. α ΝΔ 17.7/13.8.1923 [σχετ. ΑΠ 1230/1987 ΕΕΝ 1988,661, ΑΠ 1071/1987 ΠοινΧρ 1987,967, ΣυμβΕφΑθ 2057/1993 Αρμ 49,471] ... Ο Ν.2472/1997 «Προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα», όπως υπογραμμίζεται στην εισηγητική έκθεση του, θεσπίστηκε σε εκπλήρωση υποχρέωσης του κοινού νομοθέτη η οποία απορρέει από τις διατάξεις «του άρθρου 9, αλλά και των άρθρων 2 παρ. 1, 5 παρ. 1 και 19 του Συντάγματος, οι οποίες ανάγουν την προστασία της αξίας του ανθρώπου σε πρωταρχική υποχρέωση της πολιτείας, προστατεύουν την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητάς του και διασφαλίζουν την ιδιωτική και οικογενειακή του ζωή, καθώς και το απόρρητο των επικοινωνιών του». Παράλληλα, όμως, η θέσπιση των ρυθμίσεων του νόμου τούτου ήταν επιβεβλημένη και ενόψει των προβλεπόμενων στην Οδηγία 95/46/ΕΚ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24ης Οκτωβρίου 1995 «για προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη

στ. Τη λήψη κάθε πρόσφορου μέτρου, ακόμα και άρνησης εκτέλεσης της συναλλαγής και συνεπώς μη κατάρτισης αυτής, σε περίπτωση που ο πελάτης δεν προσκομίζει τα απαιτούμενα έγγραφα για την πιστοποίηση της ταυτότητάς του.

ζ. Τη μη κατάρτιση της συναλλαγής σε περίπτωση που το όνομα του πελάτη περιλαμβάνεται στους καταλόγους προσώπων ή οντοτήτων υποκείμενων σε περιοριστικά μέτρα, εκδοθησομένων βάσει σχετικών Κανονισμών της ΕΕ και Αποφάσεων του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ.

κυκλοφορία των δεδομένων αυτών». Η Οδηγία αυτή, όπως προκύπτει από το προοίμιο της, αποβλέπει στην εναρμόνιση των νομοθεσιών των κρατών μελών, ώστε με την εγκαθίδρυση και λειτουργία της κοινοτικής εσωτερικής αγοράς να κατοχυρώνεται όχι μόνο η δυνατότητα κυκλοφορίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, αλλά και η προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων του ατόμου.

Το κεφάλαιο Α` του εν λόγω Ν 2472/1997, όπως αυτός ισχύει σήμερα, (άρθρα 1-3) επιγράφεται «Γενικές Διατάξεις» οι οποίες αναφέρονται στο αντικείμενο του νόμου, τους σχετικούς ορισμούς και το πεδίο εφαρμογής του. Έτσι κατά το άρθρο 1 του νόμου τούτου, αντικείμενο αυτού είναι η θέσπιση των προϋποθέσεων για την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα προς προστασία των δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και ιδίως της ιδιωτικής ζωής. Στο δε άρθρο 2 του ίδιου νόμου ορίζεται ότι για τους σκοπούς αυτούς νοούνται, μεταξύ άλλων: Ως «δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα» κάθε πληροφορία που αναφέρεται στο υποκείμενο των δεδομένων. Ως «υποκείμενο των δεδομένων», το φυσικό πρόσωπο στο οποίο αναφέρονται τα δεδομένα και του οποίου η ταυτότητα είναι γνωστή ή μπορεί να εξακριβωθεί. Ως «επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα («επεξεργασία»), κάθε εργασία ή σειρά εργασιών που πραγματοποιείται από το Δημόσιο ή από νομικό πρόσωπο δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου ή ένωση προσώπων ή φυσικό πρόσωπο με ή χωρίς τη βοήθεια αυτοματοποιημένων μεθόδων και εφαρμόζονται σε δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, όπως (πλην άλλων) η συλλογή, η καταχώρηση, η διατήρηση ή αποθήκευση, η εξαγωγή, η χρήση, η διαβίβαση, η διάδοση ή κάθε άλλης μορφής διάθεση. Ως « τρίτος», κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, δημόσια αρχή ή υπηρεσία, ή οποιοσδήποτε άλλος οργανισμός, εκτός από το υποκείμενο των δεδομένων, τον υπεύθυνο της επεξεργασίας και τα πρόσωπα που είναι εξουσιοδοτημένα να επεξεργάζονται τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα, εφόσον ενεργούν υπό την άμεση εποπτεία ή για λογαριασμό του υπευθύνου επεξεργασίας. Εξάλλου, αναφορικά με τα υπόλοιπα κεφάλαια του ίδιου νόμου, όπως αυτός ήδη ισχύει, το κεφάλαιο Β` (άρθρα 4-10) θέτει τις προϋποθέσεις της θεμιτής και νόμιμης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, το κεφάλαιο Γ` (άρθρα 11-15) αναφέρεται στα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων και θεσπίζει υπέρ αυτού σημαντικές εγγυήσεις για την προάσπιση τους, το κεφάλαιο Δ` (άρθρα 16-20) αναφέρεται στα κεντρικά όργανα για την εφαρμογή του νόμου αυτού, την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, το κεφάλαιο Ε` (άρθρα 21-23) προβλέπει τις κυρώσεις για παράβαση των ρυθμίσεων του, καθώς και κάθε άλλης διάταξης που αφορά την προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και συγκεκριμένα: Το άρθρο 21 προβλέπει την επιβολή διοικητικών κυρώσεων από την Αρχή στους υπευθύνους επεξεργασίας ή τους τυχόν εκπροσώπους τους, το άρθρο 22 προβλέπει ποινικές κυρώσεις για τις αναφερόμενες σ' αυτές κατηγορίες συμπεριφορών που κρίνονται αξιόποινες, ενώ με το άρθρο 23 ολοκληρώνεται το πλέγμα των προβλεπόμενων κυρώσεων.». Συνεπώς, καθιερώνεται ένα ιδιαίτερος αυστηρό πλαίσιο αναφορικά με την ανταλλαγή πληροφοριών που άπτονται των πάσης φύσεως καταθέσεων και λογαριασμών έναντι παντός τρίτου και απαγορεύεται η παροχή οποιασδήποτε πληροφορίας ή γνωστοποίησης σχετικά με τις εν λόγω καταθέσεις και λογαριασμούς.

Είθισται το πιστωτικό ίδρυμα να συνεκτιμά το συνολικό χαρτοφυλάκιο που διατηρεί ο συναλλασσόμενος σ' αυτό, αλλά και στις λοιπές εταιρείες του ομίλου, στον οποίο (όμιλο) ανήκει το πιστωτικό ίδρυμα/υπόχρεο πρόσωπο.

Επίσης, σε περίπτωση που ο συναλλασσόμενος ενεργεί για λογαριασμό τρίτου προσώπου απαιτείται να αποδείξει τα στοιχεία τόσο της δικής του ταυτότητας, όσο και να δηλώσει και αποδείξει τα στοιχεία της ταυτότητας του τρίτου, φυσικού ή νομικού, προσώπου για λογαριασμό του οποίου ενεργεί.

Στις περιπτώσεις ύπαρξης κοινών λογαριασμών, καταθέσεων, τίτλων ή άλλης φύσεως χρηματοοικονομικών προϊόντων, οι δικαιούχοι θεωρούνται πελάτες με άμεσο αποτέλεσμα εφαρμογής και σ' αυτούς των μέτρων δέουσας επιμέλειας.

2.2. Μέτρα αυξημένης δέουσας επιμέλειας

Τα πιστωτικά ιδρύματα, όταν εκτιμούν ότι υπάρχει αυξημένος κίνδυνος, κατατάσσουν τον πελάτη στην κατηγορία αυξημένου κινδύνου και συγχρόνως υποχρεούνται να επιδείξουν αυξημένη δέουσα επιμέλεια¹⁴⁵ επαναξιολογώντας τουλάχιστον ετησίως το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ¹⁴⁶ των πελατών τους και τη συναλλακτική τους σχέση με αυτούς.

Ειδικότερα, αυξημένη δέουσα επιμέλεια πρέπει να επιδεικνύεται στις κάτωθι περιπτώσεις, που αποτελούν τις κατ' ελάχιστον κατηγορίες υψηλού κινδύνου:

α. Όταν πρόκειται να πραγματοποιηθεί συναλλαγή χωρίς τη φυσική παρουσία του πελάτη¹⁴⁷. Σ' αυτή την περίπτωση τα μέτρα που δύνανται να εφαρμοστούν είναι μεταξύ άλλων η διασφάλιση της επαλήθευσης των στοιχείων του πελάτη με πρόσθετα αποδεικτικά έγγραφα και πληροφορίες, πρόσθετη επιβεβαιωτική πιστοποίηση από άλλο πιστωτικό ίδρυμα ή χρηματοπιστωτικό οργανισμό που εδρεύει στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

β. Όταν πρόκειται για λογαριασμούς πελατών που δεν κατοικούν στην Ελλάδα. Εδώ απαιτείται διαβατήριο σε ισχύ για τους κατοίκους εντός Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ για τους κατοίκους τρίτων χωρών, εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαιτείται προσωρινή άδεια παραμονής ή άλλο ισοδύναμο έγγραφο.

¹⁴⁵ Άρθρο 19 Ν. 3691/2008.

¹⁴⁶ ΕΤΠΘ 281/17.2.2009, 15-21· ΠΔΤΕ 2652/19.2.2012, 2.

¹⁴⁷ Άρθρο 19 στ. α), σε συνδυασμό με το άρθρο 20 του ν. 3691/2008.

γ. Όταν τη συναλλαγή διενεργούν Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα¹⁴⁸ . Ως Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα (ΠΕΠ) νοούνται τα φυσικά πρόσωπα¹⁴⁹ , στα οποία έχει ή είχε ανατεθεί σημαντικό δημόσιο λειτουργήμα, οι άμεσοι¹⁵⁰ στενοί συγγενείς τους και οι στενοί συνεργάτες τους. Μεταξύ αυτών περιλαμβάνονται οι αρχηγοί κρατών, οι αρχηγοί κυβερνήσεων, οι υπουργοί, οι αναπληρωτές υπουργοί, οι υφυπουργοί, τα μέλη ανώτατων δικαστηρίων και ελεγκτικών δικαστηρίων, τα μέλη διοικητικών συμβουλίων κεντρικών τραπεζών, οι πρεσβευτές, οι επιτετραμμένοι διπλωμάτες, οι υψηλόβαθμοι αξιωματικοί ενόπλων δυνάμεων, τα μέλη διοικητικών, διαχειριστικών, ή εποπτικών οργάνων κρατικών επιχειρήσεων.

Σ' αυτήν την περίπτωση το χρηματοπιστωτικό σύστημα οφείλει να ερευνά την πηγή του πλούτου και την προέλευση των κεφαλαίων, όπως επίσης υποχρεούται να εξασφαλίζει την έγκριση των ανώτερων διοικητικών στελεχών, προκειμένου να συνάψει επιχειρηματική σχέση με τα εν λόγω πρόσωπα. Τέλος, εφόσον συναφθεί τέτοιου είδους σχέση ανάμεσά τους αυτή θα πρέπει να παρακολουθείται διαρκώς και επισταμένως.

δ. Όταν οι επιχειρηματικές συναλλαγές αφορούν εταιρείες με ανώνυμες μετοχές.

ε. Στην περίπτωση που ο συναλλασσόμενος είναι **υπεράκτια – εξωχώρια εταιρεία** (off-shore) και συνεπώς δεν έχει εμπορική ή παραγωγική δραστηριότητα στον τόπο εγκατάστασής της. Επίσης, όταν στη θέση του συναλλασσόμενου με το πιστωτικό ίδρυμα βρίσκεται **οντότητα ειδικού σκοπού** (special purpose vehicle - spv).

στ. Όταν πρόκειται για **στερούμενα νομικής προσωπικότητας σχήματα ή οντότητες** που διαχειρίζονται κεφάλαια ή άλλες ομάδες περιουσιακών στοιχείων.

ζ. Όταν υφίστανται ή πρόκειται να συσταθούν **λογαριασμοί ενώσεων προσώπων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα**.

η. Όταν τα πιστωτικά ιδρύματα αναλαμβάνουν τη **διαχείριση χαρτοφυλακίου περιουσιακών στοιχείων σημαντικών πελατών**.

θ. Όταν διενεργούν **διασυνοριακές σχέσεις** τραπεζικής ανταπόκρισης **με τραπεζικά ιδρύματα τρίτων χωρών**.

¹⁴⁸ Άρθρο 19 στ. α), σε συνδυασμό με το άρθρο 22 του ν. 3691/2008.

¹⁴⁹ ΕΤΠΘ 281/17.2.2009, 16.

¹⁵⁰ Στους άμεσους στενούς συγγενείς των ως άνω προσώπων περιλαμβάνονται ο/η σύζυγος ή ο/η σύντροφος που εξομοιώνεται βάσει νόμου με τον/την σύζυγο, τα φυσικά ή θετά παιδιά και οι σύζυγοι/σύντροφοί τους, καθώς και οι γονείς.

ι. Όταν συναλλάσσονται με χώρες ¹⁵¹ που δεν εφαρμόζουν ή **εφαρμόζουν ανεπαρκώς τις συστάσεις της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης**, είτε έχουν χαρακτηριστεί ως μη συνεργάσιμες.

ια. Όταν πραγματοποιούν επιχειρηματικές σχέσεις και συναλλαγές με **πρόσωπα που ενέχουν αυξημένο κίνδυνο φοροδιαφυγής** ¹⁵². Στην εν λόγω κατηγορία υψηλού κινδύνου εντάσσονται: α) οι ελεύθεροι επαγγελματίες στους λογαριασμούς των οποίων κατά το προηγούμενο έτος πιστώθηκαν εισοδήματα ποσού άνω των 200.000 ευρώ και β) νομικά πρόσωπα στους λογαριασμούς των οποίων το σύνολο των καταθέσεων ή των αναλήψεων μετρητών κατά το προηγούμενο έτος υπερέβη το ποσό των 300.000 ευρώ.

2.3. Μέτρα απλουστευμένης δέουσας επιμέλειας

Σύμφωνα με το άρθρο 17 του ν. 3691/2008 υπάρχουν περιπτώσεις, όπου κατά παρέκκλιση των ανωτέρω αναφερομένων διατάξεων, τα πιστωτικά ιδρύματα δύνανται να εφαρμόζουν μέτρα απλουστευμένης ¹⁵³ δέουσας επιμέλειας ¹⁵⁴ όταν συναλλάσσονται με συγκεκριμένες κατηγορίες προσώπων, που ρητά ορίζονται στη διάταξη αυτή και ενδεικτικά είναι: οι εταιρείες των οποίων οι μετοχές είναι εισηγμένες σε μια ή περισσότερες οργανωμένες αγορές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οι εταιρείες που λειτουργούν ως οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες και εδρεύουν σε χώρες μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ελληνικές δημόσιες αρχές ή νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου ή επιχειρήσεις ή οργανισμοί που ανήκουν κατά 51% στο Δημόσιο.

Ωστόσο, τα φυσικά πρόσωπα, που συναλλάσσονται για λογαριασμό των ανωτέρω πελατών, υπόκεινται κανονικά στη διαδικασία πιστοποίησης και επαλήθευσης των στοιχείων τους, δηλαδή στα μέτρα συνήθους δέουσας επιμέλειας.

¹⁵¹ Για τον προσδιορισμό του κινδύνου που παρουσιάζει μια χώρα από πλευράς ξεπλύματος χρήματος και τη σχετική αξιολόγησή της, τα πιστωτικά ιδρύματα λαμβάνουν υπόψη τους μεταξύ άλλων στοιχείων και τα εξής: ανακοινώσεις της FATF αναφορικά με χώρες ή περιοχές που δεν εφαρμόζουν επαρκώς τις συστάσεις της, εκθέσεις αξιολόγησης χωρών που εκδίδονται από τη FATF και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, κατάλογο χωρών ή περιοχών που διαθέτουν κανονιστικό πλαίσιο ισοδύναμο με το κοινοτικό, χώρες που χαρακτηρίζονται από τη FATF ως μη συνεργάσιμες ή ως φορολογικοί παράδεισοι, καταλόγους της ΕΕ, των ΗΕ, και του OFAC με πρόσωπα ή οντότητες για τα οποία έχουν εκδοθεί περιοριστικά μέτρα.

¹⁵² ΕΤΠΘ 281/17.2.2009, 21· ΠΔΤΕ 2652/19.2.2012, 3.

¹⁵³ ΕΤΠΘ 281/17.2.2009, 22.

¹⁵⁴ Επισημαίνεται ότι στις περιπτώσεις που ενυπάρχει υπόνοια ξεπλύματος χρήματος, τότε τα απλουστευμένα μέτρα επιμέλειας δεν τυγχάνουν εφαρμογής.

3. Υποχρέωση τήρησης αρχείου

Τα πιστωτικά ιδρύματα, σύμφωνα με το άρθρο 35¹⁵⁵ του ν. 3691/2008, υποχρεούνται να φυλάσσουν αρχείο για χρονικό διάστημα τουλάχιστον πέντε ετών από το τέλος της επιχειρηματικής σχέσης ή την εκτέλεση της κάθε συναλλαγής, εκτός αν επιβάλλεται από άλλο νομοθέτημα ή απόφαση η τήρηση του αρχείου για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα. Το αρχείο περιλαμβάνει¹⁵⁶ έγγραφα και πληροφορίες μεταξύ των οποίων είναι τα στοιχεία πιστοποίησης της ταυτότητας του πελάτη και αυτά της επαλήθευσης αυτών, τα νομιμοποιητικά έγγραφα, τα φωτοαντίγραφα εγγράφων βάσει των οποίων ολοκληρώθηκε η πιστοποίηση και η επαλήθευση των στοιχείων του, πρωτότυπα ή αντίγραφα όλων των παραστατικών κάθε είδους συναλλαγής, τα εσωτερικά τραπεζικά έγγραφα σχετικά με εγκρίσεις, παρατηρήσεις και εισηγήσεις που σχετίζονται με τη διερεύνηση κάποιου εκ των αδικημάτων του άρθρου 2 του ν. 3691/2008, τα στοιχεία της επιχειρηματικής, εμπορικής και επαγγελματικής αλληλογραφίας με τους πελάτες, καθώς και αντίγραφο εκκαθαριστικού σημειώματος φορολογίας εισοδήματος φυσικού προσώπου ή υποβληθείσας δήλωσης φορολογίας εισοδήματος νομικού προσώπου¹⁵⁷.

Το αρχείο δύναται να τηρείται είτε σε έντυπη, είτε σε ηλεκτρονική μορφή. Επίσης, πρέπει να ταξινομείται και φυλάσσεται κατά τέτοιο τρόπο, ώστε το πιστωτικό ίδρυμα να είναι ανά πάσα στιγμή έτοιμο να ανταποκριθεί χωρίς καθυστέρηση σε αίτημα της Αρχής Καταπολέμησης ή άλλης αρμόδιας αρχής.

Προσέτι, βάσει των αναφερομένων στο άρθρο 36 του ν.3691/2008, τα πιστωτικά ιδρύματα οφείλουν να εφαρμόζουν εφάμιλλη διαδικασία στις εταιρείες του ομίλου, καθώς και στα υποκαταστήματά τους σε άλλο κράτος. Όταν η νομοθεσία τρίτου κράτους¹⁵⁸ εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απαγορεύει την εφαρμογή των μέτρων αυτών, εν όλω ή εν μέρει, τότε τα πιστωτικά ιδρύματα ενημερώνουν σχετικά την Αρχή Καταπολέμησης, την Κεντρική Συντονιστική Αρχή και την Τράπεζα της Ελλάδος.

¹⁵⁵ Κεφάλαιο ΣΤ' «Φύλαξη αρχείων και στατιστικά δεδομένα και στοιχεία» άρθρα 35-39.

¹⁵⁶ ΕΤΠΘ 281/17.2.2009, 23-24· ΠΔΤΕ 2652/19.2.2012, 4.

¹⁵⁷ Συμπεριλαμβανομένης της επιβεβαίωσης υποβολής της και του σημειώματος πληρωμής φόρου.

¹⁵⁸ Όταν η νομοθεσία τρίτου κράτους εκτός της ΕΕ δεν επιτρέπει την εφαρμογή των μέτρων που απαιτούνται δυνάμει του άρθρου 35, τότε τα πιστωτικά ιδρύματα και οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί οφείλουν να λαμβάνουν πρόσθετα μέτρα, προκειμένου να αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τον κίνδυνο της διάπραξης των αδικημάτων του άρθρου 2. Οι σχετικές αρμόδιες αρχές μπορούν με αποφάσεις τους να εξειδικεύουν τα πρόσθετα αυτά μέτρα, άρθρο 36 παρ. 3.

4. Υποχρέωση εντοπισμού, χειρισμού και αναφοράς ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών

Κάθε συναλλαγή που από τη φύση της μπορεί να συσχετιστεί με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα ερευνάται και εξετάζεται από τα πιστωτικά ιδρύματα με δέουσα επιμέλεια. Στις συναλλαγές αυτού του είδους εντάσσονται συνήθως οι ύποπτες ή ασυνήθεις συναλλαγές, όπως επίσης **οι πολύπλοκες ή οι ασυνήθιστα μεγάλες συναλλαγές.**

Σύμφωνα με το άρθρο 4 παρ. 13 του ν. 3691/2008, μία συναλλαγή ή μια δραστηριότητα θεωρείται ότι είναι **ύποπτη** όταν προκύπτουν αποχρώσεις ενδείξεις ή υπόνοιες για πιθανή απόπειρα ή διάπραξη των αδικημάτων του άρθρου 2 του ως άνω νόμου ή για εμπλοκή του συναλλασσόμενου ή του πραγματικού δικαιούχου σε εγκληματικές δραστηριότητες με βάση την αξιολόγηση των στοιχείων της συναλλαγής και του προσώπου.

Ενώ, ως **ασυνήθης συναλλαγή** λογίζεται εκείνη η συναλλαγή, βάσει του άρθρου 4 παρ. 14 του ν. 3691/2008, η οποία δεν συνάδει με τη συναλλακτική, επιχειρηματική ή την επαγγελματική συμπεριφορά του συναλλασσομένου ή του πραγματικού δικαιούχου ή με την οικονομική τους επιφάνεια ή που δεν έχουν προφανή σκοπό ή κίνητρο οικονομικής, επαγγελματικής ή προσωπικής φύσεως.

Τόσο πριν την έναρξη της συναλλακτικής σχέσης με τους εν δυνάμει πελάτες, όσο και καθ' όλη τη διάρκεια αυτής, τα πιστωτικά ιδρύματα φροντίζουν να λαμβάνουν και τηρούν στα αρχεία τους επαρκείς πληροφορίες αναφορικά με τους πελάτες αυτών. Προσέτι, γνωρίζουν τις συνήθεις συναλλαγές και δραστηριότητες των πελατών τους, διαθέτουν σύστημα αξιολόγησης του κινδύνου¹⁵⁹, χρησιμοποιούν την εμπειρία τους και συλλέγουν πληροφορίες και στοιχεία από άλλες πηγές, προκειμένου να είναι σε ετοιμότητα να αναγνωρίσουν πότε μια συναλλαγή ή δραστηριότητα είναι ύποπτη ή ασυνήθης.

Σε περίπτωση διαπίστωσης ύπαρξης υπόνοιας, απόπειρας ή διάπραξης νομιμοποίησης εσόδων, τότε το πιστωτικό ίδρυμα – υπόχρεο πρόσωπο υποχρεούται να υποβάλει αναφορά¹⁶⁰ ασυνήθους ή ύποπτης συναλλαγής στην Αρχή

¹⁵⁹Risk Based Approach, ήτοι κατηγοριοποίηση των πελατών σε τρεις κατηγορίες: πελάτες χαμηλού, κανονικού και υψηλού κινδύνου.

¹⁶⁰ Οι αναφορές ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών που υποβάλλονται στο αρμόδιο διευθυντικό στέλεχος ή παράγονται από το πληροφοριακό σύστημα, περιλαμβάνουν ελάχιστο περιεχόμενο, το οποίο έχει ως εξής: ημερομηνία, στοιχεία του καταστήματος ή της υπηρεσίας που προβαίνει στην αναφορά, όλα τα διαθέσιμα πληροφοριακά στοιχεία για τον πελάτη και τη συναλλαγή, την ημερομηνία διενέργειας της συναλλαγής και έναρξης της επιχειρηματικής

Καταπολέμησης. Πριν την υποβολή αναφοράς στην Αρχή Καταπολέμησης, αναφέρεται το περιστατικό στο Αρμόδιο Διευθυντικό Στέλεχος ή στο Διευθυντή του Καταστήματος. Ακολουθεί λήψη και επεξεργασία των ειδοποιήσεων ύποπτων ή ασυνήθων συναλλαγών που εμφανίζονται στο πληροφοριακό σύστημα του πιστωτικού ιδρύματος, και εν συνεχεία αξιολογούνται και εξετάζονται οι υποβληθείσες αναφορές βάσει στοιχείων που έχουν συγκεντρωθεί μέσω αξιόπιστων πηγών, όπως είναι για παράδειγμα ο Τειρεσίας. Όταν εξαχθούν τα αποτελέσματα καταγράφονται και αρχειοθετούνται καταλλήλως.

Βάσει του άρθρου 45¹⁶¹ προβλέπονται βαρύτατες κυρώσεις για την παράλειψη, με πρόθεση, υπαλλήλου να αναφέρει στην Αρχή ύποπτες συναλλαγές ή δραστηριότητες, συγκεκριμένα αναφέρεται ότι: «ο υπάλληλος του υπόχρεου νομικού προσώπου ή όποιο άλλο υπόχρεο προς αναφορά ύποπτων συναλλαγών πρόσωπο παραλείπει από πρόθεση να αναφέρει αρμοδίως ύποπτες ή ασυνήθεις συναλλαγές ή δραστηριότητες ή παρουσιάζει ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία, κατά παράβαση των σχετικών νομοθετικών, διοικητικών ή κανονιστικών διατάξεων και κανόνων, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών, εφόσον για την πράξη του δεν προβλέπεται βαρύτερη ποινή από άλλες διατάξεις».

4.1. Τυπολογία ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών

Η απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος με στοιχεία ΕΤΠΘ 285/9.7.2009¹⁶² παρουσιάζει τις συνήθεις περιπτώσεις ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών που ενδεχομένως υποδηλώνουν ξέπλυμα. Η απαρίθμηση των περιπτώσεων είναι ενδεικτική και σε καμιά περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί περιοριστική.

Ως τέτοιες αναφέρονται:

α. Η παροχή ανεπαρκών ή ύποπτων πληροφοριών και στοιχείων για την πιστοποίηση της ταυτότητας του πελάτη¹⁶³.

σχέσης και πλήρες ιστορικό των συναλλαγών, αιτιολογία διενέργειας της συναλλαγής, επί διεθνών συναλλαγών την προέλευση και τη διαδρομή του εισερχόμενου ή εξερχόμενου εμβάσματος.

¹⁶¹ Παρ. 1 περ. δ' του ν. 3691/2008.

¹⁶² ΕΤΠΘ 285/9.7.2009 «Ενδεικτική τυπολογία ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών κατά την έννοια των παραγράφων 13-14 του άρθρου 4 του ν. 3691/2008».

¹⁶³ Πελάτης που κατά τη σύναψη σύμβασης με το πιστωτικό ίδρυμα αρνείται να προσκομίσει τα προβλεπόμενα έγγραφα πιστοποίησης ταυτότητας ή προσκομίζει έγγραφα αμφιβόλου γνησιότητας ή δίνει ανεπαρκείς ή ανακριβείς πληροφορίες ή δείχνει απροθυμία για την

- β.** Η μεταφορά κεφαλαίων¹⁶⁴ .
- γ.** Δραστηριότητες ασύμβατες με την επιχειρηματική/επαγγελματική δραστηριότητα του πελάτη και το εν γένει συναλλακτικό/οικονομικό του προφίλ¹⁶⁵ .
- δ.** Οι συναλλαγές με μετρητά¹⁶⁶ .
- ε.** Άλλες ύποπτες δραστηριότητες ή κινήσεις του πελάτη¹⁶⁷ .
- στ.** Η χρήση θυρίδων.
- ζ.** Τα δάνεια¹⁶⁸ .
- η.** Ύποπτη συμπεριφορά υπαλλήλου του ιδρύματος¹⁶⁹ .
- θ.** Ξέπλυμα χρήματος μέσω του διεθνούς εμπορίου¹⁷⁰ .

παροχή στοιχείων, ώστε να καταστεί εφικτή η διαμόρφωση του οικονομικού/συναλλακτικού του προφίλ.

¹⁶⁴ Κατατίθενται συχνά διάφορα μικρά ποσά σε λογαριασμούς πελάτη και εν συνεχεία συνενώνονται σε κύριο λογαριασμό και μεταφέρονται εκτός της χώρας, ιδίως σε χώρα ή περιοχή που χαρακτηρίζεται ως φορολογικός παράδεισος ή δεν εφαρμόζει επαρκώς τις συστάσεις της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης ή θεωρείται αυξημένου κινδύνου για λόγους ξεπλύματος χρήματος. Επίσης, περιπτώσεις όπου ανοίγονται λογαριασμοί φυσικών ή νομικών προσώπων, οι οποίοι δεν εμφανίζουν κίνηση που να ταιριάζει και αντιστοιχεί στο οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη, αλλά χρησιμοποιούνται μόνο για μεταφορές κεφαλαίων στο εξωτερικό.

¹⁶⁵ Παρατηρείται σημαντική αύξηση των καταθέσεων επιχείρησης, χωρίς όμως να υφίσταται και αντίστοιχη αύξηση της δραστηριότητάς της. Τραπεζικός λογαριασμός φυσικού ή νομικού προσώπου χρεώνεται και πιστώνεται με μεγάλα ποσά, τα οποία δεν δικαιολογούνται από το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη. Διαπιστώνονται καταθέσεις σε λογαριασμό μεγάλων ποσών σε μετρητά, τα οποία δεν δικαιολογούνται από την επιχειρηματική δραστηριότητα του πελάτη και το προφίλ του.

¹⁶⁶ Πραγματοποιούνται μεγάλου ύψους καταθέσεις και αναλήψεις μετρητών που δεν δικαιολογούνται από το οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ του πελάτη. Ανταλλάσσονται μεγάλες ποσότητες χαρτονομισμάτων μικρής ονομαστικής αξίας έναντι χαρτονομισμάτων μεγαλύτερης αξίας. Διενεργούνται στον ίδιο λογαριασμό πολυάριθμες διαδοχικές καταθέσεις μικρών ποσών, το συνολικό ύψος των οποίων είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Πελάτης αδυνατεί να προσκομίσει δικαιολογητικά για καταθέσεις μεγάλων ποσών και να εξηγήσει την προέλευση και τη χρήση των κεφαλαίων.

¹⁶⁷ Το τηλέφωνο του σπιτιού ή της επιχείρησης του πελάτη είναι απενεργοποιημένο ή γίνονται συχνά αλλαγές και αδικαιολόγητες αλλαγές αριθμών κινητών και σταθερών τηλεφώνων, όπως και αδρανοποιήσεις εταιρικών διευθύνσεων ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (inactivecompany-mails). Κλείσιμο λογαριασμών σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα από τότε που ανοίχθηκαν, ιδίως μετά από απαίτηση της τράπεζας για προσκόμιση των απαιτούμενων δικαιολογητικών, και μεταφορά των σχετικών κεφαλαίων.

¹⁶⁸ Πελάτης που έχει λάβει δάνειο προβαίνει σε πρόωρη, μερική ή ολική αποπληρωμή του, χωρίς να είναι γνωστή η προέλευση των κεφαλαίων του. Πελάτες εξοφλούν αιφνιδίως ληξιπρόθεσμα δάνεια. Υποβολή αίτησης για λήψη δανείου με εμπράγματα εξασφάλιση περιουσιακά στοιχεία, που δεν έχουν γνωστή προέλευση ή είναι ασυμβίβαστα προς την οικονομική κατάσταση των αιτούντων.

¹⁶⁹ Υπάλληλος που είναι απρόθυμος να λάβει άδεια. Υπάλληλος που διατηρεί κοινωνικές σχέσεις πέραν του συνήθους με πελάτες του πιστωτικού ιδρύματος.

- ι. Ξέπλυμα χρήματος μέσω της αγοραπωλησίας ακινήτων¹⁷¹ .
- ια. Ξέπλυμα χρήματος μέσω νέων μεθόδων πληρωμής¹⁷² .
- ιβ. Ξέπλυμα χρήματος μέσω νομικών προσώπων¹⁷³ .
- ιγ. Ύποπτες συναλλαγές/δραστηριότητες που ενδεχομένως συνδέονται ή σχετίζονται με φοροδιαφυγή¹⁷⁴ .

4.2. Απαγόρευση γνωστοποίησης - "καθήκον εχεμύθειας"

Σύμφωνα με το άρθρο 31 του ν. 3691/2008, οι υπάλληλοι και τα διευθυντικά στελέχη των πιστωτικών ιδρυμάτων απαγορεύεται να γνωστοποιούν στον εμπλεκόμενο πελάτη ή σε τρίτους ότι διαβιβάστηκαν αρμοδίως ή ζητήθηκαν πληροφορίες ή ότι διεξάγεται ή ενδέχεται ή πρόκειται να διεξαχθεί έρευνα για αδικήματα ξεπλύματος χρήματος¹⁷⁵ . Όταν εγείρονται υποψίες ξεπλύματος, ο υπάλληλος υποχρεούται να ζητήσει παροχή πρόσθετων στοιχείων, όπως και επιπλέον διευκρινίσεις. Το εγχείρημα τούτο είναι ιδιαίτερος δυσχερές¹⁷⁶, καθώς ενδέχεται να προβληματίσει το συναλλασσόμενο, να του κινήσει υποψίες και να του δημιουργήσει απορίες, γι' αυτό και ο υπάλληλος οφείλει να διαβεβαιώσει τον πελάτη

¹⁷⁰ Έκδοση πολλών τιμολογίων για το ίδιο εμπόρευμα. Πραγματοποιείται μεταφορά του εμπορεύματος σε μία ή από μία περιοχή θεωρούμενη ως «υψηλού κινδύνου» όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος.

¹⁷¹ Διενεργούνται συναλλαγές αγοραπωλησίας ακινήτων σε τιμή πολύ υψηλότερη ή πολύ χαμηλότερη από την εμπορική τους αξία.

¹⁷² Πελάτης πραγματοποιεί συναλλαγές μεγάλης αξίας με προπληρωμένη κάρτα, εκμεταλλευόμενος την τροφοδότηση της χωρίς αυτοπρόσωπη παρουσία του στην τράπεζα, π.χ. ATM, internetbanking. Διενεργούνται πληρωμές υψηλών υπολοίπων χρεωστικών ή πιστωτικών καρτών με μετρητά χωρίς να είναι γνωστή η προέλευση των κεφαλαίων. Πελάτης πιστώνει το λογαριασμό του με ποσά σημαντικού ύψους σχεδόν αποκλειστικά μέσω ATM που μπορεί να υποδηλώνει την πρόθεσή του να αποφεύγει την αυτοπρόσωπη παρουσία του στην τράπεζα.

¹⁷³ Ανοίγονται λογαριασμοί σε μία τράπεζα από διάφορες εξωχώριες εταιρείες που έχουν τον ίδιο πραγματικό δικαιούχο και διενεργούνται πολύπλοκες ή ασυνήθεις μεταφορές από τον ένα λογαριασμό στον άλλο.

¹⁷⁴ Πελάτης απρόθυμος να προσκομίσει το εκκαθαριστικό φορολογικής δήλωσης, που συνιστά αναγκαίο προαπαιτούμενο για τη διαμόρφωση του οικονομικού/συναλλακτικού του προφίλ. Πελάτης πραγματοποιεί συναλλαγές, ιδίως καταθέσεις μετρητών, που δεν είναι συμβατές με τη φορολογική του δήλωση ή με τη δηλωθείσα επαγγελματική του δραστηριότητα (κυρίως ως προς το ύψος ή τις πηγές του δηλωθέντος εισοδήματός του).

¹⁷⁵ Ως αυτά ειδικότερα ορίζονται στο άρθρο 2 του ν. 3691/2008.

¹⁷⁶ Εφόσον το πιστωτικό ίδρυμα αποφασίσει, μετά την υποβολή της αναφοράς, τη διακοπή της σχέσης με τον πελάτη, προκειμένου να αποφευχθούν και να ελαχιστοποιηθούν κατά το δυνατόν οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η συνέχιση αυτής, επιδεικνύει ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να μην αποκαλυφθεί στον πελάτη ο λόγος της διακοπής της επιχειρηματικής σχέσης.

ότι αυτό γίνεται για την κατά το δυνατόν καλύτερη εξυπηρέτησή του και την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου υπηρεσιών.

Κατ' εξαίρεση, της ανωτέρω απαγόρευσης γνωστοποίησης, επιτρέπονται¹⁷⁷

:

α) η ανταλλαγή πληροφοριών, για ασυνήθεις ή ύποπτες συναλλαγές, μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων και χρηματοπιστωτικών οργανισμών που ανήκουν στον ίδιο χρηματοπιστωτικό όμιλο και εδρεύουν στην Ελλάδα, σε άλλο κράτος-μέλος ή σε τρίτη χώρα με ισοδύναμο καθεστώς εποπτείας,

β) η ανταλλαγή πληροφοριών¹⁷⁸ μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων ή μεταξύ χρηματοπιστωτικών οργανισμών, που αφορούν στον ίδιο πελάτη και στις ίδιες συναλλαγές ή δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν δύο ή περισσότερα πιστωτικά ιδρύματα ή χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, που εδρεύουν στην Ελλάδα, σε άλλο κράτος-μέλος ή σε τρίτη χώρα με τουλάχιστον ισοδύναμο καθεστώς εποπτείας, προστασίας επαγγελματικού απορρήτου και δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

4.3. Άρνηση συναλλαγής

Η άρνηση συναλλαγής¹⁷⁹ εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος¹⁸⁰ προβλέπεται στις κάτωθι περιπτώσεις¹⁸¹:

α. Αν ο πελάτης αρνείται ή εμποδίζει τη συλλογή πληροφοριών για το συναλλακτικό/οικονομικό του προφίλ ή εμποδίζει την άσκηση εποπτείας επί των συναλλαγών του, ή αρνείται την πλήρη απόδειξη της ταυτότητάς του ή την επικαιροποίηση των στοιχείων της ταυτότητάς του¹⁸².

¹⁷⁷ Άρθρο 32 του ν. 3691/2008· ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, 26, παρ. 8.5.

¹⁷⁸ Οι ανταλλασσόμενες πληροφορίες θα πρέπει βεβαίως να χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για την πρόληψη και την καταστολή του ξεπλύματος χρήματος και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας.

¹⁷⁹ Με την έννοια της μη διενέργειας της συναλλαγής ή της διακοπής της συναλλακτικής σχέσης, είτε της μη παροχής υπηρεσιών/δραστηριοτήτων· *Τσιρίδης* (2009), 216 επ.

¹⁸⁰ Βέβαια σε περίπτωση που η εκ μέρους του πιστωτικού ιδρύματος άρνηση διενέργειας συναλλαγής βασίζεται σε εσφαλμένη υποψία, τότε γεννάται αστική ευθύνη της Τράπεζας. Ο πελάτης έχει αξίωση αποζημίωσης έναντι αυτής, η οποία θεμελιώνεται στα άρθρα 914 και 932 του ΑΚ.

¹⁸¹ Βλ. σχετ. ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, 3, 11 και 14, §1.3 στ. ix, § 5.4 στ. iii και v και § 5.8 αντίστοιχα.

¹⁸² ΕΤΠΘ 281/2009, § 1.3 στ. ix, υποστ.β, σε συνδυασμό με §5.4 στ. iii και v.

β. Αν εξαιτίας συχνών περιπτώσεων ασυνήθιστων ή ύποπτων συναλλαγών του πελάτη έχουν υποβληθεί επανειλημμένως αναφορές γι' αυτόν στην Αρχή Καταπολέμησης¹⁸³.

γ. Αν ο πελάτης νέος ή υφιστάμενος περιλαμβάνεται στους καταλόγους προσώπων ή οντοτήτων που υπόκεινται σε περιοριστικά μέτρα. Τέτοιοι κατάλογοι περιέχονται σε κανονισμούς της Ε.Ε. και σε αποφάσεις του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ και τηρούνται σε μηχανογραφική βάση δεδομένων¹⁸⁴.

δ. Αν υπάρχει γνώση ή υποψία ότι η συναλλαγή ή οι συναλλαγές συνδέονται με ξέπλυμα βρόμικου χρήματος¹⁸⁵.

Προσέτι, ο νόμος προβλέπει δύο περιπτώσεις¹⁸⁶, όπου ύποπτη ή/και ασυνήθιστη συναλλαγή επιτρέπεται να διενεργηθεί: α. όταν καθίσταται αδύνατη η μη διενέργεια αυτής¹⁸⁷, και β. όταν η μη διενέργεια της μπορεί να καταστήσει δυσχερή ή και να εμποδίσει τη δίωξη του πελάτη.

5. Υποχρέωση εκπαίδευσης και επιμόρφωσης προσωπικού

Η κατανόηση της άμεσης και επιτακτικής ανάγκης πρόληψης και καταστολής του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί το πρώτο και σημαντικό βήμα για την υιοθέτηση αποτελεσματικών μεθόδων και διαδικασιών αντιμετώπισης αυτού. Η σχετική εκπαίδευση και επιμόρφωση¹⁸⁸ όλων των υπαλλήλων και στελεχών ενός πιστωτικού ιδρύματος συμβάλλει σημαντικά προς την κατεύθυνση της αντιμετώπισής του.

¹⁸³ ΕΤΠΘ 281/2009, §1.3 στ. ix, υποστ. γ και §5.8.

¹⁸⁴ ΕΤΠΘ 281/2009, §5.4 στ.viii.

¹⁸⁵ Άρθρο 27 §2 εδ.α, ν.3691/2008.

¹⁸⁶ Άρθρο 27 §2 εδ.β, ν.3691/2008.

¹⁸⁷ Π.χ. να πρόκειται για δρομολογημένη αυτοματοποιημένη συναλλαγή, ανεξάρτητη από ανθρώπινη παρέμβαση.

¹⁸⁸ ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, 28· Στα πλαίσια του ιδιωτικού τομέα το σημαντικότερο ρόλο στη διερεύνηση των οικονομικών εν γένει εγκλημάτων, συμπεριλαμβανομένου και του ξεπλύματος χρήματος διαδραματίζει η Ελληνική Ένωση Τραπεζών συνεργαζόμενη με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, διοργανώνοντας εκπαιδευτικά σεμινάρια και συντάσσοντας σχετικές μελέτες, βλ. σχετ. Χλούπης, ΠοινΔικ 2000, 372.

Τα πιστωτικά ιδρύματα παρέχουν στους υπαλλήλους τους εκπαιδευτικά προγράμματα κατάρτισης¹⁸⁹ και διαδικτυακά προγράμματα ενημέρωσης ως προς την ισχύουσα περί ξεπλύματος νομοθεσία, τη διαδικασία πιστοποίησης και επαλήθευσης των στοιχείων της ταυτότητας των πελατών αυτών, τον ορθό χρόνο διενέργειας της πιστοποίησης και επαλήθευσης, τις υποχρεώσεις του προσωπικού και τις εσωτερικές διαδικασίες που εφαρμόζει και ακολουθεί το πιστωτικό ίδρυμα.

Η εκπόνηση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων γίνεται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, έτσι ώστε να διασφαλίζεται και παράλληλα να επιτυγχάνεται η σωστή ενημέρωση και πληροφόρηση του προσωπικού¹⁹⁰ ως προς τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις αυτού, καθώς και για να τηρείται ενήμερο (το προσωπικό) για οποιοσδήποτε τυχόν εξελίξεις.

6. Κυρώσεις που προβλέπονται βάσει του νόμου 3691/2008 για τον υπαίτιο τέλεσης του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες -Πλημμελής εκπλήρωση των υποχρεώσεων εκ μέρους των υπόχρεων προσώπων και δη των Τραπεζών - Τιθέμενα ζητήματα

Οι κυρώσεις που προβλέπονται από το νόμο 3691/2008 για τον υπαίτιο τέλεσης ή απόπειρας τέλεσης του αδικήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι ιδιαίτερα βαριές. Ενδεικτικά, για τα φυσικά πρόσωπα οι κυρώσεις μπορεί είναι: α) αστικές, όπως αποζημίωση, και β) ποινικές, όπως κάθειρξη, δήμευση περιουσιακών στοιχείων. Προκειμένου για νομικά πρόσωπα οι επιβαλλόμενες κυρώσεις είναι διοικητικής φύσεως, όπως για παράδειγμα πρόστιμο, αναστολή/ανάκληση άδειας λειτουργίας της νομικής οντότητας.

Κυρώσεις, όμως, προβλέπονται στο νόμο και για τις περιπτώσεις εκείνες όπου «υπόχρεα πρόσωπα» παραβαίνουν την υποχρέωση λήψης και εφαρμογής μέτρων επιμέλειας ως προς τους πελάτες τους. Στην περίπτωση αυτή, κυρώσεις επιβάλλονται τόσο στο «υπόχρεο νομικό πρόσωπο», ήτοι πρόστιμο κατά της εταιρείας, κατά των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου, του διευθύνοντος

¹⁸⁹ Άρθρο 42 του ν.3691/2008 «Κατάρτιση και εκπαίδευση».

¹⁹⁰ Επισημαίνεται ότι τα εκπαιδευτικά αυτά προγράμματα είναι προσαρμοσμένα στην κατηγορία του προσωπικού, για παράδειγμα προγράμματα ειδικά για το νέο προσωπικό, για το προσωπικό εξυπηρέτησης πελατών, για το προσωπικό της μονάδας κανονιστικής συμμόρφωσης, για το προσωπικό που ασχολείται με την προσέλκυση νέων πελατών.

συμβούλου, απαγόρευση της άσκησης ορισμένων δραστηριοτήτων ή η ανάκληση της λειτουργίας της εταιρείας, όσο και στα υπαίτια «υπόχρεα φυσικά πρόσωπα», ήτοι πρόστιμο, φυλάκιση μέχρι 2 ετών, απομάκρυνση από τη θέση τους, απαγόρευση ανάληψης δραστηριότητας.

Αξίζει να τονισθεί στο σημείο τούτο ότι το υπόχρεο πρόσωπο – πιστωτικό ίδρυμα μέχρι την ολοκλήρωση της ποινικής διαδικασίας, δηλαδή την έκδοση αμετακλήτου αποφάσεως του αρμοδίου ποινικού δικαστηρίου δεν δύναται¹⁹¹ να προβεί σε συμφωνίες αναδιάρθρωσης, ρύθμισης των χρεών νομικών προσώπων, των οποίων οι φορείς, όργανα, νόμιμοι εκπρόσωποι ελέγχονται ή διώκονται για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες.

7. Παρατηρήσεις επί του ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος- Σύγκριση αυτού με προϊσχύοντες νόμους - Κρίσιμα νομικά ζητήματα

Ως τα μέσα της δεκαετίας του '80, η διαδικασία της νομιμοποίησης εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες είτε λογιζόταν ποινικά αδιάφορη, είτε εφαρμόζονταν οι διατάξεις για την **αποδοχή προϊόντων εγκλήματος**. Από τη στιγμή όμως που η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συσχετίστηκε με την έννοια του **οργανωμένου εγκλήματος** και εμφανίστηκε αντικειμενικά ως συμβολή στην ανάπτυξη και την επέκτασή του και ειδικότερα, ως ενίσχυση της δομής του, αποσυνδέθηκε από την αποδοχή προϊόντων εγκλήματος, αποκτώντας πλέον, ξεχωριστό ενδιαφέρον σε διεθνές επίπεδο¹⁹².

Στη συνέχεια η νομιμοποίηση εσόδων συνδέθηκε, ατυχώς βέβαια, με τη **χρηματοδότηση της τρομοκρατίας**. Η σύνδεση αυτή θεωρείται ατυχής, καθώς το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος διαφέρει από τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και είναι αμφίβολο αν και κατά πόσο η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας μπορεί να επιτελέσει το ρόλο που απαιτείται από το «βασικό» αδίκημα. Πιο συγκεκριμένα, η δομή του ξεπλύματος προϋποθέτει την προηγούμενη τέλεση ενός εγκλήματος, από το οποίο θα προκύπτει παράνομο περιουσιακό όφελος, το οποίο στη συνέχεια,

¹⁹¹ Είθισται να το αποφεύγει προκειμένου να αποσοβηθούν κατά το δυνατόν οι κίνδυνοι που ελλοχεύουν, όπως για παράδειγμα ο πιθανός κίνδυνος κατηγορίας του (του πιστωτικού ιδρύματος) για απιστία.

¹⁹² Ριζάβα, Οργανωμένο Έγκλημα - θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, 2012, 600 επ.

προσδοκάται να αποκτήσει νομιμοφανή υπόσταση. Από την άλλη, η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας συνίσταται στην παροχή οικονομικής βοήθειας, με άλλα λόγια στην παροχή είτε νόμιμων, είτε παράνομων κεφαλαίων, προς τρομοκρατικές οργανώσεις ή άτομα τρομοκράτες. Ο χρηματοδότης τιμωρείται σε αμφότερες τις περιπτώσεις, είτε τα κεφάλαια που παρέχει είναι νόμιμα, είτε είναι παράνομα, όπως ο παρέχων οικονομική ή τεχνική βοήθεια σε εγκληματική οργάνωση ή σε άλλον για να διαπράξει άλλο έγκλημα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η σύνδεση αυτή «ξεπλύματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας» ερμηνεύεται μόνο ως προσπάθεια ικανοποίησης των σχετικών διεθνών απαιτήσεων, καθώς οι διεθνείς οργανισμοί επιθυμούν την συμπερίληψη της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στα βασικά αδικήματα του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, όχι τόσο για νομικούς λόγους, αλλά, κυρίως, για να υπαχθεί η χρηματοδότηση της τρομοκρατίας και οι σχετικές συναλλαγές και τα κεφάλαια στον ενδελεχή έλεγχο του χρηματοπιστωτικού τομέα και των άλλων νομικών ή φυσικών προσώπων που υπόκεινται στις υποχρεώσεις της νομοθεσίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να παρεμποδιστεί η χρηματοδότηση ή άλλη οικονομική υποστήριξη προς τρομοκρατικές οργανώσεις ή τρομοκράτες¹⁹³.

Εξάλλου, δεν πρέπει να μας διαφεύγει ότι μέσα από την ποινικοποίηση του ξεπλύματος χρήματος, γίνεται **γενικότερα προσπάθεια να ενισχυθεί η καταπολέμηση του εγκλήματος**¹⁹⁴, ήτοι παρέχεται μια δεύτερη ευκαιρία στις διωκτικές αρχές να εντοπίσουν και τη βασική αξιόποινη πράξη -το προηγούμενο του ξεπλύματος αδίκημα- από την οποία προέκυψαν τα προς νομιμοποίηση έσοδα.

Μάλιστα, κρίσιμο είναι, ότι ο Έλληνας νομοθέτης επενέβη¹⁹⁵ με δική του πρωτοβουλία¹⁹⁶ στο **πεδίο της ποινικής καταστολής**, καθώς η τρίτη κοινοτική

¹⁹³ Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι σε κάποιες περιπτώσεις ο εντοπισμός των κεφαλαίων που κατευθύνονται ως «χρηματοδότηση» σε τρομοκρατικές οργανώσεις, μπορεί να οδηγήσει στην εξάρθρωση τρομοκρατικών οργανώσεων ή «δικτύων». Το γεγονός αυτό φαίνεται ότι αποτέλεσε σημαντική παράμετρο στην τελική επιλογή του Έλληνα νομοθέτη.

¹⁹⁴ Αν, περαιτέρω ληφθεί η βαθμιαία τάση διεύρυνσης του κύκλου των εγκλημάτων με τα οποία συνδέεται η νομιμοποίηση εσόδων, καθίσταται φανερό ότι ο συγκεκριμένος τύπος ποινικής καταστολής αποκτά κεντρικό ρόλο στο ποινικό δίκαιο, αφού με τον τρόπο αυτό διευκολύνεται γενικότερα η καταπολέμηση του εγκλήματος.

¹⁹⁵ Οι επεμβάσεις του Έλληνα νομοθέτη στο πεδίο της ποινικής καταστολής υπήρξαν αποκλειστικά και μόνο δική του επιλογή, βλ. σχετ. Ριζάβα (2012), 428 επ., 601 επ.

Οδηγία 2005/60/EK¹⁹⁷, την οποία ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο ο νόμος 3691/2008, δεν επιβάλλει στα κράτη-μέλη να λάβουν ποινικά μέτρα.

Θα πρέπει να ειπωθεί ότι ο νόμος 3691/2008, σε σχέση με το προϊσχύον νομοθετικό πλαίσιο, συνιστά ένα **ιδιαιτέρως αυστηρό νομοθέτημα**, χαρακτηριζόμενο ως «δρακόντειο» νομοθέτημα, το οποίο καθιερώνει ένα νέο θεσμικό πλαίσιο καταστολής του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος.

Ειδικότερα, ο Έλληνας νομοθέτης, όσον αφορά στην έννοια της νομιμοποίησης εσόδων, όπως περιγράφεται στο **άρθρο 2**, εισήγαγε δύο βασικότερες τομές. Από τη μία όρισε, πλέον, ρητά ως νομιμοποίηση τη χρησιμοποίηση του χρηματοπιστωτικού τομέα με την τοποθέτηση σε αυτόν ή τη διακίνηση μέσω, ή εντός αυτού, εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες, με σκοπό πρόσδοσης νομιμοφάνειας στα εν λόγω έσοδα (άρθρο 2 παρ. 2 περ. δ'). Και από την άλλη, ανήγαγε σε αδίκημα νομιμοποίησης εσόδων όχι μόνο τη σύσταση οργάνωσης για τη διάπραξη ενός ή περισσότερων εγκλημάτων νομιμοποίησης, αλλά και τη σύσταση ομάδας δύο ατόμων με τον ίδιο σκοπό ή ακόμα και τη συμμετοχή σε τέτοια οργάνωση ή ομάδα.

Προσέτι, δεν προέβη σε καμιά συσχέτιση, σε κανενός είδους άμεση σύνδεση της νομιμοποίησης εσόδων με το οργανωμένο έγκλημα, αγνοώντας έτσι τη λογική των διεθνών κειμένων. Αυτό είχε και έχει ως απόρροια την **ταύτιση «βρόμικου» και «μαύρου» χρήματος** και περαιτέρω, η νομιμοποίηση εσόδων έγινε **«εργαλείο», ώστε να τιμωρείται οποιοδήποτε έγκλημα αποφέρει περιουσιακό όφελος.**

Επιπλέον, αναφορικά με τον ορισμό της εγκληματικής δραστηριότητας – βασικού αδικήματος, είναι προφανής η τάση διεύρυνσης του αξιοποίνου. Στην **περ. κ' του άρθρου 3** εισάγεται ως βασικό αδίκημα, και κάθε άλλο αδίκημα το οποίο τιμωρείται με ποινή ελαχίστου ορίου άνω των έξι μηνών και από το οποίο προκύπτει

¹⁹⁶ Η FATF, στη σχετική αξιολόγηση για την ελληνική νομοθεσία, είχε επισημάνει τις νομοθετικές αδυναμίες. Σε κάθε περίπτωση, η FATF, ως διακυβερνητική ομάδα, είναι ένα άτυπο όργανο και οι συστάσεις της δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

¹⁹⁷ Στο προοίμιο της γίνεται μόνο ευθεία αναφορά στη σχετική απόφαση πλαίσιο του 2001, για να ευθυγραμμιστεί απλώς με αυτήν, τον ορισμό του «σοβαρού εγκλήματος» από το οποίο προέρχονται τα εγκληματικά έσοδα.

περιουσιακό όφελος οποιουδήποτε ύψους. Έτσι, είναι δυνατό να ενταχθούν στο πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού, όλα τα αδικήματα που τιμωρούνται με ποινή μεγαλύτερη των έξι μηνών και αποφέρουν περιουσιακό όφελος, δίχως να καθορίζεται εάν αυτό θα πρέπει να είναι άμεσο ή έμμεσο, ακόμη και μικρότερο των 15.000 ευρώ. Το προϊσχύσαν νομοθετικό πλαίσιο απαιτούσε ως αναγκαία προϋπόθεση χαρακτηρισμού ενός αδικήματος ως βασικού, να προέκυψε από την τέλεσή του περιουσία τουλάχιστον 15.000 ευρώ¹⁹⁸. Η κατασταλτική υπερβολή¹⁹⁹ του ισχύοντος νόμου καθίσταται προφανής, αν σκεφτούμε ότι από το πεδίο εφαρμογής του εξαιρούνται μόνο τα αδικήματα που δεν παράγουν περιουσιακό όφελος. Έτσι, η νομιμοποίηση εσόδων καθίσταται «παρακολουθηματική» αξιόποινη πράξη ολόκληρου, σχεδόν του φάσματος της εγκληματικότητας.

Όσον αφορά στις επιβαλλόμενες ποινικές κυρώσεις, βασικό στοιχείο του νόμου 3691/2008, σύμφωνα με το άρθρο 45 αυτού, είναι για ακόμη μία φορά η τάση διεύρυνσης του αξιοποίνου. Πέρα από τις διορθωτικές επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν σε επίπεδο συσχέτισης των ποινών της νομιμοποίησης με το βασικό έγκλημα, όταν αυτό είναι πλημμέλημα, το **κυρίαρχο στοιχείο είναι η επίταση της ποινής**²⁰⁰.

Ειδικότερα, επιτείνεται η ποινή της βασικής μορφής του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες που προβλέπεται στο άρθρο 45 παρ. 1 στ. α', με την προσθήκη στην ποινή κάθειρξης μέχρι 10 ετών και υποχρεωτικά επιβαλλόμενης χρηματικής ποινής από 20.000 έως 1.000.000 ευρώ.

¹⁹⁸Και ήταν απόλυτα εναρμονισμένη με το προοίμιο της 2^{ης} Οδηγίας που θεωρούσε ότι θα έπρεπε να αποτελέσουν βασικά αδικήματα και άλλες πράξεις, οι οποίες όμως θα τιμωρούνται με κατώτατο όριο ποινής φυλάκισης άνω των έξι μηνών και από την τέλεση των οποίων προκύπτουν «ουσιώδεις πρόσοδοι».

¹⁹⁹Έτσι ξέπλυμα χρήματος δύναται να συνιστά οποιαδήποτε επαφή με το οικονομικό προϊόν ενός οποιουδήποτε εγκλήματος. Υπό το πλαίσιο αυτό, σημαντική είναι η επισήμανση του Παύλου «αντί να τυποποιούμε, ως έχουμε καθήκον από τις διεθνείς μας δεσμεύσεις, μια εκδοχή της βαριάς οικονομικής και οργανωμένης εγκληματικότητας, που αγγίζει και τη στήριξη της τρομοκρατίας, στην Ελλάδα τυποποιήσαμε, ακόμη μία φορά, ένα πανταχού παρόν συνοδευτικό έγκλημα, που θα αναφέρεται δίπλα σε κάθε εγκληματική συμπεριφορά, αρκεί η τελευταία να παρήγαγε ένα οποιαδήποτε οικονομικό προϊόν», η οποία είναι ιδιαίτερως εύστοχη και δυστυχώς αποτυπώνει τη νομοθετική πραγματικότητα, βλ. σχετ. Παύλου, Ο Ν. 3691/2008 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας. Η οριστικοποίηση μιας διαχρονικής δογματικής εκτροπής και η εμπέδωση της κατασταλτικής αυθαιρεσίας, ΠοινΧρ 2008, 924.

²⁰⁰Βλ. σχετ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Βασικά χαρακτηριστικά του ν. 3691/2008 και δικαιοκρατικά όρια, ΠοινΧρ. 2008, 921.

Επομένως με βάση το ύψος της επιβαλλόμενης ποινής, είναι κακούργημα, και διώκεται αυτεπαγγέλτως.

Στη συνέχεια, στο άρθρο 45 παρ. 1 στ. β', δημιουργούνται πρόσθετες επιβαρυντικές περιπτώσεις, στις οποίες προστίθεται και χρηματική ποινή. Ειδικότερα, διακεκριμένη είναι, πλέον, η νομιμοποίηση εσόδων όχι μόνο όταν τελείται από υπάλληλο υπόχρεου νομικού προσώπου, αλλά και στην περίπτωση που το βασικό αδίκημα ήταν δωροληψία, δωροδοκία, δωροληψία και δωροδοκία πολιτικών προσώπων και δικαστικών λειτουργών.

Ακολουθώντας, στην περ. γ' της παρ. 1 του άρθρου 45, η νομιμοποίηση εσόδων καθίσταται διακεκριμένη όχι μόνο όταν τελείται καθ' υποτροπή ή κατ' επάγγελμα ή στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης ή ομάδας, αλλά και σε εκείνες τις περιπτώσεις που τελείται κατά συνήθεια.

Εν συνέχεια, στην περ. δ της παρ. 1 του άρθρου 45, τυποποιείται σε βαθμό πλημμελήματος, που τιμωρείται με ποινή φυλάκισης μέχρι 2 έτη, η με πρόθεση μη υποβολή αρμοδίως, ήτοι εσωτερικά εντός του νομικού προσώπου, είτε στην Αρχή του άρθρου 7 του ως άνω νόμου, είτε στον Εισαγγελέα, αναφοράς ύποπτων συναλλαγών ή δραστηριοτήτων, από υπάλληλο υπόχρεου νομικού προσώπου ή από άλλο υπόχρεο νομικό πρόσωπο, καθώς επίσης και η υποβολή αναφοράς που περιέχει ψευδή ή παραπλανητικά στοιχεία.

Ιδιαίτερη έκπληξη παρουσιάζει η θέση του νομοθέτη που παρατίθεται στη διάταξη του άρθρου 45 παρ. 1 στ. ε'. Το μείζον ζήτημα ερμηνείας του νόμου περί νομιμοποίησης εσόδων επιχειρεί να λύσει η ως άνω διάταξη, σύμφωνα με την οποία «Η ποινική ευθύνη για το βασικό αδίκημα δεν αποκλείει την τιμωρία των υπαιτίων (αυτουργού και συμμετόχων) για τις πράξεις των στοιχείων α', β' και γ' της παραγράφου αυτής, εφόσον τα στοιχεία της αντικειμενικής υπόστασης των πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι διαφορετικά από εκείνα του βασικού αδικήματος». Η συγκεκριμένη διάταξη επιχειρεί να απαντήσει το μείζον ερώτημα, ήτοι, **εάν δύναται ο δράστης της νομιμοποίησης εσόδων να είναι ταυτόχρονα και ο δράστης της προηγούμενης εγκληματικής δραστηριότητας**. Τόσο η θεωρία, όσο και η νομολογία, αφού αμφιταλαντεύτηκαν για κάποιο διάστημα, εν τέλει υποστήριξαν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι νοητό. Σύμφωνα με τη λογική ερμηνεία της διατάξεως, σε κάθε περίπτωση για να νοείται το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων, πρέπει να προηγείται ένα άλλο έγκλημα, από το οποίο

παράγεται και προέρχεται η προς νομιμοποίηση περιουσία, το οποίο προφανώς θα είναι διαφορετικό. Αφού λογικά αποκλείεται να ταυτίζονται οι δύο πράξεις, γεννάται εύλογα το ερώτημα σε τι αποσκοπεί και τι ακριβώς εννοεί η συγκεκριμένη διάταξη; Μήπως ότι τα δύο εγκλήματα αρκεί να τελούνται με δύο διαφορετικές πράξεις, δηλαδή να συρρέουν πραγματικά;

Η μελέτη του φαινομένου του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος καταδεικνύει ότι ο εντοπισμός του **εννόμου αγαθού**²⁰¹, **το οποίο προσβάλλεται** από τις πράξεις νομιμοποίησης εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες, συνιστά ένα ιδιαιτέρως δυσχερές και επίμονο ζήτημα. Το συγκεκριμένο αδίκημα στρέφεται ενάντια στην οικονομική και κοινωνική ολότητα, το θύμα είναι διάχυτο²⁰², επομένως και η ποινική αποδοκιμασία της πράξης καθίσταται ελλιπής. Επίταση του προβλήματος προκαλεί το γεγονός της ποικιλομορφίας των προηγούμενων εγκληματικών συμπεριφορών, που προσβάλλουν εντελώς διαφορετικά έννομα αγαθά, με μοναδικό κοινό σημείο τη δημιουργία ενός προϊόντος, που ο νομοθέτης το θεωρεί ως το υλικό αντικείμενο του εγκλήματος, αποδίδοντάς το με τη χρήση του όρου «περιουσία που προέρχεται από εγκληματική δραστηριότητα».

Σχετικά με τις **κυρώσεις κατά των νομικών προσώπων** που εμπλέκονται στη διαδικασία του ξεπλύματος, επισημαίνεται ότι η διεθνής τάση απόδοσης ποινικών ευθυνών σε νομικά πρόσωπα, αν και αρχικά ηχεί ηθικά δικαιολογημένη, ωστόσο με την υπάρχουσα μορφή του Ποινικού Δικαίου δεν είναι ορθή δογματικά, καθώς παραβλέπει και παρακάμπτει θεμελιώδεις έννοιες, και δη αυτές τις ίδιες τις βάσεις του ποινικού δικαίου. Εν ολίγοις, διαρρηγνύονται οι έννοιες της πράξης, του καταλογισμού σε ενοχή, της επιβαλλόμενης ποινής²⁰³, καθώς όπως είναι γνωστό στο ελληνικό²⁰⁴ ποινικό σύστημα δεν νοείται να πράττει το νομικό

²⁰¹ Θεωρητική αποκρυστάλλωση σαφούς θέσης για το προστατευόμενο έννομο αγαθό δεν υπάρχει. Κατά καιρούς έχουν υποστηριχθεί διάφορες απόψεις, οι οποίες έχουν κατηγοριοποιηθεί στις ακόλουθες τρεις κατηγορίες: α. Το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος ενέχει και το ίδιο αυτοτελή κοινωνικοηθική απαξία, β. Το ξέπλυμα δεν έχει αυτοτελή απαξία και δεν αποτελεί πραγματικό ή κοινωνικό έγκλημα και γ. Η απαξία του ξεπλύματος συνδέεται και εξαρτάται από την προηγούμενη εγκληματική δραστηριότητα.

²⁰² Το έγκλημα αυτό δεν στρέφεται εναντίον ενός ατομικά προσδιορισμένου και συγκεκριμένου θύματος.

²⁰³ Εξάλλου, τα νομικά πρόσωπα δεν έχουν δική τους θέληση -βούληση- και άρα δεν δύνανται να είναι αποδέκτες της μομφής που αποδίδει το Ποινικό μας Δίκαιο.

²⁰⁴ Να σημειωθεί ότι, πέρα από τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής και το Ηνωμένο Βασίλειο, στα νομοθετικά κείμενα των οποίων εδώ και αρκετά χρόνια έχει αναγνωρισθεί η ποινική ευθύνη των νομικών προσώπων, σε αρκετές ευρωπαϊκές χώρες, μεταξύ άλλων στη Δανία, τη

πρόσωπο, ούτε να καταλογίζονται ευθύνες σε αυτό. Βέβαια, επ' ουδενί, δεν πρέπει να θεωρηθεί ότι το Ποινικό Δίκαιο οφείλει να 'ναι στάσιμο. Τουναντίον, πρέπει να συμβαδίζει με τη διαρκώς εξελισσόμενη κοινωνική πραγματικότητα, δίχως όμως να χάνει την ουσία του και το σκοπό που επιτελεί, ήτοι την προστασία των ατομικών και κοινωνικών εννόμων αγαθών.

Δυστυχώς και ο νόμος 3691/2008, αντί να επιλύσει τα υφιστάμενα προβλήματα, περιορίστηκε στην άκριτη αφομοίωση και μεταφορά των ρυθμίσεων της 3^{ης} Οδηγίας, χωρίς να ελέγξει και ενσωματώσει αυτές, κατά τρόπο που να συνάδει με το νομικό μας σύστημα και τις συνταγματικές μας αρχές²⁰⁵.

Ειδικότερα, συνεχίζεται η εισαγωγή ρυθμίσεων άρσης προστατευτικών για τον κατηγορούμενο εγγυήσεων, έκθεσης του σε αρχές με υπερεξουσίες, χωρίς να υπάρχουν τα εχέγγυα και η προστασία που διασφαλίζουν οι δικαστικές και εισαγγελικές αρχές και εν γένει εισήχθη ένα τεράστιο πλέγμα νέων διοικητικών ρυθμίσεων, ώστε ο κάθε πολίτης να είναι έκθετος στον έλεγχο που διενεργείται από διάφορες αρχές, δίχως να του παρέχεται ανάλογη προστασία.

Και το νέο θεσμικό πλαίσιο διατηρεί τα χαρακτηριστικά των προηγούμενων νομοθετημάτων, με αποτέλεσμα να ανακύπτουν ερμηνευτικές δυσχέρειες, να επιτείνονται οι ήδη υπάρχουσες, και να δημιουργούνται ζητήματα διαχρονικού δικαίου. Ορισμένες από τις νέες διατάξεις βρίσκονται σε αντίθεση με μείζονες δικαιοσύνη αρχές και προσκρούουν σε θεμελιώδεις διατάξεις αυξημένης τυπικής ισχύος, πάσχουν από ασάφεια στη διατύπωση, από δογματικές ασυνέπειες και αξιολογικές αντιφάσεις και αντινομίες.

Η επιβολή στους Συμβολαιογράφους, πολλώ δε μάλλον στους Δικηγόρους των υποχρεώσεων αναφοράς ύποπτων συναλλαγών και συνεργασίας με τις αρμόδιες αρχές, για νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, είναι αντίθετη με την ΕΣΔΑ, το Σύνταγμα, αλλά και τη Νομολογία του ΔΕΕ και του ΕυρΔΔΑ. Προσβάλλουν θεμελιώδη δικαιώματα των πολιτών, τα οποία είναι απόλυτα και απαραβίαστα, αναιρούν την εγγύηση της δίκαιης δίκης, την ελεύθερη και ακώλυτη πρόσβαση του πολίτη σε νομική πληροφόρηση, το δικαίωμα του πολίτη να επιλέξει τον συνήγορό του και την αντίστοιχη υποχρέωση του δικηγόρου να παράσχει τις

Νορβηγία, τη Σουηδία, την Ολλανδία, τη Γαλλία και τη Φιλανδία, αλλά και σε χώρες της Άπω Ανατολής, όπως στην Ιαπωνία και την Κορέα, κυρίως από τη δεκαετία του 1980 και μετά έχουν θεσπιστεί κυρώσεις εις βάρος επιχειρήσεων, βλ. σχετ. Ριζάβα (2012), 581 επ.

²⁰⁵ <http://www.nomikaxronika.gr/article.aspx?issue=52>.

υπηρεσίες του, τηρώντας τη δεοντολογία και τις παραδόσεις του δικηγορικού σώματος. Οι ανωτέρω θεσπιζόμενες υποχρεώσεις –αναφοράς και συνεργασίας – προσβάλλουν τη λειτουργική ανεξαρτησία του δικηγόρου²⁰⁶ και το καθήκον επαγγελματικής εχεμύθειας. Δυνάμει των ρυθμίσεων αυτών, αφενός ακυρώνεται ο θεσμικός ρόλος του Δικηγόρου²⁰⁷ και αφετέρου κλονίζονται συστατικά στοιχεία του δικαϊκού συστήματος, επιφέροντας, κατ' αυτόν τον τρόπο βαρύτατο πλήγμα στο φιλελεύθερο δικαιοκρατικό κекτημένο.

8. Η υπόθεση της Bank Gibraltar. Ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ έννομων τάξεων

Στις 21 Μαρτίου 2011 το Ανώτατο Δικαστήριο της Ισπανίας (Tribunal Supremo) υπέβαλλε προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ στο πλαίσιο της δίκης μεταξύ των Jyske Bank Gibraltar Ltd²⁰⁸, πιστωτικού ιδρύματος εγκαταστημένο στο Γιβραλτάρ και θυγατρική της δανικής τράπεζας NS Jyske Bank, και της Κρατικής Διοίκησης της Ισπανίας (Administración del Estado). Κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, η Jyske δραστηριοποιούταν στην Ισπανία υπό το καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, χωρίς δηλαδή να έχει εγκατάσταση εκεί. Στις 30 Ιανουαρίου 2007, η Μονάδα Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών (ΜΧΠ) της Ισπανίας, αρμόδιος φορέας για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (Servicio Ejecutivo), πληροφόρησε την Jyske, ότι, επειδή είχε παραλείψει να ορίσει αρμόδιο πρόσωπο να την εκπροσωπή ενώπιον αυτής της αρχής, επρόκειτο να διενεργήσει έλεγχο της οργανωτικής δομής της και των διαδικασιών που σχετίζονταν με τις δραστηριότητες που ασκούσε στην Ισπανία υπό το καθεστώς της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Παράλληλα, ευκαιρίας δοθείσης, η αρμόδια αρχή ζήτησε από την Jyske να προσκομίσει διάφορα έγγραφα και πληροφοριακά στοιχεία για την

²⁰⁶ Κραυγαλέα περίπτωση αποτελεί η απαράδεκτη από κάθε άποψη και κατά παράβαση διατάξεων αυξημένης τυπικής ισχύος και δικαϊκών αρχών επέκταση της υποχρέωσης αναφοράς των Δικηγόρων και Συμβολαιογράφων αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων που έχουν ήδη διαπραχθεί ή επιχειρήθηκε η διάπραξή τους στο παρελθόν. Η ρύθμιση αυτή της Οδηγίας εισάγεται κατά παράβαση κάθε έννοιας καθήκοντος επαγγελματικής εχεμύθειας που ουδέποτε είχε καμφθεί για τετελεσμένες πράξεις, ακόμη και για τα ειδεχθέστερα εγκλήματα.

²⁰⁷ Είναι εμφανής η τάση της βαθμιαίας και συνεχούς ανείρεσης του θεσμικού ρόλου του Δικηγόρου και η αντιμετώπισή του ως απλού επαγγελματία και υπόπτου για παροχή συμβουλών στη διάπραξη πράξεων νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Εν ολίγοις προσβάλλεται, θίγεται και υποβαθμίζεται ο θεσμικός ρόλος του δικηγόρου ενώ ταυτόχρονα θίγονται θεμελιώδη κекτημένα δικαιώματα των πολιτών.

²⁰⁸ Απόφαση της 25.4.2013 επί της υποθέσεως C-212/11, Jyske Bank Gibraltar Ltd κατά Administración del Estado, <http://curia.europa.eu/juris/liste.jsf?language=el&num=C-212/11&td=ALL>

ταυτότητα των πελατών της. Ο λόγος ήταν ότι υπήρξε έκθεση της ισπανικής αρχής περί του ότι η Jyske συνεπικουρούταν για τις εργασίες της στο ισπανικό έδαφος (κυρίως χορήγηση ενυπόθηκων δανείων για την αγορά ακινήτων στην Ισπανία) από δύο δικηγορικά γραφεία, οι ιδιοκτήτες των οποίων είχαν συνδεθεί με νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες κατόπιν αναφορών από άλλους υπόχρεους. Ο ένας εκ των δικηγόρων, μάλιστα, είχε κατηγορηθεί για ξέπλυμα χρήματος. Επομένως, δημιουργήθηκε το εύλογο συμπέρασμα ότι η Jyske ήταν πολύ πιθανό να χρησιμοποιούταν για πράξεις νομιμοποίησης εσόδων. Η Jyske διαβίβασε στην αρμόδια αρχή μέρος, μόνο των πληροφοριών που ζητήθηκαν, ενώ παρέλειψε να αποκαλύψει την ταυτότητα των πελατών της. Κατόπιν τούτου, η Servicio Ejecutivo, μετά από έρευνα, διατύπωσε δύο δημόσιες επιπλήξεις κατά της εταιρείας και της επέβαλε δύο πρόστιμα ύψους 1.700.000 €. Η Jyske κατέθεσε αίτηση θεραπείας, η οποία απορρίφθηκε, και ύστερα κατέθεσε διοικητική προσφυγή ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, υποστηρίζοντας ότι υπέχει υποχρέωση πληροφόρησης μόνο έναντι των αρχών του Γιβραλτάρ και όχι έναντι των ισπανικών αρχών αφού δραστηριοποιείται εκεί μόνο με καθεστώς ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Το περιεχόμενο του προδικαστικού ερωτήματος αφορούσε το άρθρο 22 παρ. 2 της Οδηγίας 2005/60/EK και ερωτήθηκε εάν μπορεί ένα κράτος-μέλος να απαιτήσει να διαβιβάζονται υποχρεωτικά στις δικές του αρχές για την πρόληψη της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες τα στοιχεία που οφείλουν να παρέχουν τα πιστωτικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στο έδαφος του κράτους-μέλους χωρίς μόνιμη εγκατάσταση, ή αν, αντίθετα, η παροχή πληροφοριών πρέπει να γίνεται μόνο στη ΜΧΠ του κράτους-μέλους στο έδαφος του οποίου είναι εγκατεστημένο το εκάστοτε υπόχρεο πρόσωπο (πιστωτικό ίδρυμα).

Το Δικαστήριο στις αιτιολογικές του σκέψεις υποστήριξε ότι τα ιδρύματα οφείλουν να διαβιβάζουν τις απαραίτητες πληροφορίες για την πρόληψη του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος στη ΜΧΠ τους κράτους-μέλους στο έδαφος του οποίου βρίσκονται. Ωστόσο, κάτι τέτοιο στην περίπτωση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών πρέπει να εξεταστεί, και με βάση το άρθρο 56 ΣΛΕΕ, κατά πόσο συνιστά περιορισμό της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, κατά πόσο δεν είναι επιβλαβές για την άσκηση των δραστηριοτήτων και κατά πόσο είναι οικονομικά ασύμφορο δεδομένου ότι το πιστωτικό ίδρυμα ελέγχεται ούτως ή άλλως από τις αρμόδιες αρχές του κράτους-μέλους προέλευσης. Τα ως άνω ζητήματα εξετάστηκαν από το ΔΕΕ με βάση την αρχή της αναλογικότητας και του επιδιωκόμενου σκοπού, δηλαδή αν υφίσταται επιτακτικός λόγος γενικού συμφέροντος.

Το Δικαστήριο απεφάνθη τελικώς ότι η πρόληψη και καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες συνιστά επιτακτικό λόγο

γενικού συμφέροντος που μπορεί να δικαιολογήσει εμπόδιο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, ιδίως όταν μεταξύ των ΜΧΠ δύο κρατών-μελών (όπως στην συγκεκριμένη περίπτωση) δεν υπάρχει πλήρης και ολοκληρωμένη συνεργασία, ώστε να αποτραπεί το ξέπλυμα χρήματος. Επίσης, έκρινε ότι ρύθμιση κράτους-μέλους υποδοχής που επιβάλλει την παροχή πληροφοριών στην αρμόδια εθνική αρχή του στην περίπτωση ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, δεν αντίκειται στο άρθρο 22 παρ. 2 της Οδηγίας 2005/60/ΕΚ, αρκεί βεβαίως να μην διακυβεύεται η πρακτική αποτελεσματικότητά της, και άρα ότι η Servicio Ejecutivo ορθώς ζήτησε την παροχή των πληροφοριών.

9. Έσοδα από το οργανωμένο έγκλημα στην Ευρώπη

Σύμφωνα με μελέτη²⁰⁹ που χρηματοδοτήθηκε από την Κομισιόν, ο ετήσιος τζίρος του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση εκτιμάται στα 110 δισ. ευρώ, αντανakλώντας το 0,1% του ΑΕΠ των κρατών-μελών της. Στην Ελλάδα προσδιορίζεται στα 3,583 δισ. ευρώ, ποσό που αντιστοιχεί στο 1,6% του ΑΕΠ της χώρας. Τα έσοδα από το εμπόριο ηρωίνης στην Ελλάδα εκτιμώνται στα 54 εκατ. ευρώ, κοκαΐνης στα 16 εκατ., κάνναβης στα 28 εκατ. και έκσταση στα 35 εκατ. ευρώ. Μάλιστα, η Ελλάδα αποτελεί ένα από τα κομβικά σημεία στη διακίνηση κάνναβης από την Αλβανία μαζί με την Ιταλία, τη Σλοβενία και την Ουγγαρία. Εξυπηρετεί, επίσης, το οργανωμένο έγκλημα στη διακίνηση ανθρώπων από την Αφρική μαζί με την Αυστρία, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, την Ολλανδία και τη Βρετανία.

Η Ελλάδα, επίσης, εντάσσεται στις χώρες που παίζουν ενεργό ρόλο στο παράνομο εμπόριο όπλων από την Αλβανία μαζί με την Ιταλία, τη Βουλγαρία και τη Ρουμανία.

Συν τοις άλλοις, τα έσοδα των συμμοριών που δραστηριοποιούνται στη χώρα μας από το παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού υπολογίζονται στα 455 εκατ. ευρώ. Η ελληνική αγορά δημιουργεί τις κατάλληλες συνθήκες για το παράνομο εμπόριο προϊόντων καπνού. Ο συντελεστής φορολόγησης στο 87,5% είναι ο υψηλότερος στην Ε.Ε. ενώ οι Έλληνες παρουσιάζουν ένα από τα υψηλότερα ποσοστά κατανάλωσης (40%).

Το εμπόριο ναρκωτικών είναι το βασικό πεδίο δράσης του οργανωμένου εγκλήματος στην Ε.Ε. με ετήσιο τζίρο 27,7 δισ. ευρώ. Το 60% των παράνομων

²⁰⁹<http://www.kathimerini.gr/809856/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/megala-kerdh-gia-to-organwmeno-egklhma>

δραστηριοτήτων συγκεντρώνεται σε συγκεκριμένες περιοχές της Φινλανδίας, της Ιταλίας, της Γαλλίας, της Ισπανίας, της Βρετανίας και της Ολλανδίας, με τον συνολικό ετήσιο τζίρο των χωρών αυτών στα 64 δισ. ευρώ. Στις πρώτες θέσεις της λίστας εντοπίζεται, επίσης, η διακίνηση και εμπορία ανθρώπων για εκμετάλλευση στην εργασία αλλά και τη σεξουαλική εκμετάλλευση, χωρίς να δίνονται συγκεκριμένα στοιχεία στο σύνολο των κρατών-μελών της Ε.Ε. Όμως, η διακίνηση ανθρώπων αποφέρει πάνω από 3 δισ. ευρώ, σε ετήσια βάση, στο οργανωμένο έγκλημα τόσο στη Γαλλία όσο και στην Ιταλία.

Στις πιο διαδεδομένες δραστηριότητες του οργανωμένου εγκλήματος εντοπίζεται το παράνομο εμπόριο όπλων, με ετήσιο τζίρο 420 εκατ. ευρώ όπως δείχνουν αποσπασματικά στοιχεία.

Ποια είναι τα κίνητρα πίσω από τις επενδύσεις του οργανωμένου εγκλήματος; Πέραν του ξεπλύματος «μαύρου» χρήματος²¹⁰, τα μέλη του οργανωμένου εγκλήματος αποβλέπουν στη μεγιστοποίηση των παράνομων κερδών τους επενδύοντας, κατά παράδοση, στον κλάδο των ακινήτων. Με την αγορά μεγάλων εκτάσεων μπορούν, επίσης, να οριοθετήσουν μια περιοχή για τη θωράκιση μέρους των δραστηριοτήτων τους. Το οργανωμένο έγκλημα αποβλέπει, επίσης, στο να συμμετέχει σε δημόσια έργα μέσω σύστασης ανάλογων εταιρειών με στόχο την άσκηση πολιτικής επιρροής και τη δημιουργία οικονομιών κλίμακας. Στην 337 σελίδων έκθεση της Κομισιόν που έχει ολοκληρώσει σε συνεργασία με επίσημους φορείς των κρατών-μελών της Ε.Ε., τονίζεται πως το οργανωμένο έγκλημα δεν βάζει διαχωριστικές γραμμές ανάμεσα στις παράνομες και νόμιμες αγορές, αλλά τις αντιμετωπίζει ως συγκοινωνούντα δοχεία. Τα περιουσιακά στοιχεία που συνήθως κατάσχονται από τις Αρχές είναι μετρητά και άλλα κινητά περιουσιακά στοιχεία, αν και η Κομισιόν κατ' επανάληψη επισημαίνει τις δυσκολίες για τη συγκέντρωση ομοιογενών στοιχείων σε όλο το εύρος της Ε.Ε.

10. Εικονικά τιμολόγια και φοροδιαφυγή

Δεκάδες περιπτώσεις χρήσης εικονικών φορολογικών στοιχείων από τρεις εταιρείες καθαρισμού²¹¹, εξιχνίασε η Διεύθυνση Οικονομικής Αστυνομίας. Οι εταιρείες

²¹⁰ Σχετικά με τις δέκα (10) πιο διαβόητες περιπτώσεις οργανωμένου εγκλήματος του 20^{ου} αιώνα βλ. αναλυτικά: <http://www.businesspundit.com/10-most-notorious-money-laundering-cases-of-the-20th-century/>

²¹¹ <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=33966&subid=2&pubid=113567202>

δεν απέδωσαν ΦΠΑ, ύψους 4.581.774 ευρώ, ενώ καρπώθηκαν ποσά που ξεπερνούν τα 11,5 εκατομμύρια ευρώ. Για την υπόθεση συνελήφθησαν 14 άτομα.

Όπως προέκυψε από την πολύμηνη αστυνομική έρευνα, κατά τα έτη 2008-2012 διακινήθηκαν από τις εμπλεκόμενες εταιρείες εικονικά φορολογικά στοιχεία, συνολικής αξίας 25.717.533 ευρώ.

Στο πλαίσιο της οργανωμένης αστυνομικής επιχείρησης, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 24 Ιουνίου σε διάφορες περιοχές της Αττικής και της Θεσσαλονίκης, συνελήφθησαν 14 άτομα, ηλικίας από 35 έως 66 ετών, σε βάρος των οποίων σχηματίστηκε δικογραφία κακούργηματικού χαρακτήρα. Παράλληλα, σχηματίστηκε δικογραφία σε βάρος άλλων 21 ατόμων, ηλικίας από 28 έως 73 ετών.

Οι εμπλεκόμενοι, ως ιδιοκτήτες τριών εταιρειών, αναλάμβαναν την παροχή υπηρεσιών καθαρισμού σε δημόσιες κτιριακές εγκαταστάσεις, όπως πανεπιστημιακά ιδρύματα, υπουργεία, αθλητικές εγκαταστάσεις και εγκαταστάσεις μεγάλων ιδιωτικών επιχειρήσεων. Μετά την κατοχύρωση του διαγωνισμού και την ανάληψη του έργου, παρουσίαζαν και αποτύπωναν στα φορολογικά βιβλία τους την εκτέλεσή του ως υπεργολαβία, με συνεργαζόμενες εταιρείες-ατομικές επιχειρήσεις, επί της ουσίας ανύπαρκτες, που γι' αυτόν τον σκοπό είχαν συσταθεί από συνεργούς τους. Από αυτές τις εταιρείες λάμβαναν και χρησιμοποιούσαν εικονικά φορολογικά στοιχεία και εμφάνιζαν την εκτέλεση των έργων καθαριότητας ως προϊόν συνεργασιών. Αποτέλεσμα της λήψης και χρήσης των εικονικών φορολογικών στοιχείων ήταν η προσαύξηση των δαπανών και η αποφυγή καταβολής άμεσων φόρων και απόδοσης ΦΠΑ.

Παράλληλα, οι ιδιοκτήτες των εταιρειών που έλαβαν τα εικονικά φορολογικά στοιχεία, χρησιμοποίησαν τις πληρωμές αυτών των παραστατικών, κυρίως, μέσω τραπεζικών και ιδιωτικών επιταγών, προκειμένου οι ίδιοι να καρπωθούν μεγάλα χρηματικά ποσά, αφού οι επιταγές πληρώνονταν προς όφελός τους.

Από την επεξεργασία και ανάλυση του υλικού προσδιορίστηκε ότι από το 2008 έως και το 2012, διακινήθηκαν 903 εικονικά φορολογικά στοιχεία, καθαρής αξίας 21.135.759,77 ευρώ, συν ΦΠΑ 4.581.774,01 ευρώ, δηλαδή συνολικής αξίας 25.717.533,78 ευρώ.

Επιπλέον, οι ιδιοκτήτες των εταιρειών, εκμεταλλευόμενοι την κακούργηματική φοροδιαφυγή, οικειοποιήθηκαν τα ακόλουθα χρηματικά ποσά: Οι

ιδιοκτήτες της πρώτης εταιρείας το ποσό των 3.067.732,66 ευρώ, οι ιδιοκτήτες της δεύτερης 6.629.446,27 ευρώ και της τρίτης 1.874.232,73 ευρώ.

Σε νομότυπες έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στις οικίες και εταιρείες των εμπλεκόμενων βρέθηκαν και κατασχέθηκαν, το ποσό των 165.415 ευρώ και 770 δολαρίων ΗΠΑ, 33 τραπεζικές επιταγές συνολικής αξίας 850.976 ευρώ και πλήθος εγγράφων και παραστατικών.

11. Εικονικές Τράπεζες

Ως εικονική τράπεζα χαρακτηρίζεται το πιστωτικό ίδρυμα που δεν έχει φυσική παρουσία και συνεπώς ούτε πραγματική διεύθυνση, ούτε διοίκηση. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ένα μικρό νησί του Ειρηνικού που φέρει το όνομα Ναούρου²¹², 1200 μίλια στα ανοικτά της Νέας Γουινέας. Τα τελευταία χρόνια, το μικρό αυτό μέρος ξηράς, ήταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος λόγω του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος. Στα τέλη της δεκαετίας του 199, οι ρώσικες εγκληματικές συμμορίες νομιμοποίησαν περίπου 70 δισεκατομμύρια δολάρια μέσω «εικονικών τραπεζών» που είναι καταχωρημένες στο νησί αυτό, το Ναούρου. Οι εικονικές τράπεζες υπάρχουν μόνο στα «χαρτιά», δεν έχουν φυσική παρουσία σε καμία χώρα και το Ναούρου επέτρεπε στις Τράπεζές του να λειτουργούν χωρίς την καταγραφή των στοιχείων των πελατών τους ή να ελέγχουν την προέλευση των χρημάτων που κατατίθεντο στους λογαριασμούς. Το σύνολο των ευκολιών αυτών έκαναν το Ναούρου εξαιρετικά δημοφιλές προορισμό για πραγματοποίηση ξεπλύματος χρήματος. Από το 2001 το Ναούρου έχει λάβει μέτρα για να βελτιώσει το νομοθετικό του πλαίσιο και έχει δεχθεί οικονομική ενίσχυση από την Αυστραλία.

12. Περιπτώσεις ξεπλύματος

12.1. Η υπόθεση της *Bank of Credit and Commercial International*

Η υπόθεση της τράπεζας B.C.C.I. υπήρξε μια από τις γνωστότερες περιπτώσεις χρησιμοποίησης και ελέγχου του χρηματοπιστωτικού συστήματος από το οργανωμένο έγκλημα και η οποία έμελλε να αποτελέσει δείγμα μιας άκρως πολύπλοκης εγκληματικής επιχείρησης με χρήση πιστωτικού ιδρύματος για ξέπλυμα

²¹² <http://www.businesspundit.com/10-most-notorious-money-laundering-cases-of-the-20th-century/6/>

βρόμικου χρήματος. Εξάλλου, όπως ήδη προελέχθη, η αποτελεσματικότερη μέθοδος νομιμοποίησης εσόδων προερχόμενων από εγκληματικές δραστηριότητες είναι η απόκτηση του ελέγχου ενός τραπεζικού ιδρύματος.

Η B.C.C.I.²¹³ ιδρύθηκε στις αρχές του 1970 ως το πρώτο πολυεθνικό πιστωτικό ίδρυμα του Τρίτου Κόσμου. Η δομή του ήταν εξαρχής σχεδιασμένη για να αποφύγει αποτελεσματικούς ελέγχους και εποπτεία. Καταχωρήθηκε δε στο Λουξεμβούργο και αργότερα στα νησιά Καϋμάν, σε χώρες, δηλαδή, με παράδοση αυστηρού τραπεζικού απορρήτου. Ο κατατεμαχισμός της εταιρικής δομής συνέτεινε στην αδυναμία τραπεζικής εποπτείας, γεγονός που επέτρεψε στην τράπεζα να εμπλακεί σε μια σειρά σκοτεινών επιχειρηματικών δράσεων (συγκάλυψη ζημιών, καταχρήσεις και πλουτισμό στελεχών μέσω μυστικών κινήσεων κεφαλαίων, εξαπάτησης και ξεπλύματος χρήματος). Δεν άργησε, επίσης, να αποκτήσει τη φήμη ότι παρείχε κυρίως, τραπεζικές προσωπικές εξυπηρετήσεις και ειδική μεταχείριση σε πολύ πλούσιους πελάτες, οι οποίοι εξασφάλιζαν την απαλλαγή τους από φορολογικές και άλλες υποχρεώσεις απολαμβάνοντας ταυτόχρονα απόλυτη μυστικότητα όσον αφορά την κίνηση και το ύψος των τραπεζικών λογαριασμών τους σε ολόκληρο τον κόσμο.

12.2. Η υπόθεση της HSBC

Ελλιπείς έλεγχοι στην μεγαλύτερη τράπεζα της Ευρώπης, την HSBC²¹⁴, επέτρεψαν τεράστιας έκτασης ξέπλυμα χρήματος, σύμφωνα με έκθεση του αμερικανικού Κογκρέσου. Η τράπεζα, που έχει έδρα το Λονδίνο, διευκόλυne επί χρόνια μεξικανούς εμπόρους ναρκωτικών να ξεπλένουν χρήματα, πραγματοποιούσε μυστικές συναλλαγές με το Ιράν καθώς και με τράπεζες που χρηματοδοτούσαν την Αλ Κάιντα.

«Η κουλτούρα της HSBC ήταν διάχυτα μολυσμένη για πολύ καιρό²¹⁵». Η έκθεση του αμερικανικού Κογκρέσου είναι το αποτέλεσμα ερευνών διάρκειας ενός έτους κατά το οποίο εξετάστηκαν 1,4 εκατ. έγγραφα και ανακρίθηκαν 75 υψηλόβαθμα στελέχη της HSBC.

Σύμφωνα με την έκθεση, το 2007 και το 2008 το μεξικανικό υποκατάστημα της HSBC μετέφερε 7 δισ. δολάρια στα υποκαταστήματα της τράπεζας στις ΗΠΑ.

²¹³ Βλ. σχετ. *Τραγάκης*, (1998), 95 επ.

²¹⁴ <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=467338>.

²¹⁵ Δήλωση του γεροισιαστή Καρλ Λέβιν, πρόεδρος της Διαρκούς Υποεπιτροπής Ερευνών της Γερουσίας, βλ. σχετ. <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=467338>.

Τόσο οι μεξικανικές όσο και οι αμερικανικές Αρχές είχαν προειδοποιήσει την HSBC ότι τέτοια ποσά πιθανότατα συνδεόταν με διακίνηση ναρκωτικών. Η τράπεζα όμως συνέχιζε να παίρνει τα κέρδη των μεγαλεμπόρων ναρκωτικών και να τα περνά σε τραπεζικούς λογαριασμούς, προκειμένου να αποκρύψει την παράνομη δραστηριότητα.

Για παράδειγμα, η HSBC συμμετείχε στη μεταφορά χρημάτων από ένα γραφείο συναλλάγματος ονόματι Casa de Cambio Puebla το οποίο λειτουργούσε ως κόμβος για το ξέπλυμα ναρκωχρήματος. Μεταξύ 2005 και 2007 υπήρχε «αυξανόμενη ροή» δολαρίων ανάμεσα στο γραφείο συναλλάγματος και την HSBC, το οποίο κίνησε υποψίες. Μερικοί τραπεζίτες υποστήριξαν ότι τα χρήματα ήταν νόμιμα. Ένας ισχυρίστηκε ότι προέρχονταν από μεξικανούς αρχιτέκτονες τοπίου που εργάζονταν στις ΗΠΑ και έστελναν χρήματα στις οικογένειές τους στο Μεξικό.

Η έκθεση αναφέρεται επίσης στις συναλλαγές της HSBC με την Al Rajhi Bank στη Σαουδική Αραβία η οποία έχει διασυνδέσεις με τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας. Το 2005 η HSBC σύστησε στις θυγατρικές της να σταματήσουν τις συναλλαγές με τη σαουδαραβική τράπεζα, αλλά τέσσερις μήνες αργότερα, ανέτρεψε την εντολή αυτή επιτρέποντάς τους να αποφασίσουν οι ίδιες αν θα συνεχίσουν να συνεργάζονται με την Al Rajhi.

Μέρος των χρημάτων που διακινούσε η HSBC προερχόταν από το Ιράν, παραβιάζοντας τις διεθνείς κυρώσεις προς τη χώρα. Για να κρύβουν τις συναλλαγές αυτές, οι θυγατρικές της HSBC κατέφευγαν σε μια μέθοδο που ονομάζεται «stripping» και αφαιρεί κάθε αναφορά στο Ιράν από τα αρχεία. Ανεξάρτητος λογιστικός έλεγχος έδειξε ότι μεταξύ 2001 και 2007, περισσότερες από 28.000 συναλλαγές παραβίασαν διεθνείς κυρώσεις προς διάφορες χώρες και οι 25.000 από αυτές αφορούσαν το Ιράν.

Τέλος, άλλη ύποπτη δραστηριότητα της HSBC ήταν ότι λειτουργούσε σαν κόμβος για μικρότερες χρηματοπιστωτικές εταιρείες που χρειάζονταν πρόσβαση στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα.

Η έκθεση αναφέρει ότι η διεύθυνση κανονιστικής συμμόρφωσης της HSBC αδυνατούσε να καταπολεμήσει το ύποπτο χρήμα. Οι υπάλληλοι «κατακλύζονταν» από έναν αυξανόμενο αριθμό ύποπτων συναλλαγών προς εξέταση.

«Είμαστε πνιγμένοι και μένουμε πίσω στις έρευνες ²¹⁶», έγραψε αξιωματούχος της συγκεκριμένης διεύθυνσης τον Ιούνιο του 2008. Όμως εκείνη την εποχή η HSBC περιόριζε τα έξοδα λειτουργίας της για να αντισταθμίσει τις ζημιές που είχε υποστεί λόγω των στεγαστικών δανείων και της επερχόμενης κρίσης. Το 2010²¹⁷, ένας ανώτερος υπάλληλος της ίδιας διεύθυνσης παραιτήθηκε ύστερα από λιγότερο από έναν χρόνο στη δουλειά.

12.3. Η υπόθεση Brown Brothers Harriman

Η Financial Industry Regulatory Authority (FINRA) επέβαλε πρόστιμο \$ 8.000.000 στην εταιρεία Brown Brothers Harriman²¹⁸ μία εταιρεία με έδρα τη Νέα Υόρκη για σημαντικές παραλείψεις στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος συμπεριλαμβανομένης μεταξύ των άλλων της αποτυχίας της εταιρείας να διαθέτει ένα αξιόπιστο πρόγραμμα για την παρακολούθηση και την ανίχνευση ύποπτων συναλλαγών μετοχών αξίας μικρότερης του \$1²¹⁹. Η εταιρεία Brown Brothers Harriman παρέλειψε επίσης να διερευνήσει επαρκώς τις ύποπτες συναλλαγές που ήρθαν σε γνώση της εταιρείας, αλλά και να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της για την υποβολή αναφορών συναλλαγών²²⁰. Επιπρόσθετα, η ως άνω εταιρεία δε διέθετε επαρκές σύστημα εποπτείας για την πρόληψη της διανομής μη εγγεγραμμένων τίτλων. Ο προηγούμενος υπάλληλος του τμήματος κανονιστικής συμμόρφωσης της εταιρείας, Harold Crawford, τιμωρήθηκε με πρόστιμο \$ 25.000 και διαθεσιμότητα ενός μήνα.

Οι χρηματιστηριακές συναλλαγές μετοχών κάτω του \$1 ενέχουν αυξημένους κινδύνους, επειδή οι χαμηλές τιμές των τίτλων μπορούν να χειραγωγηθούν από απατεώνες. Η FINRA διαπίστωσε ότι την 1^η Ιανουαρίου 2009 έως 30 Ιουνίου 2013 η εταιρεία Brown Brothers Harriman εκτέλεσε συναλλαγές ή

²¹⁶ Η υποεπιτροπή της Γερουσίας διαπίστωσε ανακολουθίες στο πρόγραμμα της Τράπεζας ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος. Ειδικότερα εντοπίστηκαν 17.000 alerts για πιθανώς ύποπτη συμπεριφορά τα οποία δεν είχαν εξεταστεί και ερευνηθεί, καθυστερήσεις στην έγκαιρη αποστολή αναφορών στις Αρχές, μη αποτελεσματικές μέθοδοι για τον εντοπισμό ύποπτων συμπεριφορών, βλ. σχετ. <http://uk.reuters.com/article/uk-hsbc-probe-idUKBRE8BA05K20121212>.

²¹⁷ Αξιοσημείωτο είναι ότι η Τράπεζα πλήρωσε \$ 1,9 δισ. πρόστιμο και 665 εκ δολάρια για αστική ευθύνη ή περίπτωση το 10 % των κερδών της για το 2010, ενώ κανένα τραπεζικό στέλεχος της Τράπεζας δεν φυλακίστηκε.

²¹⁸ Βλ. σχετ. <http://www.finra.org/newsroom/2014/finra-fines-brown-brothers-harriman-record-8-million-substantial-anti-money-laundering>.

²¹⁹ Penny stock transactions, βλ. σχετ. <http://www.finra.org/newsroom/2014/finra-fines-brown-brothers-harriman-record-8-million-substantial-anti-money-laundering>.

²²⁰ Suspicious Activity Report (SAR).

παρέδωσε τίτλους τουλάχιστον έξι δισ. μετοχές κάτω του \$1, πολλές για λογαριασμό άγνωστων πελατών ξένων τραπεζών σε γνωστές χώρες – φορολογικούς παραδείσους. Η Brown Brothers Harriman εκτέλεσε τις συναλλαγές αυτές παρά το γεγονός ότι ήταν αδύνατο να διαθέτει πληροφορίες σχετικά με το ελεύθερο της εμπορευσιμότητας των μετοχών αυτών. Σε αρκετές περιπτώσεις, η εταιρεία αυτή δεν είχε στη διάθεσή της βασικές πληροφορίες όπως την ταυτότητα του πραγματικού δικαιούχου της μετοχής, πληροφορίες για το πώς αυτές οι μετοχές αγοράστηκαν και τη σχέση του πωλητή και του αγοραστή. Εν ολίγοις, οι συναλλαγές μετοχών κάτω του ενός δολαρίου απέφεραν έσοδα τουλάχιστον 850.000.000 δολαρίων στους πελάτες της Brown Brothers Harriman.

12.4. Η υπόθεση του Άκη Τσοχατζόπουλου

Ένοχος κρίθηκε ο Άκης Τσοχατζόπουλος²²¹ από το Τριμελές Εφετείο Κακουρηγημάτων της Αθήνας²²², το οποίο τον καταδίκασε για «ξέπλυμα μαύρου χρήματος από εγκληματική δραστηριότητα και συγκεκριμένα από την κατ' εξακολούθηση παθητική δωροδοκία σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου». Με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία όπως αυτά προέκυψαν κατά τη διάρκεια της ακροαματικής διαδικασίας, το δικαστήριο έκρινε ότι ο Άκης Τσοχατζόπουλος, τέλεσε το έγκλημα της δωροδοκίας, ζητώντας υπόσχεση ωφελημάτων, καθ' όλη τη διάρκεια θητείας του (1997-2001), στο υπουργείο Εθνικής Άμυνας, τόσο για τα υποβρύχια όσο και για τα αντιπυραυλικά συστήματα Tor m1, με ποσά μεγαλύτερα των 55 εκατομμυρίων ευρώ (18 δισ δραχμές). Τουλάχιστον επί μία δεκαετία του καταβάλλονταν σταδιακά, ως το 2007, μέσω τραπεζικών εμβασμάτων, μέσω offshore εταιρειών, μέσω παρενθέτων πρόσωπων. Το δικαστήριο απεφάνθη ότι αποδείχθηκε πλήρως η πράξη του ξεπλύματος, κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση, από κοινού με τους υπόλοιπους και κατά μονάς.

Έτσι, το δικαστήριο έκρινε ενόχους και άλλους δεκαέξι από τους δεκαοκτώ συγκατηγορούμενους του πρώην υπουργού, κάνοντας δεκτή την πρόταση των εισαγγελέων της έδρας. Το δικαστήριο τους καταδίκασε όλους για νομιμοποίηση

²²¹ Μια από τις μεγαλύτερες υποθέσεις πολιτικής διαφθοράς των τελευταίων χρόνων.

²²² Το δικαστήριο εξέδωσε την απόφασή του έπειτα από πεντάμηνη διαδικασία με περίπου 60 συνεδριάσεις, με τους κατηγορούμενους να βρίσκονται αντιμέτωποι και τελικώς να κηρύσσονται ένοχοι για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομη δραστηριότητα κατ' επάγγελμα και κατ' εξακολούθηση, βλ. σχετ. <http://www.protothema.gr/politics/article/316985/enohos-gia-ola-ta-adikimata-o-tsohatzopoulos/>

εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα που προήλθε από την κατ' εξακολούθηση παθητική δωροδοκία του Άκη σε βάρος του Ελληνικού Δημοσίου. Η απόφαση του δικαστηρίου εκφωνήθηκε σε μία κατάμεστη δικαστική αίθουσα, με το πιο πυκνό ακροατήριο που παρακολούθησε ποτέ τη διαδικασία εδώ και πέντε μήνες. Οι εφέτες με την απόφαση τους εξέφρασαν την πεποίθησή τους για την ποινική ευθύνη, καθενός εκ των 19 κατηγορουμένων και κήρυξαν ενόχους τους 17 κατηγορούμενους, προσμετρώντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της εμπλοκής τους αλλά και της προσωπικότητάς τους. Σύμφωνα με το κατηγορητήριο που συντάχθηκε για την υπόθεση, οι κατηγορούμενοι «τέλεσαν ενεργώντας από κοινού ή και μόνοι τους το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα η οποία συνίσταται στο αδίκημα της κατ' εξακολούθηση παθητικής δωροδοκίας του πρώην υπουργού στρεφόμενης κατά του Ελληνικού Δημοσίου». Στο πολυσέλιδο παραπεμπτικό βούλευμα αναφέρεται ότι το σύνολο των κατηγορουμένων διέπραξαν τις πράξεις που τους αποδίδονται ως μέλη οργάνωσης που δημιουργήθηκε το 1998 «...ενεργώντας κατ' επάγγελμα διότι από την επανειλημμένη τέλεση της πράξης και την υποδομή που είχε διαμορφώσει προκύπτει σκοπός του για πορισμό εισοδήματος και σταθερή ροπή του προς τη διάπραξη του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα». Κατά το κατηγορητήριο που κρίνουν οι εφέτες λίγο πριν την εκφώνηση της απόφασης τους μέσω της οργάνωσης «τοποθετήθηκαν και αποκρύφθηκαν σημαντικότερου ύψους παράνομα έσοδα μέσω ενός καλοστημένου και πολύπλοκου δικτύου εγχώριων και εξωχώριων εταιριών και της χρησιμοποίησης πλήθους τραπεζικών λογαριασμών για την εξαφάνιση των ιχνών των χρημάτων μέσα από δαιδαλώδεις διαδρομές έχοντας διαμορφώσει οργανωμένη ετοιμότητα τέλεσης νομιμοποίησης εσόδων²²³ ».

12.5. Η υπόθεση του Ανδρέα Μαρτίνη

Πρόσφατα συνελήφθη ο πρώην πρόεδρος του Δ.Σ. του νοσοκομείου «Ερρίκος Ντυνάν» Ανδρέας Μαρτίνης²²⁴ μαζί με τη σύζυγό του Γεωργία, με την κατηγορία του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος²²⁵. Σύμφωνα με πληροφορίες, η

²²³ Βλ. σχετ. υποσημ. 99· <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=533588&h1=true> .

²²⁴ Βλ. σχετ. <http://www.iefimerida.gr/news/267256/synelifthi-o-andreas-martinis-kai-i-syzygos-toy-gia-xeplyma-mayroy-hrimatos> .

²²⁵ Χειροπέδες στον Ανδρέα Μαρτίνη και τη σύζυγό του για απάτη σε βάρος του «Ερρίκος Ντυνάν». Το ζεύγος Μαρτίνη συνελήφθη από αστυνομικούς της Οικονομικής Αστυνομίας, με βάση τα εντάλματα που αφορούν σε κακουργηματική απάτη σε συνδυασμό με νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τελεσθείσες κατ' επάγγελμα, κατά συναυτουργία και μη και κατ' εξακολούθηση.

έρευνα των ανακριτών διαφθοράς έχει στη διάθεσή της στοιχεία για μίζα 3,2 εκατ. μάρκων που φέρεται να εισέπραξε ο πρώην πρόεδρος από γερμανική εταιρεία που προμήθευε το νοσοκομείο με νοσοκομειακό και άλλο εξοπλισμό. Η έρευνα ξεκίνησε μετά από εντολή της προϊσταμένης της Εισαγγελίας κατά της Διαφθοράς και αφορούσε στην περιουσιακή κατάσταση του ζεύγους. Ακολουθώντας τον δρόμο του χρήματος και ανοίγοντας τραπεζικούς λογαριασμούς οι εισαγγελείς Δραγάτης και Ελευθεριάνος εκτίμησαν ότι ο κ. Μαρτίνης²²⁶ ως πρόεδρος του ΔΣ εξαπάτησε τα υπόλοιπα μέλη για να συνάψουν σύμβαση με τη γερμανική εταιρεία hospitalia το 1998 συνολικού κόστους 12 δισ. δραχμές. Η εταιρεία σύμφωνα με τις πρώτες ενδείξεις υπερκοστολόγησε τη σύμβαση με το νοσοκομείο προκειμένου το επιπλέον ποσό να δοθεί ως μίζα στον πρόεδρο του νοσοκομείου. Οι απαντήσεις που ήρθαν από ελβετικές τράπεζες έδειξαν ότι 3,2 εκατ. μάρκα φεύγουν από τραπεζικούς λογαριασμούς της hospitalia και φθάνουν σε τραπεζικό λογαριασμό στην Ελβετία που ανήκει στο ζεύγος Μαρτίνη. Από εκεί, 1,1 εκατ. Ευρώ φεύγουν και καταλήγουν στην offshore state enterprises με έδρα τη Λιβερία. Η εταιρεία αυτή ανήκει στο ζεύγος Μαρτίνη. Αυτό το ποσό δόθηκε σύμφωνα με την έρευνα για να αγοραστεί το κτίριο που βρίσκεται δίπλα στο Ερρίκος Ντινάν, το οποίο στεγάζει το τηλεοπτικό σταθμό Mega.

²²⁶ Μίζες, ξέπλυμα και offshore στο κατηγορητήριο για το ζεύγος Μαρτίνη.

II. ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΙ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ – ΟΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΕ ΣΥΝΑΛΛΑΓΕΣ ΜΕ OFFSHORE ΕΤΑΙΡΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Η διεθνοποίηση και η εν γένει παγκοσμιοποίηση των χρηματοοικονομικών συναλλαγών, η ραγδαία εξέλιξη και εξάπλωση του διεθνούς και εν γένει παγκόσμιου εμπορίου, όπως και η σταδιακή απελευθέρωση των περιορισμών και απαγορεύσεων στον τομέα της διακίνησης και μεταφοράς των κεφαλαίων και του συναλλάγματος, σχεδόν σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες, είχαν ως απόρροια τη σημαντική αύξηση των συναλλαγών μεταξύ των υπεράκτιων εταιρειών.

Ουσιαστικά, οι υπεράκτιες εταιρείες είναι εταιρικά μορφώματα²²⁷ που δημιουργήθηκαν από τον αυξημένο διεθνή ανταγωνισμό των εννόμων τάξεων ή των δικαιοδοσιών. Είναι αποτέλεσμα²²⁸ της διαρκούς διεθνούς αναζήτησης των εννόμων τάξεων προς εύρεση δικαιοδοσιών με αυξημένη εμπιστευτικότητα, μυστικότητα και ανωνυμία κατά τη διεξαγωγή των διεθνών συναλλαγών, σε συνδυασμό με ευνοϊκό φορολογικό καθεστώς. Το μόρφωμα αυτό έγινε παγκοσμίως γνωστό και χρησιμοποιείται εκτεταμένα²²⁹. Σήμερα, ο κλάδος των υπεράκτιων εταιρειών είναι κυρίαρχος στους τομείς της ναυτιλίας, της αεροπλοΐας και των ασφαλίσεων.

Τα τελευταία χρόνια η έννοια της υπεράκτιας εταιρείας, άλλοτε με λιγότερη και άλλοτε με περισσότερη έμφαση εμφανίζεται στο δημόσιο προσκήνιο²³⁰. Έχει καταδειχθεί ότι σε αρκετά από τα μεγαλύτερα σκάνδαλα²³¹ οικονομικού και πολιτικού περιεχομένου εμπλέκονται εξωχώριες εταιρείες κατά το στάδιο της μεταφοράς, της απόκρυψης και εν τέλει της «νομιμοποίησης» παράνομων κεφαλαίων. Ωστόσο, η συσχέτιση των εξωχώριων εταιρειών με το ξέπλυμα χρήματος έχει προκαλέσει σύγχυση στην κοινή γνώμη, με αποτέλεσμα πολλοί να είναι αυτοί που θεωρούν τα εταιρικά αυτά μορφώματα ως υπεύθυνα για την τέλεση διαφόρων αξιοποιήσιμων

²²⁷ Παμπούκη, Οι Υπεράκτιες (Offshore) εταιρίες στο ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ΔΕΕ 2001, 965.

²²⁸ Χριστοδούλου, Προλεγόμενα στην προβληματική των υπεράκτιων εταιριών, ΔΕΕ 2001, 568.

²²⁹ Υπολογίζεται ότι περισσότερο από 50% των κεφαλαίων που διακινούνται παγκοσμίως, διακινούνται διά μέσου τέτοιων εταιρειών, βλ. σχετ. Λιγωμένου, Εξωχώριες Εταιρίες και Φορολογικοί Παράδεισοι, Αρχείο Νομολογίας 2006, 148.

²³⁰ Μπώλος, Εξωχώριες εταιρείες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη, ΝοΒ 2013, 935.

²³¹ Siemens, Ιερά Μονή Βατοπεδίου.

πράξεων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η διαδικασία της νομιμοποίησης²³² εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

2. Προσδιορισμός εννοιών «φορολογικός παράδεισος» - «υπεράκτια εταιρεία»

Καταρχάς να διευκρινιστεί ότι ενιαίος και ακριβής ορισμός των εννοιών αυτών δεν υφίσταται. Ως φορολογικός παράδεισος²³³ θεωρείται μια χώρα με αρκετά χαμηλούς φορολογικούς συντελεστές και ελαστικό φορολογικό πλαίσιο, στοιχεία που την καθιστούν άκρως ελκυστική στους ξένους επενδυτές.

Σύμφωνα με άλλα κείμενα²³⁴ ως φορολογικός παράδεισος²³⁵ λογίζεται²³⁶ ο τόπος όπου δεν υπάρχει καμία φορολογική επιβάρυνση ούτε για τους ημεδαπούς, ούτε για τους αλλοδαπούς, ή εκεί όπου μόνο τα αλλοδαπά φυσικά και νομικά πρόσωπα απολαμβάνουν πλήρους φορολογικής απαλλαγής ή αυτά έχουν πολύ μικρή φορολογική επιβάρυνση για τα κέρδη τους που πραγματοποιούν στο εξωτερικό, ή εκεί όπου ισχύουν ειδικά φορολογικά προνόμια για ορισμένους επιχειρηματίες και συγκεκριμένες συναλλαγές.

Στην ελληνική γλώσσα, ο συχνά χρησιμοποιούμενος αγγλικός όρος “offshore company” έχει αποδοθεί με περισσότερες από μία λέξεις²³⁷, μεταξύ των οποίων είναι οι όροι «υπεράκτια», «εξωχώρια»²³⁸, «υπερόρια» ή «υπερπόντια»

²³² Picard and Pieretti, “Paolo Baffi” Centre on Central Banking and Financial Regulation, Centre Research Paper Series No. 2009-45, “Bank Secrecy, Illicit Money and Offshore Financial Centers”, 13 επ.

²³³ Hines James R., Jr, (2004), “Do tax heavens flourish?”, Michigan Ross School of Business, Working Paper Series, Working Paper No. 921, October 2004, 1.

²³⁴ Ενώ ο ΟΟΣΑ ορίζει το «φορολογικό παράδεισο» ως εκείνη τη δικαιοδοσία που παρέχει τη δυνατότητα αποφυγής καταβολής φόρων, οι οποίοι άλλως θα έπρεπε να αποδοθούν σε άλλο κράτος, επίσης είναι το κράτος που δεν διευκολύνει την παροχή και ανταλλαγή πληροφοριών και δεν θέτει ως απαραίτητη προϋπόθεση την άσκηση ουσιαστικής επιχειρηματικής δράσης των εταιρειών που βρίσκονται εγκατεστημένες στο έδαφός του. Πρόκειται για «αγορές πέρα από τη ρυθμιστική δικαιοδοσία της εθνικής οικονομίας καταγωγής», οι οποίες χαρακτηρίζονται από ελλιπή ή έστω χαλαρή φορολόγηση στα περισσότερα εισοδήματα, όποια και αν είναι η προέλευσή τους βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ2001, 1052· Σύμφωνα με τον ορισμό που δίνει ο Οργανισμός Χρηματοοικονομικής Δράσης (FATF) το 1996 ως φορολογικός παράδεισος ορίζεται «το κέντρο που εξασφαλίζει κυρίως την παροχή οικονομικών υπηρεσιών σε ιδιώτες ή επιχειρήσεις προς όφελος των μη-κατοίκων βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ2001, 1052, υποσημ. 42.

²³⁵ Άλλοι συνώνυμοι όροι, αν και όχι συχνά χρησιμοποιούμενοι, είναι οι εξής: «φορολογική άσση», «φορολογικό λιμάνι», «φορολογικό καταφύγιο», «κράτος πειρατίας».

²³⁶ Τραγάκης, Οργανωμένο Έγκλημα και Ξέπλυμα Βρώμικου Χρήματος, Money Laundering, 1998, 171.

²³⁷ Μπώλος, ΝοΒ 2013, 936 επ.

²³⁸ Ο όρος εξωχώρια αποδίδει με σαφήνεια ότι οι εταιρείες αυτές όχι μόνο είναι τύποις αλλοδαπές έναντι τρίτου forum, αλλά και οι δραστηριότητες που αναπτύσσουν είναι

εταιρεία. Στις ελληνικές αυτές μεταφράσεις έχει αποδοθεί με σαφήνεια και αρκετά εύστοχο τρόπο η εξωεδαφική διάσταση των συγκεκριμένων εταιρικών μορφωμάτων, με άλλα λόγια η εξ ορισμού διάσταση μεταξύ του τόπου ίδρυσης και του τόπου λειτουργίας τους. Προσέτι, αξίζει να σημειωθεί ότι στις δικαστικές αποφάσεις, στα νομοθετικά κείμενα, στις αιτιολογικές εκθέσεις, στις επιστημονικές μελέτες και δημοσιεύσεις έχει επικρατήσει²³⁹ η χρήση των όρων «υπεράκτια εταιρεία» ή «εξωχώρια εταιρεία».

Δε χωρεί αμφιβολία ότι ο Έλληνας φορολογικός νομοθέτης²⁴⁰ εστιάζει στο χαμηλό ή ακόμη και μηδενικό φορολογικό συντελεστή, επιβεβαιώνοντας τη διασύνδεση των εξωχώριων εταιρειών με την έννοια του φορολογικού παραδείσου. Στο σημείο τούτο, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η έννοια του φορολογικού παραδείσου επικαλύπτεται εν μέρει από την έννοια της υπεράκτιας εταιρείας²⁴¹.

Στους φορολογικούς παραδείσους δεν αναπτύσσεται η κύρια επιχειρηματική δραστηριότητα του νομικού προσώπου, αλλά χρησιμοποιείται αποκλειστικά για λόγους φοροαποφυγής, ανωνυμίας των μετόχων και της δυνατότητας που συνήθως παρέχεται ελεύθερης διαμόρφωσης του καταστατικού, χωρίς την ύπαρξη εν γένει διατάξεων *jus cogens*.

3. Ιστορική ανασκόπηση υπεράκτιων εταιρειών

Η εξελικτική πορεία των υπεράκτιων εταιρειών, οι οποίες άσκησαν και εξακολουθούν να ασκούν εντονότατη επιρροή στο παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι, χωρίζεται σε τρία αλληλένδετα στάδια, τα οποία είναι εξίσου σημαντικά στη διαμόρφωση της σημερινής εικόνας και μορφής των υπεράκτιων οικονομικών κέντρων²⁴².

εξωχώριες, δηλαδή εκτός των ορίων της δικαιοδοσίας στην οποία έχει συσταθεί η εταιρεία, βλ. σχετ. Παμπούκη, ΔΕΕ 2001, 965.

²³⁹ Παμπούκης, ΔΕΕ 2001, 965.

²⁴⁰ Στον Κώδικα Φορολογίας Εισοδήματος, ΦΕΚ/Α/151/16.9.1994, άρθρ. 31 παρ. 1 στ. στ' οριζόταν μέχρι το 2010 ως εξωχώρια εταιρεία «η εταιρεία που έχει την έδρα της σε αλλοδαπή χώρα και με βάση τη νομοθεσία της οποίας δραστηριοποιείται αποκλειστικά σε άλλες χώρες και απολαμβάνει ιδιαίτερα ευνοϊκής φορολογικής μεταχείρισης».

²⁴¹ Αν και το φορολογικό σκέλος παίζει σημαντικό ρόλο στην επιλογή της δικαιοδοσίας σύστασης, παρ' όλα αυτά δεν είναι το μόνο στοιχείο που λαμβάνεται υπόψη στη διεθνή πρακτική.

²⁴² Βλ. και Offshore Financial Centers – OFCs.

Οι πρώτες²⁴³ εξωχώριες εταιρείες δημιουργήθηκαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στις Αμερικανικές Πολιτείες του New Jersey και του Delaware. Προκειμένου να προσελκύσουν εταιρείες και κεφάλαια από άλλες Πολιτείες των ΗΠΑ θέσπισαν ευκολίες στον τρόπο σύστασης και εγκατάστασης εταιρειών στην επικράτειά τους, προβλέποντας ένα και μοναδικό φόρο εγκατάστασης.

Η δεύτερη φάση των υπερπόντιων εταιρειών ξεκινά από τη δεκαετία του 1920 και μετά· όπου πλέον το αμερικανικό μοντέλο κάνει την εμφάνισή του στην Ευρώπη. Ειδικότερα, εμφανίζεται στην Ελβετία, όπου η θέσπιση του αυστηρού ελβετικού τραπεζικού απορρήτου το 1934 λειτουργεί συμπληρωματικά στη διαδικασία προσέλκυσης παγκόσμιων κεφαλαίων, ενισχύοντάς την.

Το τελευταίο στάδιο ανάπτυξης των υπεράκτιων εταιρειών, οριοθετείται εντός των τελευταίων δεκαετιών²⁴⁴ έως και σήμερα.

Άλλοι διατείνονται ότι οι υπεράκτιες εταιρείες έχουν αγγλοσαξωνική και κυρίως βρετανική²⁴⁵ προέλευση. Ισχυρίζονται ότι επινοήθηκαν από Βρετανούς και ως εκ τούτου πολλές από αυτές τις δικαιοδοσίες είναι παλαιές βρετανικές αποικίες, καθώς επίσης ότι δημιουργήθηκαν με σκοπό να αντιμετωπισθούν οι πολιτικοί κίνδυνοι κατά τη διάρκεια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Τελικά, όμως, γνωρίζουν τεράστια ανάπτυξη παράλληλα με τη δημιουργία των πολυεθνικών επιχειρήσεων.

Στις μέρες μας απαριθμούνται²⁴⁶ περισσότερες από 70 υπερπόντιες δικαιοδοσίες ανά τον κόσμο. Γεωγραφικά θα μπορούσαν να χωριστούν σε 5 μεγάλες ομάδες:

- α] στις offshore δικαιοδοσίες της Κεντρικής Αμερικής και της Καραϊβικής²⁴⁷,
- β] στις offshore δικαιοδοσίες της Ασίας και της Ωκεανίας²⁴⁸,
- γ] στις offshore δικαιοδοσίες της Μ. Ανατολής²⁴⁹,
- δ] στις offshore δικαιοδοσίες της Αφρικής²⁵⁰, και

²⁴³ Μπώλος, ΔΕΕ 2013, 938.

²⁴⁴ Ειδικότερα από τα τέλη της δεκαετίας του 1950, όταν και δημιουργείται η Ευρωαγορά στο City του Λονδίνου.

²⁴⁵ Παμπούκης, ΔΕΕ 2001,965.

²⁴⁶ Μπώλος, ΔΕΕ 2013, 939.

²⁴⁷ Ανγκουίλα, Αντίγκουα, Γουατεμέλα, Κόστα Ρίκα, Μπαρμπαντός, Μπαχάμες, Νησιά Καϋμάν, Ουρουγουάη, Παναμάς, Πουέρτο Ρίκο.

²⁴⁸ Φιλιππίνες, Σιγκαπούρη, Μαλαισία, Χονγκ-Κογκ, Νήσοι Μάρσαλ, Ταϊλάνδη.

²⁴⁹ Λίβανος, Κουβέιτ, Μπαχρέιν, Ντουμπάι, Ομάν.

²⁵⁰ Λιβερία, Μαυρίκιος, Τζιμπουτί, Σεϋχέλλες.

ει] στις offshore δικαιοδοσίες της Ευρώπης²⁵¹ .

4. Προσδιορισμός βασικών πλεονεκτημάτων που προσφέρουν οι offshore εταιρείες

Οι υπεράκτιες εταιρείες συστήνονται κατά βάση στα κέντρα offshore ή αλλιώς στους «φορολογικούς παραδείσους»²⁵² , οι οποίοι απαιτούν ελάχιστες διατυπώσεις για τη σύσταση της εταιρείας, αλλά και έχουν θεσμοθετήσει ελάχιστες διαδικασίες ή όργανα για τον έλεγχο των εταιρειών αυτών. Το σημαντικότερο στοιχείο των εταιρειών αυτών αποτελεί το γεγονός ότι ανθούν σε τόπους που τηρείται τραπεζικό απόρρητο.

Τα κοινά βασικά δομικά στοιχεία που συναντώνται σχεδόν σε όλες τις offshore δικαιοδοσίες - υπεράκτιες εταιρείες είναι μεταξύ άλλων η ταχύτητα και η απλότητα διαδικασίας σύστασής τους, το χαμηλό κόστος σύστασης και λειτουργίας τους και η δυνατότητα διατήρησης της ανωνυμίας του μετόχου. Ισχύει επίσης απόλυτο τραπεζικό²⁵³ και εμπορικό απόρρητο. Ευρέως διαδεδομένο είναι το τρίπτυχο των παρεχόμενων από αυτές πλεονεκτημάτων: «εξοικονόμηση χρήματος – ταχύτητα – εχεμύθεια».

Οι εξωχώριες εταιρείες διασφαλίζουν εχεμύθεια και εν γένει την ανωνυμία²⁵⁴ σε σχέση με τους πραγματικούς τους δικαιούχους, ιδρύονται εύκολα μόνο με την καταβολή ενός χαμηλού τέλους ίδρυσης, παρέχουν ευλυγισία στη διοίκηση τους, όπως επίσης στη ρύθμιση των εσωτερικών σχέσεων των εταιρών. Άλλο ιδιώνυμο χαρακτηριστικό τους γνώρισμα αποτελεί η έλλειψη ελέγχου του εισρέοντος σε αυτές συναλλάγματος²⁵⁵ , η ελαστική τήρηση²⁵⁶ του κανονιστικού

²⁵¹ Ανδόρα, Γιβραλτάρ, Ελβετία, Ιρλανδία, Κύπρος, Λιχτενστάιν, Μάλτα, Μονακό, Νήσος του Μαν, Τζέρσεϊ.

²⁵² Στα αγγλικά “tax heavens”, στα γερμανικά “die Steuerparadiese”.

²⁵³ Το σημαντικότερο όλων αποτελεί το γεγονός ότι οι εταιρείες αυτές ανθούν σε τόπους, όπου το τραπεζικό απόρρητο συνιστά ακόμα την αδιάρρηκτη «προστατευτική μετώπη» των ιδιωτικών συμφερόντων και η δικαστική συνδρομή μεταξύ των διωκτικών αρχών του κράτους ίδρυσης της εταιρείας με αυτές των ομόλογων κρατών βρίσκεται μόνο στη σφαίρα του ονείρου, βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1051.

²⁵⁴ Παρέχοντας το καταπληκτικό προνόμιο της διατήρησης του πραγματικού μετόχου στη σκιά της ανωνυμίας, με την έκδοση ανώνυμων μετοχών, τηρουμένων από πληρεξούσιους δικηγόρους ή θεματοφύλακες ή με την απλή παράδοση των μετοχών στον πραγματικό δικαιούχο (του οποίου την πραγματική ταυτότητα συχνά δεν γνωρίζουν καν), αλλά και με τη δυνατότητα ίδρυσης της εταιρείας με έναν και μόνο μέτοχο (μπορεί δε η εταιρεία να έχει και μία μόνο μετοχή!), καθώς και με τη μη φορολόγηση των εισοδημάτων που αποκτώνται στο εξωτερικό, οι εταιρείες αυτές αποτελούν θέλγητρο στα μάτια κάθε εγκληματία, βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1049.

²⁵⁵ Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1052.

εποπτικού πλαισίου, όπως είναι λ.χ. η τήρηση της νομοθεσίας για το ξέπλυμα, η αρχή Know your Customer, η ανταλλαγή κρίσιμων φορολογικών στοιχείων, η έλλειψη διακρατικών συμφωνιών διοικητικής συνδρομής.

Τα ανωτέρω στοιχεία είναι μερικά μόνο από τα κίνητρα που ωθούν τους επιχειρηματίες και επενδυτές να προχωρήσουν στην ίδρυση μιας υπεράκτιας εταιρείας. Ειδικότερα, σε τέτοιου είδους εταιρείες παρέχονται πολλά νομικά, οικονομικά και φορολογικά κίνητρα με απώτερο στόχο τη συγκέντρωση κεφαλαίων στο χώρο εγκατάστασης της εταιρείας.

Οι εξωχώριες εταιρείες εξυπηρετούν²⁵⁷ σημαντικό αριθμό ιδιωτών, οι οποίοι τις προτιμούν και τις χρησιμοποιούν όχι μόνο για τη «λεύκανση» / νομιμοποίηση του βρόμικου χρήματος, αλλά και για τον αποκλεισμό της προσωπικής τους ευθύνης, την προστασία της περιουσίας τους από τη διεκδίκησή της εκ μέρους ανικανοποίητων δανειστών, για την αποφυγή απόδοσης των αναλογούντων φόρων²⁵⁸ που σχετίζονται με τη μεταβίβαση και κατοχή περιουσιακών στοιχείων. Σημαντικό, εξίσου, λόγο για την ώθηση των επενδυτών σε αυτές, αποτελεί η δυνατότητα μεταφοράς κερδών από χώρες με υψηλούς φορολογικούς συντελεστές σε δικαιοδοσίες με χαμηλή ή ανύπαρκτη φορολογία.

5. Ο ρόλος των υπεράκτιων εταιρειών στο ξέπλυμα χρήματος

Είναι γνωστό «τοίς πάσι»²⁵⁹ ότι η πιο διαδεδομένη και απτή λειτουργία των εξωχώριων εταιρειών²⁶⁰ είναι αυτή της φοροαποφυγής, εξαιτίας του ιδιαίτερου νομικού καθεστώτος που τις διέπει.

Μέσα στην πληθώρα των διαδικασιών²⁶¹ ξεπλύματος βρόμικου χρήματος προΐσταται ο ρόλος των υπερόριων εταιρειών. Όποια και αν είναι η μέθοδος - «δούρειος ίππος»- του βρόμικου χρήματος από την παρανομία στη νομιμότητα αυτή πρέπει να διασχίσει τουλάχιστον μία από τις τρεις φάσεις που περιγράφει η αναφορά της Ομάδας Χρηματοοικονομικής Δράσης.

²⁵⁶ Μπώλος, ΝοΒ 2013, 941 επ.

²⁵⁷ Μπώλος, ΝοΒ 2013, 940 επ.

²⁵⁸ Όπως είναι ο φόρος κληρονομιάς, ο φόρος μεταβίβασης ακινήτων, ο φόρος δωρεάς, ο φόρος γονικής παροχής, ο φόρος μεγάλης ακίνητης περιουσίας.

²⁵⁹ Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1049 επ.

²⁶⁰ Οι υπεράκτιες εταιρείες αντλούν την ονομασία τους από το γεγονός ότι πρόκειται για εταιρείες που «κάθε εμπορική, οικονομική ή άλλη συναλλαγή πρέπει να πραγματοποιείται έξω από το έδαφος της χώρας σύστασης της εταιρείας, ανήκουν σε αλλοδαπούς, μη κατοίκους του τόπου ίδρυσης και διευθύνονται από κατοίκους χώρας άλλης από τον τόπο σύστασης της εταιρείας, βλ. σχετ. Ζέρβα, ΠοινΔικ 2001, 1049.

²⁶¹ Ζέρβα, ΠοινΔικ2001, 1051-1052· βλ. σχετ. και υποσημ. 24.

Οι εξωχώριες εταιρείες²⁶² διαδραματίζουν ουσιαστικό ρόλο τόσο στην πρώτη φάση του ξεπλύματος, με τη χρήση των κεφαλαίων για σύσταση εταιρείας όσο και στην τρίτη φάση της ενσωμάτωσης, με την αγορά ακινήτων και την «επένδυση» στα ανά την υφήλιο Χρηματιστήρια.

Στην πρώτη φάση²⁶³, αυτή της «τοποθέτησης», ο ρόλος των εταιρειών offshore είναι περιορισμένος. Έχει παρατηρηθεί μία ενδιαφέρουσα τεχνική, όπου κάποιος είναι ιδιοκτήτης, απευθείας ο ίδιος ή μέσω αντιπροσώπου, μιας εταιρείας «βιτρίνας», με απόλυτα νόμιμα αντικείμενο (λ.χ. εστιατόριο, φούρνος, κατάστημα πώλησης ενδυμάτων κλπ.) και καταθέτει στο λογαριασμό τα νόμιμα κέρδη μαζί με το παράνομο χρήμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι μεγάλο τμήμα του προϊόντος του οργανωμένου εγκλήματος (κυρίως ότι σχετίζεται με τη μεγάλη οικονομική εγκληματικότητα) δεν αποκτάται σε «ρευστή μορφή» και ως εκ τούτου ανακυκλώνεται και ξεπλένεται χωρίς να περάσει από τη φάση της τοποθέτησης. Για παράδειγμα οι υπεξαιρούμενες κοινοτικές επιχορηγήσεις από τις μαφιόζικες οργανώσεις κατατίθενται απευθείας με επιταγή ή δι' εμπάσματος στον λογαριασμό εταιρείας offshore αγνώστου ιδιοκτήτη. Ενίοτε, λοιπόν, η πρώτη φάση παρακάμπτεται, οι εταιρείες όμως παραμένουν πάντοτε ιδιαίτερης χρησιμότητας.

Στη δεύτερη φάση του «στοιβάγματος», όπου σημασία έχει η μεγάλη κινητικότητα του χρήματος για να χαθεί ο σύνδεσμός του με την πηγή και τις ρίζες του, έχει παρατηρηθεί το εξής φαινόμενο: εκεί που τα κεφάλαια έχουν κατατεθεί σε μικρά ποσά σε τραπεζικούς λογαριασμούς, που μεμονωμένα δεν κινούν ανησυχία λόγω χαμηλού μεγέθους, συνολικά όμως θα αποτελούσαν αντικείμενο αναφοράς από τις Τράπεζες, βρίσκει τη θέση της η υπεράκτια εταιρεία, οι μετοχές της οποίας αγοράζονται με τα χρήματα αυτά, και η οποία με τη σειρά της αναλώνεται σε επενδύσεις στο έδαφος που θέλει να εισάγει το ανακυκλωμένο χρήμα. Εν συνεχεία πωλεί και πάλι σε άλλο αγοραστή, αγοράζει εκ νέου, με άμεση συνέπεια η οσμή του χρήματος να εξαφανίζεται και χάνεται.

Στην τρίτη και τελευταία φάση, όπου το βρόμικο χρήμα μεταλλάσσεται σε καθαρό και επιχρίεται με τη σκόνη της νομιμότητας, οι υπεράκτιες εταιρείες χρησιμεύουν για να προσδώσουν στο βρόμικο χρήμα την ταυτότητα προϊόντος ή κέρδους από μία καθ' όλα νόμιμη συναλλαγή, λ.χ. πώληση ακινήτου ιδιοκτησίας της offshore.

²⁶² Ζέρβα, ΠοινΔικ2001, 1051.

²⁶³ Ζέρβα, ΠοινΔικ2001, 1052.

6. Οι υποχρεώσεις των Πιστωτικών Ιδρυμάτων κατά τη διενέργεια συναλλαγών με offshore εταιρείες

Βάσει του κανονιστικού²⁶⁴ πλαισίου λειτουργίας των ελληνικών Τραπεζών, σχετικά με την αποφυγή ξεπλύματος χρήματος, τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να τηρούν και εφαρμόζουν ειδικά συστήματα και διαδικασίες. Με τον έλεγχο της υιοθέτησης και ορθής εφαρμογής του εν γένει κανονιστικού πλαισίου είναι επιφορτισμένη η Τράπεζα της Ελλάδος. Μεταξύ των μέτρων αυτών συγκαταλέγονται²⁶⁵ τα εξής: υποχρεωτικός εντοπισμός των πραγματικών δικαιούχων των offshore εταιρειών, διαμόρφωση και επιμελής εξέταση του συναλλακτικού και οικονομικού προφίλ των συναλλασσόμενων (νομικών και φυσικών προσώπων) το οποίο σημαίνει π.χ. ποιές είναι οι πηγές των εισοδημάτων, ποιά η αναμενόμενη κίνηση των λογαριασμών, συχνότητα χρήσης επιταγών, όγκος συναλλαγών, είδη συναλλαγών κλπ.

Σε καθημερινή βάση, όλες οι Τράπεζες υποχρεούνται να ελέγχουν το σύνολο των συναλλαγών τους και να εντοπίζουν πιθανές περιπτώσεις που υποδεικνύουν ξέπλυμα χρήματος, γεγονός που σημαίνει ότι όλες οι ημερήσιες συναλλαγές τοποθετούνται σε ένα σύστημα και επεξεργάζονται έναντι συγκεκριμένων παραμέτρων – σεναρίων²⁶⁶ που έχουν διαμορφώσει τα πιστωτικά ιδρύματα .

Στην υποθετική περίπτωση της σωστής εφαρμογής των εν λόγω διαδικασιών εκ μέρους όλων των Τραπεζών, τότε είναι δυνατή η άντληση στοιχείων από το σύνολο των Τραπεζών και η συγκέντρωσή τους σε ένα «κουβά» του Υπουργείου Οικονομικών με δυνατότητα περαιτέρω διασταύρωσης αυτών με τα στοιχεία που δηλώνονται στην Δ.Ο.Υ. Στενή συνεργασία λοιπόν με το Τραπεζικό σύστημα και τα αποτελέσματα θα είναι άμεσα. Είναι ένας ευρηματικός τρόπος διασταύρωσης στοιχείων, ο οποίος θα χρησιμοποιεί τις υφιστάμενες υποδομές των ελληνικών Τραπεζών.

Πέραν της επιπλέον φορολόγησης²⁶⁷ των offshore εταιρειών, σημαντικό είναι και το θέμα της αντιμετώπισης των χρηματικών ποσών που διακινούνται χωρίς

²⁶⁴ ΕΤΠΘ 281/17.3.2009, 18, παρ. 5.15.4.

²⁶⁵ <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/18495>.

²⁶⁶ Διασταυρώνονται με σταθερά και δυναμικά στοιχεία, όπως είναι λ.χ. η διαμορφωμένη εικόνα του συνολικού χαρτοφυλακίου του πελάτη.

²⁶⁷ Αντί φορολόγησης στις συναλλαγές με τις offshore εταιρείες, προτείνεται υψηλότατο τέλος σε τραπεζικές μεταφορές ποσών από και προς offshore τράπεζες, βλ. σχετ. <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/18495>.

αιτιολογία μέσω τραπεζών και κατατίθεντο²⁶⁸ : α) σε προσωπικούς λογαριασμούς φυσικών προσώπων και β) σε λογαριασμούς νομικών προσώπων²⁶⁹, τα οποία όμως ποσά, εν συνεχεία, μεταφέρονται σε άλλους λογαριασμούς ή πραγματοποιείται ανάληψη των μετρητών αυτών ή κατατίθεντο σε λογαριασμούς διαχείρισης και επενδύονται σε χρηματοοικονομικά προϊόντα.

²⁶⁸ Χωρίς να αποδεικνύεται η προέλευσή τους.

²⁶⁹ Με την αιτιολογία της συμμετοχής στην αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου.

III. ΔΙΚΑΙΟΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ - ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΑΜΕΡΙΚΗ, ΗΝΩΜΕΝΕΣ ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΛΒΕΤΙΑ

1. Εισαγωγικές παρατηρήσεις

Οι τρόποι αντιμετώπισης της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες παρουσιάζουν ουσιώδεις διαφορές και αποκλίσεις από χώρα σε χώρα. Ενώ, η πλειονότητα²⁷⁰ των χωρών καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες αποτροπής του φαινομένου, αντίθετα άλλες κωλυσιεργούν να λάβουν σχετικά μέτρα ή ακόμα περισσότερο ενθαρρύνουν την ανάπτυξη του φαινομένου²⁷¹.

2. Λατινική Αμερική

Εν γένει, η Λατινική Αμερική από ιστορικής, κοινωνικής, πολιτειακής και πολιτιστικής άποψης, ακόμα και οικονομικής, χαρακτηρίζεται ως μία "ενότητα" και ταυτόχρονα ως μια "πολυμορφία". Ο διπλός αυτός χαρακτηρισμός απεικονίζει ένα πολιτειακό "υποσύστημα" που αντιμετωπίζει σχεδόν ίδια προβλήματα με κοινά τόσο πολιτιστικά όσο και οικονομικά χαρακτηριστικά. Οι χώρες της Λατινικής Αμερικής φέρονται να είναι ενσωματωμένες "παρά θέληση" στην, κυριαρχούμενη από τις ανεπτυγμένες βιομηχανικά χώρες, παγκόσμια οικονομία, δίδοντας την εικόνα μιας "περιφέρειας" σε σχέση "εξάρτησης" από μητροπολιτικά κέντρα²⁷².

Σημειώνεται ότι οι χώρες της Λατινικής Αμερικής συγκροτούν με διμερείς ή πολυμερείς συνθήκες διάφορες ομάδες χωρών ή ζώνες χωρών, γεγονός που αντικατοπτρίζει από μόνο του τα ιδιαίτερα προβλήματα της περιοχής. Συνεπώς, μια

²⁷⁰ Μέσα σε αυτές εμπίπτουν μεταξύ άλλων οι χώρες της Ευρωζώνης.

²⁷¹ Ενδεικτικά αναφέρονται οι Σεϋχέλλες που προέτρεπαν του εγκληματίες να επενδύσουν τα παρανόμως κτηθέντα έσοδά τους εκεί με αντάλλαγμα την υπόσχεση ασυλίας από την άσκηση ποινικής δίωξης, βλ. σχετ. *Unger, B. and Rawlings, G.* (2008) 'Competing for criminal money', *Global Business and Economics Review*, Vol. 10, No. 3, pp.331–352.

²⁷² Ένας σημαντικός οικονομικός όρος που κυριαρχεί στο χώρο της Λατινικής Αμερικής, τις τελευταίες δεκαετίες, είναι αυτός της συνδεδεμένης ανάπτυξης που οφείλεται όμως σε ιστορικές καταβολές από τους πρώτους κατακτητές. Στις δεκαετίες του '60 και '70 κυριαρχούσε ο όρος "εκσυγχρονισμός" μέσω όμως ενός πολύ "γραφειοκρατικού αυταρχισμού" με συνέπεια η επόμενη δεκαετία του '80 να χαρακτηριστεί ως η "χαμένη δεκαετία" όπου οι περισσότερες χώρες της Λατινικής Αμερικής είχαν περιέλθει σε μια κατάσταση στασιμότητας και υπερχρέωσης. Στο τέλος της δεκαετίας εκείνης, όπου επανήλθαν οι δημοκρατικοί θεσμοί στην περιοχή, ξεκίνησε η λεγόμενη κατά τους διάφορους αναλυτές ως "περίοδος δημοκρατικοποίησης".

γενική εξέταση του όλου χώρου, αγνοώντας τις επιμέρους ιδιαιτερότητες καθιστά πολύ δύσκολη την κατανόηση των διαφόρων εξελίξεων που έχουν συμβεί ή που συμβαίνουν στην εν λόγω περιοχή.

Με γνώμονα τις ιδιαιτερότητες αυτές και τα ποικίλα χαρακτηριστικά των χωρών της, θα δοθεί βαρύτητα στην εξέταση του φαινομένου της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες σε δύο χώρες της Νοτίου Αμερικής, ήτοι την Αργεντινή και τη Βραζιλία.

2.1. Αργεντινή

Ο Νόμος “Law 25,246” που θεσμοθετήθηκε το 2000, αποτελεί το πρώτο νομικό κείμενο που ρυθμίζει εν γένει το ξέπλυμα χρήματος στον Ποινικό Κώδικα της Αργεντινής. Το συγκεκριμένο νομοθέτημα τροποποιήθηκε αρκετές φορές, με σπουδαιότερη αυτή του 2011 από το Νόμο “Law 26,683”, ο οποίος πέρα από τις αλλαγές που επέφερε στο κεφάλαιο για το ξέπλυμα, συμπεριέλαβε, επίσης, ένα κεφάλαιο στον Ποινικό Κώδικα της Αργεντινής με τίτλο²⁷³ «Εγκλήματα κατά της οικονομικής και χρηματοπιστωτικής τάξης», όπου η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες συγκαταλέγεται μεταξύ άλλων οικονομικών εγκλημάτων.

Αναφορικά με το ξέπλυμα βρόμικου χρήματος, το τμήμα 303 του Ποινικού Κώδικα της Αργεντινής ορίζει²⁷⁴ ότι το αδίκημα του ξεπλύματος διαπράττεται όταν ένα άτομο μετατρέπει, μεταφέρει, διαχειρίζεται, πωλεί, παρεμποδίζει, μεταμφιέζει ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο εισάγει μέσα στην αγορά περιουσιακά στοιχεία που έχουν αποκτηθεί από μία παράνομη εγκληματική πράξη, ούτως ώστε να αποκτήσουν την επιθυμητή επίφαση νομιμότητας.

Ο Ποινικός Κώδικας της Αργεντινής (Argentine Criminal Code / ACC) είναι ο «εθνικός» νόμος της που τυγχάνει εφαρμογής σε όλη την επικράτεια της. Το τμήμα 303 αυτού εφαρμόζεται μόνο στα αδικήματα που τελούνται από φυσικά πρόσωπα. Ωστόσο, το τμήμα 304 αναφέρει ότι όταν τα εγκλήματα τελούνται εκ μέρους, με τη

²⁷³ “Crimes against the Economic and Financial Order”.

²⁷⁴ “The offence of money laundering shall be committed when a person converts, transfers, administrates, sells, encumbers, disguises or in any other way introduces into the market assets which proceed from a criminally illicit act, with the possible consequence that the origin of said original or any subsequent assets acquires the appearance of legal origin”.

μεσολάβηση, ή προς όφελος νομικών προσώπων, τότε η οντότητα υπόκειται σε εναλλακτική ή από κοινού εφαρμογή των ακόλουθων κυρώσεων:

- Πρόστιμο που υπολογίζεται 2 έως 10 φορές επί της αξίας των παρανόμως κτηθέντων περιουσιακών στοιχείων.
- Συνολική ή μερική αναστολή των δραστηριοτήτων της που δεν μπορεί να υπερβαίνει τα 10 έτη.
- Αναστολή των συμμετεχόντων στις διαδικασίες υποβολής προσφορών για δημόσια έργα ή υπηρεσίες ή οποιαδήποτε άλλη δραστηριότητα που σχετίζεται με το εθνικό κράτος, για χρονικό διάστημα που δε δύναται να υπερβαίνει τα 10 έτη.
- Παύση λειτουργίας του νομικού προσώπου, όταν έχει δημιουργηθεί αποκλειστικά για τη διάπραξη εγκλημάτων, ή όταν η τέλεση τέτοιων αδικημάτων αποτελεί το κύριο αντικείμενο της εταιρείας.
- Απώλεια ή αναστολή οποιωνδήποτε κρατικών παροχών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το τμήμα 304 του Ποινικού Κώδικα της Αργεντινής, οι δικαστές, όταν επιβάλλουν τις κυρώσεις²⁷⁵ αυτές, θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την έλλειψη συμμόρφωσης προς τους εσωτερικούς κανόνες και τις διαδικασίες, την έκταση των προκληθεισών ζημιών, το ποσό των παρανόμως κτηθέντων χρημάτων, τη φύση και την οικονομική ευρωστία του νομικού προσώπου.

Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα της Αργεντινής, οποιαδήποτε ποινικά παράνομη πράξη μπορεί να θεωρηθεί ως γενεσιουργό του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος αδίκημα. Προσέτι, οι παραβιάσεις των φορολογικών νόμων ή συναλλάγματος μπορεί να στοιχειοθετούν σε συγκεκριμένες περιπτώσεις ποινικά αδικήματα, όπως επίσης μπορούν να αποτελέσουν κύρια, ως προς το ξέπλυμα χρήματος, αδικήματα.

Οι κυρώσεις για την τέλεση του εγκλήματος της νομιμοποίησης εσόδων είναι μεταξύ άλλων:

- όταν τα περιουσιακά στοιχεία αποτιμώνται σε τουλάχιστον 300.000 πέσος Αργεντινής, επιβάλλεται ποινή φυλάκισης 3 έως 10 χρόνια και πρόστιμο ύψους 2 έως 10 φορές την αξία των παρανόμως κτηθέντων περιουσιακών στοιχείων.

²⁷⁵<http://corporate.moneygram.com/compliance/latin-american-and-caribbean-agents->

- οι κλίμακες των κυρώσεων που αναφέρονται ως άνω αυξάνονται κατά το ένα τρίτο του μέγιστου ποσού και κατά το ήμισυ του ελάχιστου ποσού της, υπό προϋποθέσεις όπως αναλυτικά περιγράφονται στην σχετική διάταξη.
- όταν τα περιουσιακά στοιχεία αποτιμώνται σε λιγότερα από 300.000 πέσος Αργεντινής, τότε η κλίμακα της ποινής φυλάκισης κυμαίνεται από 6 μήνες έως 3 χρόνια.

Το τμήμα 62 υποτομήμα 2 του Ποινικού Κώδικα της Αργεντινής αναφέρεται στους χρόνους παραγραφής των αδικημάτων. Ειδικότερα, ορίζεται ότι για τα εγκλήματα τα οποία τιμωρούνται με ποινή φυλάκισης, ο χρόνος παραγραφής αυτών δεν μπορεί να ξεπερνά το μέγιστο χρόνο της επιβληθείσας ποινής, υπό την προϋπόθεση ότι δεν μπορεί να υπερβεί τα 12 έτη, ούτε να είναι μικρότερος από 2 χρόνια. Ως εκ τούτου, το όριο της παραγραφής για το αδίκημα του ξεπλύματος χρήματος εξαρτάται από το ειδικότερο αδίκημα που φέρεται να διέπραξε ο κατηγορούμενος.

Τέλος, ο νόμος ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος θέτει τρία είδη αθέτησης των θεσπιζόμενων με αυτόν καθηκόντων, τα οποία είναι α] η παράλειψη αναφοράς μια ύποπτης δραστηριότητας, β] η αθέτηση μιας τυπικής υποχρέωσης που επιβάλλει ο περί ξεπλύματος νόμος, και γ] η αθέτηση της υποχρέωσης εμπιστευτικότητας.

2.2. Βραζιλία

Οι κύριες κυβερνητικές και ρυθμιστικές πολιτικές που διέπουν τον τραπεζικό τομέα στη Βραζιλία περιλαμβάνουν τη χρήση νομικών μέτρων όπως διατάγματα, νόμους, αποφάσεις κτλ, όπως έχουν εκδοθεί από την Κυβέρνηση ή το Εθνικό Νομισματικό Συμβούλιο ²⁷⁶ ανάλογα με την εξεταζόμενη κάθε φορά περίπτωση. Το Εθνικό Νομισματικό Συμβούλιο είναι υπεύθυνο για τη διαμόρφωση της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής με σκοπό τη νομισματική σταθερότητα για να προαχθεί η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της χώρας, για να κατανεμηθούν και να διανεμηθούν οι πόροι και για να σταθεροποιηθεί η οικονομία.

Εν γένει το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Βραζιλίας ρυθμίζεται από το Νόμο “LawNo. 4595/64” που περιγράφει το ρόλο του χρηματοπιστωτικού

²⁷⁶ National Monetary Council (CMN).

συστήματος, το εύρος των εξουσιών της Κεντρικής Τράπεζας της Βραζιλίας, καθώς και τον τρόπο που ρυθμίζονται και λειτουργούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Επίσης, δημιουργήθηκε το Εθνικό Νομισματικό Συμβούλιο το οποίο είναι αρμόδιο για τη διαμόρφωση της πιστωτικής και νομισματικής πολιτικής. Πέρα από τον ως άνω νόμο, ένας σημαντικός αριθμός κανόνων θεσμοθετείται από το Εθνικό Νομισματικό Συμβούλιο και ισχύει για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Η Κεντρική Τράπεζα της Βραζιλίας (CBB) είναι η βασική αρχή που είναι αρμόδια για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Βραζιλίας είναι, επίσης, υπεύθυνη για την εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων όταν αυτά ενεργούν εντός των κεφαλαιαγορών της Βραζιλίας. Διαθέτοντας ένα ευρύ φάσμα λειτουργιών, το Εθνικό Νομισματικό Συμβούλιο είναι η Αρχή που είναι επιφορτισμένη με την έκδοση κανόνων και ρυθμίσεων, καθορίζει τις πολιτικές και δίδει τις κατευθυντήριες γραμμές για την επιτυχή λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Βραζιλίας.

Ειδικότερα, όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος²⁷⁷, αποτελεί αυτοτελές έγκλημα από τη θέσπιση του νόμου “Law 9613” το 1998²⁷⁸. Αξίζει να επισημανθεί ότι για το έγκλημα αυτό δε δύναται να ασκηθεί ποινική δίωξη, παρά μόνο εάν τα περιουσιακά στοιχεία τα οποία «ξεπλένονται» αποτελούν προϊόν ναρκωτικών, λαθρεμπορίου όπλων, τρομοκρατίας, ή ενός από τα λοιπά βασικά του ξεπλύματος αδικήματα²⁷⁹ σύμφωνα με το εκεί ισχύον νομοθετικό καθεστώς.

3. Ηνωμένες Πολιτείες

Οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής διαθέτουν μια ολοκληρωμένη σειρά από νομοθετήματα και κανονισμούς κατά της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες τόσο σε ομοσπονδιακό, όσο και σε κρατικό επίπεδο.

Ο ακρογωνιαίος λίθος του ομοσπονδιακού πλαισίου ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος είναι ο νόμος “Bank Secrecy Act” (BSA)²⁸⁰. Θεσπίστηκε το έτος 1970 και ήταν ο πρώτος ομοσπονδιακός νόμος που απαιτούσε από τα χρηματοπιστωτικά

²⁷⁷ <http://www.iflr.com/Article/3053332/Brazilian-anti-money-laundering-law-revamped.html>.

²⁷⁸ Πριν τη θέσπιση του νόμου αυτού το ξέπλυμα αποτελούσε στοιχείο του βασικού εγκλήματος.

²⁷⁹ Σε αυτά περιλαμβάνονται η εκβίαση/υπέρογκη χρηματική απαίτηση μέσω απαγωγής, εγκλήματα ενάντια στη δημόσια διοίκηση και στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, και εγκλήματα που διαπράττονται από εγκληματικές οργανώσεις.

²⁸⁰ BSA, 31 USC section 5311 etseq.

ιδρύματα να παρέχουν τη συνδρομή τους στις κυβερνητικές υπηρεσίες για τον εντοπισμό και την πρόληψη του ξέπλυματος χρήματος. Ο νόμος “BSA” επιβάλλει την τήρηση υποχρέωσης αναφοράς ύποπτων δραστηριοτήτων και τήρησης αρχείων όσον αφορά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και πρόσωπα, και επιβάλλει αστικές και ποινικές κυρώσεις για τις παραβιάσεις του νόμου αυτού.

Ο νόμος “Money Laundering Control Act of 1986” (MLCA)²⁸¹ ποινικοποιεί το ξέπλυμα χρήματος σε ομοσπονδιακό επίπεδο. Το συγκεκριμένο νομοθέτημα απαγορεύει τη γνώση και την εκ προθέσεως μεταφορά ή τη μεταφορά των εσόδων από ειδικά καθορισμένες παράνομες δραστηριότητες²⁸² (SUAs), όπως επίσης απαγορεύει τις συναλλαγές που αφορούν περιουσιακά στοιχεία που προέρχονται από τις ειδικά καθορισμένες παράνομες δραστηριότητες. Τροποποίησε, επίσης, το νόμο “Bank Secrecy Act” εισάγοντας αστικές και ποινικές ευθύνες για τις παραβάσεις του τελευταίου.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990, θεσπίστηκε μία σειρά από νόμους ενάντια στο ξέπλυμα χρήματος, οι οποίοι αύξησαν την ένταση των επιβαλλόμενων κυρώσεων για τις παραβάσεις αναφορών του νόμου BSA.

Η σημαντικότερη, και σχετικά πρόσφατη, νομοθετική ρύθμιση στο πλαίσιο της καταπολέμησης του ξέπλυματος χρήματος είναι η “USA PATRIOT Act” (Patriot Act), που ψηφίστηκε σε νόμο αμέσως μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11ης Σεπτεμβρίου 2001. Η Patriot Act είχε ως στόχο να ενισχύσει τους νόμους BSA και MLCA, προκειμένου να παράσχει στην κυβέρνηση τη δυνατότητα να προλαμβάνει, να εντοπίζει και να διώκει το διεθνές ξέπλυμα χρήματος και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

Στις ΗΠΑ τόσο τα φυσικά, όσο και τα νομικά πρόσωπα μπορούν να διωχθούν για ξέπλυμα χρήματος. Μεταξύ των ποινικών κυρώσεων που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης των ομοσπονδιακών νόμων για το ξέπλυμα χρήματος περιλαμβάνονται πρόστιμα, όπως επίσης και ποινή φυλάκισης. Τα πρόστιμα επιβάλλονται συνήθως στις εταιρείες για την παραβίαση των ποινικών νόμων περί ξέπλυματος χρήματος, ενώ τα φυσικά πρόσωπα συνήθως τιμωρούνται με πρόστιμα και με φυλάκιση.

²⁸¹ MLCA, 18 USC sections 1956-1957.

²⁸² Specified Unlawful Activities (SUAs).

Ο ομοσπονδιακός νόμος ποινικοποιεί²⁸³ τέσσερις τύπους δραστηριοτήτων ξεπλύματος παράνομου χρήματος, ήτοι το απλό ξέπλυμα χρήματος, το διεθνές ξέπλυμα χρήματος, που περιλαμβάνει τη μεταφορά των εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες εντός ή εκτός των Ηνωμένων Πολιτειών, τη νομιμοποίηση εσόδων που σχετίζεται με μια μυστική υπόθεση και τέλος το εν γνώσει ξόδεμα περισσότερων από \$ 10.000 έσοδα από εγκληματικές δραστηριότητες.

Ο ομοσπονδιακός νόμος περί ξεπλύματος χρήματος περιέχει εκτενή κατάλογο των βασικών αδικημάτων. Καταγράφονται σχεδόν 250 γενεσιουργά αδικήματα του ξεπλύματος χρήματος, συμπεριλαμβανομένων των ομοσπονδιακών, κρατικών και ξένων εγκλημάτων. Ο κατάλογος των πολιτειακών και ομοσπονδιακών βασικών αδικημάτων είναι παρόμοιος - δολοφονίες, απαγωγές, δωροδοκίες, διακίνηση ναρκωτικών, εμπρησμοί, ληστείες, και ούτω καθεξής. Ορισμένα ξένα εγκλήματα μπορεί να είναι γενεσιουργά αδικήματα, εφόσον υπάρχει επαρκής αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της συμπεριφοράς και των Ηνωμένων Πολιτειών. Ο κατάλογος των ομοσπονδιακών βασικών αδικημάτων είναι αρκετά εκτεταμένος αλλά δεν περιλαμβάνει μέχρι σήμερα τη φοροδιαφυγή²⁸⁴.

Στις Ηνωμένες Πολιτείες, η διακριτική ευχέρεια των εισαγγελέων είναι υψίστης σημασίας. Οι ποινικές κυρώσεις καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος περιλαμβάνουν:

- οποιαδήποτε παραβίαση του βασικού εγκλήματος του ξεπλύματος χρήματος και του διεθνούς ξεπλύματος χρήματος επιφέρει μέγιστη ποινή φυλάκισης 20 ετών.

- η πραγματική ποινή του κατηγορουμένου καθορίζεται από τον προεδρεύοντα δικαστή χρησιμοποιώντας τα κριτήρια αξιολόγησης που προβλέπονται από την επιτροπή “United States Sentencing Commission’s Sentencing Guidelines (USSG)” που λαμβάνει υπόψη τη σοβαρότητα του εγκλήματος, το ύψος των εσόδων που «εμπλέκονται», τα εμπλεκόμενα αδικήματα, καθώς και μια σειρά άλλων σχετικών παραγόντων.

Επιπλέον, οι παραβάσεις του βασικού εγκλήματος του ξεπλύματος χρήματος και των διατάξεων που ρυθμίζουν το διεθνές ξέπλυμα χρήματος,

²⁸³ 18 USC, τμήματα 1956-1.957.

²⁸⁴ Μέχρι σήμερα δεν έχει θεσπιστεί νόμος που να προβλέπει ως γενεσιουργό του ξεπλύματος αδικήμα τη φοροδιαφυγή.

τιμωρούνται²⁸⁵ με πρόστιμο που δεν υπερβαίνει τη μέγιστη τιμή των US \$ 500.000ή δύο φορές την αξία των περιουσιακών στοιχείων που απαρτίζουν το αδίκημα.

Το έγκλημα του ξεπλύματος χρήματος παραγράφεται²⁸⁶ μετά το πέρας 5 ετών σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις.

4. Ελβετία

Ιστορικά, τα ελβετικά²⁸⁷ πιστωτικά ιδρύματα αναγνωρίζονται ως διευκολυντές της διαδικασίας μετακίνησης και εναπόθεσης σε αυτά κεφαλαίων από άλλες χώρες. Τον Ιανουάριο του 1998, η Ελβετία υιοθέτησε πολύ αυστηρά νέα μέτρα²⁸⁸ ενάντια στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος. Τραπεζίτες και άλλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα οφείλουν τώρα να αναφέρουν ύποπτες συναλλαγές στις ελβετικές τραπεζικές αρχές και να εμποδίζουν την εισροή χρημάτων προερχόμενων από τέτοιου είδους συναλλαγές.

Οι ελβετικοί μηχανισμοί καταπολέμησης του ξεπλύματος βρόμικου χρήματος, που καθιερώθηκαν με το Σύμφωνο Δέουσας Επιμέλειας²⁸⁹ το έτος 1977 έχουν από τότε διευρυνθεί και επεκταθεί δεδομένου ότι σήμερα περιέχονται σχετικές διατάξεις μεταξύ άλλων²⁹⁰ νομοθετημάτων, στον Ελβετικό Ποινικό Κώδικα²⁹¹ και στον Ομοσπονδιακό Νόμο καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος και χρηματοδότησης της τρομοκρατίας στο χρηματοπιστωτικό τομέα²⁹². Ειδικότερα, μεταξύ των σχετικών νόμων καταπολέμησης του ξεπλύματος χρήματος

²⁸⁵ Τμήμα 18 USC 1956 (α) (1) - (2).

²⁸⁶ The statute of limitations for money laundering prosecutions under 18 USC sections 1956 and 1957 is five years.

²⁸⁷ Ιδιαίτερο οικονομικό και νομικό ενδιαφέρον αποκτούν και οι περιπτώσεις ελληνικών κεφαλαίων σε Τράπεζες της Ελβετίας που προέρχονται από παρελθούσες εγκληματικές δραστηριότητες («βρώμικο χρήμα» από ναρκωτικά, όπλα, πορνεία, μίζες κ.λπ.), βλ. σχετ. *Μπώλος/Arnold*, Το ζήτημα των ελληνικών καταθέσεων στην Ελβετία. Το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο, η διασυννοριακή ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών και η φορολόγηση των ελληνικών καταθέσεων σε Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας, ΔΕΕ 2012, 300 επ.

²⁸⁸ Federal Act on the prevention of money laundering in the financial sector (Money Laundering Act, MLA).

²⁸⁹ Agreement on Due Diligence (CDB) in 1977.

²⁹⁰ Swiss Bankers Association (SBA) που περιέχει τις κατευθυντήριες γραμμές αυτορρύθμισης και εν γένει αναθεωρείται και ανανεώνεται κάθε πέντε χρόνια. Από το 1977 έχει θέσει τις υποχρεώσεις των τραπεζών σχετικά με την ταυτοποίηση των πελατών και των πραγματικών δικαιούχων νομικών προσώπων.

²⁹¹ Swiss Penal Code (Art. 350bis and 305ter StGB).

²⁹² The Federal Act on Combating Money Laundering and Terrorist Financing in the Financial Sector (AMLA).

συγκαταλέγονται ο ελβετικός ποινικός κώδικας²⁹³, ο νόμος ενάντια στην καταπολέμηση του ξεπλύματος χρήματος²⁹⁴, και οι πράξεις - νόμοι της αρχής εποπτείας της ελβετικής χρηματοπιστωτικής αγοράς²⁹⁵.

Ο Ελβετός Νομοθέτης ανταποκρινόμενος στη διεθνή απαίτηση και προς ικανοποίηση της αδήριτης ανάγκης ύπαρξης μεγαλύτερης διαφάνειας, καθώς και ύπαρξης αυστηρότερων μέτρων και κανονισμών όσον αφορά το ξέπλυμα χρήματος, προβαίνει συνεχώς στην αναθεώρηση της σχετικής νομοθεσίας. Η τελευταία αναθεώρηση, η οποία υιοθετήθηκε το Δεκέμβριο του 2014, συνιστά το νέο νομοθέτημα εκτέλεσης²⁹⁶ των συστάσεων της FATF, που τροποποιεί οκτώ διαφορετικούς νόμους που αφορούν διάφορα θέματα. Ως μια από τις πιο σπουδαίες και αμφιλεγόμενες τροποποιήσεις, ο εκτελεστικός νόμος²⁹⁷ εισάγει δύο κύρια αδικήματα νομιμοποίησης εσόδων, ήτοι την άμεση και έμμεση φορολογία.

Εν γένει, υποστηρίζεται ότι η Ελβετία παρέχει εκτεταμένα εργαλεία καταπολέμησης του ξεπλύματος στα οποία περιλαμβάνονται κανονιστικά μέτρα πρόληψης στο πλαίσιο του διοικητικού δικαίου, κατασταλτικά μέτρα στο πλαίσιο του ποινικού δικαίου, μέτρα διεθνούς συνεργασίας και ρυθμίσεις ενδοτικού δικαίου, όπως ο Σύνδεσμος Ελβετών Τραπεζιτών «Συμφωνία/ κώδικας δεοντολογίας²⁹⁸ ελβετικών τραπεζών σε σχέση με τη δέουσα επιμέλεια, και σχετικές με το ξέπλυμα ρυθμίσεις των ποικίλων αυτορυθμιζόμενων²⁹⁹ οργανισμών.

Το 1998 η Ελβετία θέσπισε νόμο πλαίσιο ενάντια στο ξέπλυμα «the Federal Act of 1997 on Combating Money Laundering and Terrorist Financing in the Financial Sector (AMLA)». Επίσης, η Ελβετία είναι μέλος της Ομάδος Χρηματοοικονομικής Δράσης από τη δημιουργία της τελευταίας το 1989³⁰⁰.

²⁹³ Swiss Penal Code (PC) Articles 306 ter (criminal organization), 305 bis (money laundering) and 305 ter (lack of vigilance in financial operation and the right of communication). The PC sanctions any offence committed within the context of organized crime (money laundering, corruption, fraud, drug trafficking, etc.).

²⁹⁴ The AMLA (Anti-Money Laundering Act) regulate the measure to combat money laundering and terrorist finance within the meaning of Article 305 bis of the PC.

²⁹⁵ Swiss Financial Market Supervisory Authority (so-called GwV-FINMA, not available in English). The GwV-FINMA sets forth more detail the more specific duties and obligations of banks, securities' dealers, fund, directly supervised financial intermediaries etc. in Switzerland.

²⁹⁶ Implementation Act.

²⁹⁷ Implementation Act.

²⁹⁸ Swiss Bankers' Association's (SBA) "Agreement on the Swiss banks' code of conduct".

²⁹⁹ Self-regulatory organisations (SROs).

³⁰⁰ Η Ελβετία συμμετείχε ενεργά κατά την αναθεώρηση των 40 Συστάσεων της FATF.

Στην Ελβετία το ξέπλυμα χρήματος ρυθμίζεται αποκλειστικά σε κρατικό/ομοσπονδιακό επίπεδο. Ωστόσο, τα σχετικά αδικήματα, κατά γενικό κανόνα, διώκονται από τις δικαστικές αρχές των καντονίων (άρθρο 29 AMLA). Αξίζει να αναφερθεί ότι η Ελβετία έχει εξειδικευμένο Ομοσπονδιακό Ποινικό Δικαστήριο που αποφαινεται επί τέτοιων υποθέσεων που φέρονται ενώπιόν του από τον Ομοσπονδιακό Γενικό Εισαγγελέα. Η έρευνα από τις δικαστικές αρχές ενεργοποιείται από τις ρυθμιστικές αρχές υποβάλλοντας μήνυση σε βάρος του φερόμενου ως δράστη. Η “FINMA” (Χρηματοπιστωτική Αγορά)³⁰¹ και ειδικότερα το Τμήμα Ξεπλύματος και Ανάλυσης της Αγοράς, είναι υπεύθυνη για την εφαρμογή του ελβετικού κανονισμού ενάντια στο ξέπλυμα βρόμικου χρήματος στον τραπεζικό τομέα. Προσέτι, το “MROS” (Γραφείο Αναφορών ύποπτων, σχετικά με ξέπλυμα χρήματος, περιπτώσεων)³⁰² αποτελεί διοικητική μονάδα με εξειδικευμένα καθήκοντα, που είναι οργανωμένο ως τμήμα εντός του Ομοσπονδιακού Γραφείου της Αστυνομίας. Είναι υπεύθυνο για τη λήψη και ανάλυση των αναφορών ύποπτων δραστηριοτήτων σχετιζόμενων με το ξέπλυμα χρήματος. Εφόσον διεξαχθούν οι σχετικοί έλεγχοι και το Γραφείο Αναφορών Ύποπτων Συναλλαγών θεωρήσει ότι μία συγκεκριμένη αναφορά άπτεται του θέματος που ερευνάται και ότι αξίζει να εξεταστεί περαιτέρω, τότε προωθεί τις πληροφορίες που έχει συλλέξει στα όργανα επιβολής του νόμου³⁰³.

Σύμφωνα με τον ελβετικό κανονισμό που ρυθμίζει το ξέπλυμα χρήματος είναι δυνατόν τόσο φυσικά όσο και νομικά πρόσωπα να διωχθούν για το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, εφόσον πληρούνται οι προϋποθέσεις που θέτει ο ποινικός κώδικας.

Κατά γενικό κανόνα, ένα έγκλημα που διαπράττεται στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων μιας νομικής οντότητας, οι οποίες πραγματοποιούνται σύμφωνα με τους σκοπούς της, είναι δυνατόν να αποδοθεί -η συγκεκριμένη αξιόποινη πράξη- στο νομικό πρόσωπο, μόνο εφόσον δεν είναι δυνατό να αποδοθεί σε ένα συγκεκριμένο φυσικό πρόσωπο εντός του νομικού προσώπου, λόγω της ανεπαρκούς οργάνωσης του εν λόγω νομικού προσώπου. Ωστόσο, εάν τα περιστατικά που κρίνονται συνδέονται με το ξέπλυμα χρήματος (ή εγκληματικές οργανώσεις, τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας ή τη δωροδοκία), είναι δυνατόν να επιβληθεί ποινή στη νομική οντότητα ανεξαρτήτως της ποινικής ευθύνης του φυσικού προσώπου. Αυτή είναι η

³⁰¹ Financial Market (FINMA).

³⁰² Money Laundering Reporting Office Switzerland (MROS).

³⁰³ Συνήθως στους εισαγγελείς των καντονίων και σε εξαιρετικά ιδιαίτερα περίπλοκες περιπτώσεις στον ομοσπονδιακό εισαγγελέα.

περίπτωση όπου το νομικό πρόσωπο ευθύνεται για την αποτυχία λήψης όλων των εύλογων οργανωτικών μέτρων προκειμένου να αποφευχθεί το αδίκημα.

Αξίζει να επισημανθεί ότι οτιδήποτε ορίζεται ως έγκλημα κατά το ελβετικό δίκαιο δύναται να χαρακτηριστεί ως γενεσιουργό³⁰⁴ του ξεπλύματος αδίκημα.

Σύμφωνα με τον ελβετικό ποινικό κώδικα, η μέγιστη ποινή για τα σχετικά με το ξεπλυμα αδικήματα είναι φυλάκιση μέχρι τρία χρόνια ή χρηματική ποινή, σε αρκετές περιπτώσεις φυλάκιση μέχρι 5 χρόνια και χρηματική ποινή έως ενάμιση εκατομμύριο ελβετικά φράγκα.

Βάσει του άρθρου 97 του ελβετικού ποινικού κώδικα το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες παραγράφεται σε 7 και σε ορισμένες περιπτώσεις σε 15 χρόνια.

Οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το νόμο κατά του ξεπλύματος χρήματος περιέχουν υποχρεώσεις δέουσας επιμέλειας, υποχρέωση υποβολής αναφοράς ύποπτων δραστηριοτήτων και υποχρέωση παγώματος των περιουσιακών στοιχείων που σχετίζονται με τις υποβληθείσες αναφορές ύποπτων ενεργειών.

³⁰⁴ Ως κύριο ή βασικό αδίκημα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Εν κατακλείδι, αξίζει να σημειωθεί ότι το παρελθόν και το παρόν της διαφθοράς και του οικονομικού εγκλήματος τελούν σε απόλυτη συνάρτηση με την ανάπτυξη της καπιταλιστικής οικονομίας. Η παγκοσμιοποίηση της οικονομίας και κατά συνέπεια και των δραστηριοτήτων που συνδέονται με το οικονομικό έγκλημα και το ξέπλυμα χρήματος προκάλεσαν την αδήριτη ανάγκη για θέσπιση νόμων και κανόνων από τα κράτη, για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Σημαντικό βήμα προς την κατεύθυνση αυτή αποτέλεσε η εναρμόνιση της Ελλάδας με την τρίτη κοινοτική οδηγία μέσω του ν. 3691/2008, καθώς και η σύσταση της αρχής του άρθρου 7 «Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας».

Βαρύνουσα σημασία για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες έχει η εφαρμογή των μέτρων δέουσας επιμέλειας από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, προκειμένου να περιοριστεί και με απώτερο στόχο να παταχθεί το φαινόμενο. Τα πιστωτικά ιδρύματα υιοθετώντας και εφαρμόζοντας τα εν λόγω μέτρα θα επανακτήσουν τη χαμένη φερεγγυότητα και αξιοπιστία του κοινού σε αυτά, όπως επίσης θα αποτελέσουν μακροπρόθεσμα ένα «καθαρό» μέρος όπου το βρώμικο χρήμα δεν θα δύναται να εισβάλλει.

Φυσικά, απαιτείται τα πιστωτικά ιδρύματα να μεριμνούν για τον διαρκή εκσυγχρονισμό των μεθόδων και τεχνολογιών που χρησιμοποιούν κατά τον έλεγχο πιστοποίησης και επαλήθευσης της ταυτότητας των πελατών τους και την κατηγοριοποίηση αυτών με βάση τον κίνδυνο, όπως επίσης να φροντίζουν για τη συνεχή εκπαίδευση των υπαλλήλων τους, ειδικά αυτών που εργάζονται σε σημεία του δικτύου και έρχονται σε άμεση επαφή και επικοινωνία με πελάτες.

Προσέτι, η μελέτη του φαινομένου καταδεικνύει την τάση εντατικοποίησης της πιστής εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου στην Ελλάδα. Ενέργειες οι οποίες δύνανται να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειες των αρμοδίων για τον περιορισμό του φαινομένου, καθώς και να καταστήσουν αποτελεσματικότερη την από κοινού προσπάθεια διαχείρισης του κινδύνου για τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα από το ξέπλυμα χρήματος, είναι η σαφής πολιτική βούληση, η τήρηση του νομοθετικού πλαισίου, η άμεση απονομή δικαιοσύνης, η συστηματική ενασχόληση των αρμοδίων αρχών με το θέμα του ξεπλύματος χρήματος, ο περιορισμός των συναλλαγών με

μετρητά ή/και των συναλλαγών που βοηθούν το συναλλασσόμενο να αποκρύψει την προέλευση του χρήματος, η συνεργασία των πιστωτικών ιδρυμάτων και του Υπουργείου Οικονομικών σχετικά με το διαμορφούμενο οικονομικό/συναλλακτικό προφίλ των πελατών τους.

Προς επίρρωση των ανωτέρω, η Κυβέρνηση σε μια πρώτη προσπάθεια προσέγγισης και αντιμετώπισης του φαινομένου προσπαθεί να δελεάσει τους μεγαλοκαταθέτες που περιλαμβάνονται στις λίστες οι οποίες ερευνώνται για "μαύρο χρήμα". Μετά και την παραλαβή της περίφημης λίστας Βεσφαλίας- Ρηνανίας που δημιούργησε μια τεράστια βάση δεδομένων και διασταύρωσης στοιχείων, τα Υπουργεία Οικονομικών και Δικαιοσύνης προσανατολίζονται να φέρουν προς ψήφιση την περίφημη διάταξη "αυτοενοχοποίησης" η οποία θα διαπνέεται από το μήνυμα: "φέρτε πίσω τα λεφτά και δεν θα αντιμετωπίσετε ποινικές κυρώσεις". Δηλαδή, αν τα χρήματα επιστραφούν πριν ασκηθεί ποινική δίωξη ή πριν αρχίσει η τυχόν ποινική έρευνα τότε ο φορολογούμενος δεν θα αντιμετωπίσει ποινικές κυρώσεις. Η διαφοροποίηση όμως που αποτελεί και την πρωτοτυπία αφορά το ποσό του προστίμου και της φορολόγησης που θα υποστεί όποιος φέρει πίσω τα χρήματα του αυτοβούλως: Η βασική ιδέα είναι εάν τα χρήματα επιστραφούν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα ή αν αγοραστούν ομόλογα του ελληνικού δημοσίου τότε θα εκμηδενιστούν πρόστιμα και θα δοθούν εκπτώσεις στον φόρο. Η ιδέα είναι σίγουρα πρωτότυπη, πιθανότατα θα συναντήσει αντιδράσεις αλλά έχει πλέον πολλούς υποστηρικτές στην κυβέρνηση.

Αξιολογώντας τα ως άνω εκτεθέντα συνάγεται με σαφήνεια το συμπέρασμα ότι το αδίκημα της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες αποτελεί πολυσύνθετο, ταυτόχρονα δε παγκοσμίως διαρκώς εξελισσόμενο φαινόμενο, με συνέπεια να καθίσταται ολοένα και πιο δυσχερής η αντιμετώπισή του. Η γνωστή ρήση του Σόλωνα ότι «οι νόμοι μοιάζουν με ιστό αράχνης που συγκρατεί τα ελαφρά και αδύναμα, αλλά σκίζεται από τα βαριά και μεγάλα» θα πρέπει να θέσει γόνιμο προβληματισμό σε όλους μας, ιδιαίτερος δε στις αρμόδιες εποπτικές, διοικητικές και ελεγκτικές αρχές, οι οποίες οφείλουν να εντείνουν και να ενισχύσουν την αποφασιστικότητα, τη βούληση και τις προσπάθειές τους για τον περιορισμό, την πρόληψη και την αντιμετώπισή του.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ**I. ΕΛΛΗΝΙΚΗ**

Αλεξανδρής Σ., ΑΠ ΟΛ 2/2003, ΔΕΕ 2003, 525-539.

Αποστολά Μ., Η νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, Διπλωματική εργασία 2010, [<http://pandemos.panteion.gr/>].

Βελέντζας Γ., Δίκαιο τραπεζικών συμβάσεων (εργασιών), 1996.

Γιαννίδης Ι., Η νέα νομιμοποίηση του Ποινικού Δικαίου και το τέλος της κλασικής δογματικής, ΠοινΧρ 2007, 769-775.

Γκόρτσα Η., Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος στο διαδίκτυο, Διπλωματική εργασία 2008, [<http://pandemos.panteion.gr/>].

Γκόρτσος Χ., Το διεθνές και κοινοτικό κανονιστικό πλαίσιο για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και η ενσωμάτωσή του στην ελληνική έννομη τάξη, Δελ.ΕΕΤ, Δ' Τρίμηνο, τευχ. 43/2005, 15-31.

Ο ίδιος, Το νέο πλαίσιο αρχών για την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας: μια συστηματική επισκόπηση, Δελ. ΕΕΤ Δ' Τρίμηνο, τευχ. 47/2006, 11-25.

Δημήτραινας Ν. Γ., ΞΕΠΛΥΜΑ ΒΡΩΜΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΣ – Ζητήματα εφαρμογής του ν. 2331/1995, 2002.

Δούβλης Β., Η αντιμετώπιση του «ξεπλύματος βρώμικου χρήματος» από την ελληνική τραπεζική νομοθεσία, ΕλλΔνη 1995, 27-31.

Ο ίδιος, Ο έλεγχος για το ξέπλυμα μαύρου χρήματος στους Χρηματοπιστωτικούς Ομίλους εντός και εκτός Ε.Ε., ΕλλΔνη 2011, 1285-1305.

Ο ίδιος, Τραπεζικό απόρρητο, προστασία προσωπικών δεδομένων και νομιμοποίηση παράνομων εσόδων κατά τη διεξαγωγή φορολογικών ελέγχων, ΔΕΕ 2012, 1093-1108.

Ο ίδιος, Η διασυνοριακή δέσμευση, κατάσχεση και δήμευση προϊόντων νομιμοποίησης παράνομων εσόδων στο κοινοτικό-ενωσιακό δίκαιο, ΔΕΕ 2014, 916-929.

ΖέρβαΧ., Εξωχώριες εταιρίες και νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες ενέργειες, ΠοινΔικ 2001, 1046-1057.

Καμπέρου-Ντάλτα Ε., Ο Ν. 3691/2008 για το ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – Ερμηνευτική προσέγγιση και διεθνές ποινικό πλαίσιο, 2009.

Καϊάφα-Γκμπάντι Μ., Η ποινική αντιμετώπιση του ξεπλύματος βρώμικου χρήματος: Μεταξύ διεθνούς, ευρωπαϊκής και εθνικής νομοθεσίας, ΠοινΧρ 2007, 3-19.

Η ίδια, Ποινικοποίηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες: Βασικά χαρακτηριστικά του ν. 3691/2008 και δικαιοκρατικά όρια, ΠοινΧρ 2008, 917-923.

Κάτσιος Σ., Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος - Η γεωπολιτική του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος: Το φαινόμενο της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, 1998.

Κουράκης Ε. Ν. (εκδ.επιμ.) / **Ζιούβας Δ.** (συν.), ΤΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ, ΙΙ Ειδικό Μέρος, Τόμος Δεύτερος, 2007.

Λίβος Ν., 'Πολύ κακό για το τίποτα'; Οι ανακριτικές αρμοδιότητες της Εθνικής Αρχής Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες, ΠοινΧρ 2006, 380-384.

Λιγωμένου Α., Εξωχώριες εταιρίες και Φορολογικοί Παράδεισοι, Αρχείο Νομολογίας 2006, 148.

Λουκαδούνος Θ.-Η., Νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες. Βασικές Εκφάνσεις, Διπλωματική εργασία 2008, [<http://pandemos.panteion.gr/>].

Μαργαρίτης Λ., Υπουργοί και Υφυπουργοί: παθητική δωροδοκία και νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματική δραστηριότητα, ΠοινΔικ 2011, 490-495.

Μπαμπινιώτης Γ., Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας – Με Σχόλια για τη σωστή χρήση των λέξεων, 1998, 395-396, 398.

Μπώλος Α./ArnoldC., Το ζήτημα των ελληνικών καταθέσεων στην Ελβετία. Το ελβετικό τραπεζικό απόρρητο, η διασυνοριακή ανταλλαγή τραπεζικών πληροφοριών

και η φορολόγηση των ελληνικών καταθέσεων σε Πιστωτικά Ιδρύματα της Ελβετίας, ΔΕΕ 2012, 299-310.

Ο ίδιος, Εξωχώριες εταιρείες (offshore companies) και ελληνική έννομη τάξη, ΝοΒ 2013, 935-948.

Ναμίας Ο., Ο ρόλος και η ευθύνη του χρηματοπιστωτικού συστήματος στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, σε Πρακτικά 4^{ου} Συνεδρίου Ένωσης Ελλήνων Ποινολόγων «Ξέπλυμα βρώμικου χρήματος : "Καθαρή" ή ελεύθερη κοινωνία;», 2007, 379-408.

Παμπούκη Χ., Οι Υπεράκτιες (Offshore) εταιρίες στο ελληνικό ιδιωτικό διεθνές δίκαιο, ΔΕΕ 2001, 965-978.

Παναγιωτίδης Β., Η σημασία της εκπαίδευσης στην πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας, Δελ.ΕΕΤ Δ' Τρίμηνο, τεύχ. 47/2006, 35-41.

Πατσαβέλλα Λ., Οι νομοθετικές και επιχειρησιακές πρωτοβουλίες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες - Οι νεότερες εξελίξεις, ΠοινΧρ 2006, 367-380.

Παύλου Σ., Ο Ν.3691/2008 για την πρόληψη και καταστολή της νομιμοποίησης εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες και της χρηματοδότησεως της τρομοκρατίας. Η οριστικοποίηση μιας διαχρονικής δογματικής εκτροπής και η εμπέδωση της κατασταλτικής αυθαιρεσίας, ΠοινΧρ 2008, 923.

Παύλου Σ. / Δημήτρινας Γ., Η Νομιμοποίηση Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες στη Διαχρονική της Διάσταση - Από το ν. 2331/1995 στο ν. 3691/2008, 2009.

Ριζάβα Φ., Οργανωμένο Έγκλημα, θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, 2012.

Συμεωνίδου-Καστανίδου Ε., Το έγκλημα της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες πράξεις - Προβλήματα από τη μέχρι σήμερα εφαρμογή του Ν 2331/1995, ΠοινΔικ 2002, 288-294.

Η ίδια, Το έγκλημα της νομιμοποίησης παράνομων εσόδων μετά το Ν 3424/2005: ερμηνευτικές προτάσεις, ΠοινΔικ 2007, 606-618.

Τραγάκης Ε. Γ., Οργανωμένο έγκλημα και ξέπλυμα βρώμικου χρήματος – MoneyLayndering, 1998.

Τσιρίδης Π. Π., Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα του βρώμικου χρήματος – (Ν. 3691/2008), Νομικά Χρονικά, Τεύχος 52,

<http://www.nomikaxronika.gr/article.aspx?issue=52>.

Ο ίδιος, Ο νέος νόμος για το ξέπλυμα χρήματος (Ν. 3691/2008), 2009.

Χλούπης Γ., Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: περιγραφή του φαινομένου και τρόποι αντιμετώπισης, ΠοινΔικ 2000, 369-374.

Χριστοδούλου Φ., Προλεγόμενα στην προβληματική των υπεράκτιων εταιριών, ΔΕΕ 2001, 568-570.

Ψυχομάνης Σ., Δίκαιο του τραπεζικού συστήματος (Οι Τράπεζες και η εποπτεία τους), 2009².

Salvatore Iacolino, Έγγραφο Εργασίας σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες. Ειδική επιτροπή για το οργανωμένο έγκλημα, τη διαφθορά και τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές ενέργειες, 2009-2014 [<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//NONSGML+COMPARL+PE-504.311+01+DOC+PDF+V0//EL&language=EL>].

Wojciech Filipkowski, Νέες τάσεις στο ξέπλυμα βρώμικου χρήματος, ΠοινΔικ 2005, 883-891.

II. ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

Atkinson H. John, Cams, Maintaining an Effective AML Program, 2014.

Brown N Alastair, Proceeds of crime - Money Laundering, Confiscation & Forfeiture, Εδιμβούργο, 1996.

Felix Antonio de Araujo Cintra, Rodrigo de Campos Vieira, Alexei Bonamin and Daniel Signorette, Banking Regulation in Brazil, Banking Regulation in 20 jurisdictions worldwide, Getting the Deal Through, 2014, 3-7.

Herrera Antonio, “Once upon a time in Latin America: Institutionalisation of (Anti) Money laundering Regulations”, Λονδίνο, 2004.

Hines, James R., Jr., “Do tax heavens flourish?”, Michigan Ross School of Business, Working Paper Series, Working Paper No. 921, October 2004, 1-42.

Hoyer Petra / Klos Joachim, Regelungen zur Bekämpfung der Geldwäsche und ihre Anwendung in der Praxis, Μπίλεφελντ, 1998².

Guillermo Jorge, Spreading the gospel of “corporate compliance” in Latin America. The case of anti-corruption and anti-money laundering.

Kammerer Andrian W , Thomas A Frick, Anti-Money Laundering in Switzerland, Anti-Money Laundering in 20 jurisdictions worldwide, Getting the Deal Through, 2014, 1-6.

Maximiliano D’ Auro and Lucia Degano, Anti-Money Laundering in Argentina, Anti-Money Laundering in 20 jurisdictions worldwide, Getting the Deal Through, 2014, 12-18.

Nelken David, comparative criminal justice, 2010.

Reuter Peter, Assessing Money Laundering Controls, Σίδνεϊ, 2009.

Werner Gerhard, Bekämpfung der Geldwäsche in der Kreditwirtschaft, Φράιμπουργκ, 1996.

Stessens Guy, Money Laundering – A New International Law Enforcement Model, Cambridge Studies in International and Comparative Law, Κέιμπριτζ, 2000.

Schimansky Herbert /Bunte Hermann-Josef /Lwowski Hans-Jürgen, Bankrechts-Handbuch, Band I & II, Μόναχο, 2007³.

Tillen G James, Billings Laura, Kossak Jonathan and Chiang Kuang, Anti-Money Laundering in United States, Anti-Money Laundering in 20 jurisdictions worldwide, Getting the Deal Through, 2012, 125-132.

Unger, B. and Rawlings, G. 'Competing for criminal money', Global Business and Economics Review, Vol. 10, No. 3, pp.331–352, 2008.

III. ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΕΙΣ

Νομικού Συμβουλίου του Κράτους 399/21.11.2013.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ
ΑΡΕΙΟΣ ΠΑΓΟΣ

ΑΠ 235/2013: σελ. 35 (υποσημ. 92).

ΑΠ 2044/2010: σελ. 34 (υποσημ. 90).

ΑΠ 1161/2010: σελ. 33 (υποσημ. 88).

ΑΠ 696/2010: σελ. 34 (υποσημ. 91).

ΑΠ 407/2010: σελ. 33 (υποσημ. 89, 92).

ΑΠ 1432/2008: σελ. 32 (υποσημ. 87).

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

ΣΤΕ 4427/2014: σελ. 42 (υποσημ. 111).

ΜΟΝΟΜΕΛΕΣ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΠΑ 1654/2010: σελ. 54 (υποσημ. 144).

Λημματικό Ευρετήριο

(οι αριθμοί υποδηλώνουν αριθμούς σελίδων)

A

Αρχή Καταπολέμησης Νομιμοποίησης Εσόδων

— έννοια, σύσταση **39 επ.**

Δ

Δέουσα επιμέλεια

— απλουστευμένη **57**

— αυξημένη **55**

— συνήθης **52**

Ε

Εταιρείες

— εξωχώριες **85, 86**

Έσοδα

— νομιμοποίηση **12, 31**

Ξ

Ξέπλυμα

— χρήματος (έννοια) **11, 12, 31 επ.**

Σ

Συναλλαγές

— ασύνηθης **38, 60**

— ύποπτη **38, 60**

Π

Παραγραφή

- Αργεντινή **97**
- Ελβετία **104**
- Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής **101**

Πιστωτικό Ίδρυμα

- έννοια **37**

Πολιτικώς Εκτεθειμένα Πρόσωπα

- έννοια **35, 55**

Πραγματικός Δικαιούχος

- έννοια **38, 52**

Υ

Υποχρέωση

- πιστοποίησης ταυτότητας **49**
- επαλήθευσης ταυτότητας **49**
- κατηγοριοποίησης πελάτη **50**
- τήρησης αρχείου **58**
- εντοπισμού ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών **59, 60**
- χειρισμού ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών **59, 60**
- αναφοράς ασυνήθων ή ύποπτων συναλλαγών **59, 60**

Φ

Φορολογικός Παράδεισος

- ιστορική ανασκόπηση **87**
- πλεονεκτήματα **89**
- ρόλος **90**
- υποχρεώσεις πιστωτικών ιδρυμάτων **92**

X

Χρήμα

- βρόμικο **11**
- μαύρο **12**
- ξέπλυμα **12, 49, 89, 101**

Χρηματοπιστωτικός τομέας

- έννοια **37**

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- Αρχή Καταπολέμησης της Νομιμοποίησης Εσόδων από Εγκληματικές Δραστηριότητες και της Χρηματοδότησης της Τρομοκρατίας και Ελέγχου των Δηλώσεων Περιουσιακής Κατάστασης <http://www.hellenic-fiu.gr/>
- Διεθνές Νομισματικό Ταμείο <http://www.imf.org/external/index.htm>
- Βιβλιοθήκη ΔΣΑ <http://www.dsalib.gr/>
- Εθνικό Τυπογραφείο <http://www.et.gr/>
- ΕΚΠΑ Τμήμα Νομικής <http://www.law.uoa.gr/>
- Ελληνική Αστυνομία <http://www.hellenicpolice.gr/newsite.php?&lang>
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών <http://www.hba.gr/>
- Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς <http://www.hcmc.gr/>
- Ευρωπαϊκή Ένωση http://europa.eu/index_el.htm
- Εφημερίδα Καθημερινή <http://www.kathimerini.gr/> ,
<http://www.kathimerini.gr/813167/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/anafores-gia-3eplyma-315-dis-eyrw-sthn-elvetia-to-2014>
- Πάνδημος - Ψηφιακή Βιβλιοθήκη, Πάντειο Πανεπιστήμιο <http://pandemos.panteion.gr/>
- Ποινική Δικαιοσύνη <http://www.nbonline.gr/>
- Βιβλιοθήκη Παντείου Πανεπιστημίου <http://www.library.panteion.gr/>
- Ποινικά Χρονικά <http://www.poinikachronika.gr/>
- Τράπεζα της Ελλάδος <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>
- Υπουργείο Δικαιοσύνης <http://www.ministryofjustice.gr/site/el/%CE%91%CE%A1%CE%A7%CE%99%CE%9A%CE%97.aspx>
- EGMONT – The Egmont Group of Financial Intelligence Units <http://www.worldbank.org/>
- eurostat EUROPEAN COMMISSION http://www.fi.ee/failid/Money_Laundering_in_Europe_Eurostat_and_DG_Home_Affairs_2010.pdf
- FATF <http://www.fatf-gafi.org/>
- FCPA <http://www.fcpablog.com/> και <http://www.justice.gov/criminal-fraud/foreign-corrupt-practices-act>
- <https://gettingthedealthrough.com>

- Money Gram <http://corporate.moneygram.com/compliance/us-agentsκαι>
<http://corporate.moneygram.com/compliance/latin-american-and-caribbean-agents->
- NOMOS Βάσεις Νομικών Δεδομένων <https://lawdb.intrasoftnet.com/>
- <http://www.taxheaven.gr/laws/circular/view/id/18495>
- OECD <http://www.oecd.org/>
- <http://www.protiviti.com/AML>
- *Social Science Research Network*<http://papers.ssrn.com/sol3/DisplayAbstractSearch.cfm> :
 - ✓ A Comparative Analysis of the Extent of Money Laundering in Australia, UAE, UK and the USA
 - ✓ The impact of Switzerland's Money Laundering Law on Capital Flows through abnormal pricing in International Trade
 - ✓ Understanding and Preventing Money Laundering
 - ✓ Implementing the new anti-money laundering directive in Europe: Legal and enforcement issues. The Italian case
 - ✓ Issues of the International Criminal Regulation of Money Laundering in the Context of Economic Globalization
 - ✓ The UN Anti_Corruption Convention and Money Laundering
 - ✓ Bank Secrecy, Illicit Money and Offshore Financial Centers
 - ✓ The Financial Action Taskforce and Global Administrative Law
 - ✓ The Banking Law Journal
- The World Bank <http://www.worldbank.org/>
- TRANSPARENCY INTERNATIONAL the global coalition against corruption <https://www.transparency.org/>
- http://www.nkf.ch/en/publikationen_suche/suche.php
- https://search.fdic.gov/search?q=MONEY+LAUNDERING&sort=date%3AD%3AL%3Ad1&output=xml_no_dtd&ie=UTF-8&oe=UTF-8&client=wwwGOV&proxystylesheet=wwwGOV&site=default
- http://www.occ.gov/OCCSearch/Search.aspx?output=xml_no_dtd&client=OCC_Main&proxystylesheet=OCC_Main&entqr=0&ud=1&sort=date%3AD%3AL%3Ad1&site=All_OCC&ie=UTF-8&oe=UTF-8&filter=0&q=MONEY+LAUNDERING&Submit=Go
- <https://www.admin.ch/opc/en/classified-compilation/19970427/index.html>
- <http://www.swissbanking.org/en/geldwaeschereibekaempfung.htm>
- <http://www.anti-moneylaundering.org/europe/Switzerland.aspx>

- <http://bankersacademy.com/resources/free-tutorials/57-ba-free-tutorials/609-aml-switzerland-sp-343>
- <http://www.mondaq.com/x/397596/Money+Laundering/Significant+Amendments+Of+AntiMoney+Laundering+Laws+In+Switzerland>
- http://www.swissinfo.ch/eng/coming-clean_switzerland-tightens-its-money-laundering-rules/41168000
- <http://diazreus.com/money-laundering-in-latin-america-continues-to-grow/>
- <http://www.financierworldwide.com/anti-money-laundering-in-latin-america/>
- <http://www.anti-moneylaundering.org/Southamerica.aspx>
- <https://www.unodc.org/unodc/en/money-laundering/imolin-amlid.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Money_Laundering_Control_Act
- <http://www.protiviti.com/en-US/Documents/Resource-Guides/Guide-to-US-AML-Requirements-5thEdition-Protiviti.pdf>
- https://www.fincen.gov/news_room/aml_history.html
- <http://www.iflr.com/Article/3053332/Brazilian-anti-money-laundering-law-revamped.html>
- <http://www.pwc.com/gx/en/financial-services/assets/pwc-anti-money-laundering-2012.pdf>
- <https://venus.cs.aueb.gr/forum/viewtopic.php?f=45&t=7166>
- <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=623985>
- <http://www.kathimerini.gr/809856/article/oikonomia/die8nhs-oikonomia/megala-kerdh-gia-to-organwmemo-egklhma>
- <http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=33966&subid=2&pubid=113567202>
- <http://www.businesspundit.com/10-most-notorious-money-laundering-cases-of-the-20th-century/>
- <http://www.tovima.gr/society/article/?aid=533588&h1=true>
- <http://www.tovima.gr/world/article/?aid=467338>
- <http://www.protothema.gr/politics/article/316985/enohos-gia-ola-ta-adikimata-o-tsohatzopoulos/>
- <http://www.iefimerida.gr/news/124977/%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CF%87%CE%BF%CF%82-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-%CE%BE%CE%AD%CF%80%CE%BB%CF%85%CE%BC%CE%B1-%CE%BC%CE%B1%CF%8D%CF%81%CE%BF%CF%85-%CF%87%CF%81%CE%AE%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%82-%CE%BF-%CE%B1%CE%BA%CE%B7%CF%82-%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%87%CE%B1%CF%84%CE%B6%CF%8C%>

CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%BF%CF%82-
%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%B4%CE%AF%CE%BA%CE%B7-
%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B3%CE%B9%CE%B1-
%CF%84%CE%B9%CF%82-
%CF%83%CF%84%CE%B1%CE%BC%CE%AC%CF%84%CE%B7-
%CE%B3%CE%BA

- <http://www.iefimerida.gr/news/267256/synelifthi-o-andreas-martinis-kai-i-syzygos-toy-gia-xeplyma-mayroy-hrimatos>
- <http://uk.reuters.com/article/uk-hsbc-probe-idUKBRE8BA05K20121212>
- <http://www.finra.org/newsroom/2014/finra-fines-brown-brothers-harriman-record-8-million-substantial-anti-money-laundering>